

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)

สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

นางศกาศพันธ์ อินจําปา

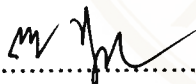
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ กิตติพิชัย,

วท.ค. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา จารุณสวัสดิ์,

สค.ค. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

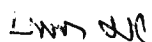
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์พิทยา จารุพูนผล,

M.D., อ.ว. (ระบาควิทยา), D.M. (HRM)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. (ออร์โทปิดิกส์)

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไชยชัย หมั่นแสงทรัพย์,

M.D., ว.ว. (กุมารเวชศาสตร์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)

สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

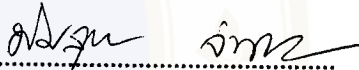
ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว

วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2554

นางผกาพันธ์ อินจําปา

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมสุภาว จันทนะโสคติ,

Ph.D. (Nursing)

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ กิตติพิชัย,

วท.ค. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์พิทยา จารุพูนผล,

M.D., อ.ว. (ระบาควิทยา), D.M. (HRM)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

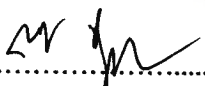
รองศาสตราจารย์พิทยา จารุพูนผล,

M.D., อ.ว. (ระบาควิทยา), D.M. (HRM)

คณบดี

คณบดี

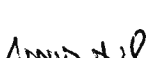
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนิษฐา จํารุณสวัสดิ์,

สค.ค. (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. (ออร์โทปิดิกส์)

คณบดี

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์หลายท่านที่กรุณาช่วยเหลือ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช กิตติพิชัย ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาให้ความรู้คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจสอบความบกพร่องต่างๆ ที่มีให้ได้นำไปปรับแก้จนสมบูรณ์ ด้วยความเอาใจใส่ เมตตา ห่วงใย และคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พิทยา จารุพูนผล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐา จารุญสวัสดิ์ ที่กรุณาที่ให้คำแนะนำ และตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้ดียิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมสุภาวี่ จันทนะโสคติ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า เพื่อเป็นประธานกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ และให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์พูนสุข ช่วยทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กุสุมาวดี อาจารย์ปาริชาติ ทาโน และคุณอรุณี ชำรงวิศวะ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเนื้อหาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ภาควิชาอนามัยครอบครัว ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และคอยช่วยเหลือ ตลอดจนมหาวิทยาลัยมหิดลที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลธนบุรี 1 ที่ได้สนับสนุนเวลาในการศึกษาต่อและเงินทุนการศึกษา รวมถึงผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานทุกท่านที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยมีเวลาในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการและบุคลากร โรงพยาบาลเอกชนทุกแห่งที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณครอบครัวที่แสนอบอุ่นที่เข้าใจ คอยเติมพลังชีวิต ขอขอบคุณสำหรับมิตรภาพของพี่ๆเพื่อนๆน้องๆ ที่ช่วยเหลือและกำลังใจที่มีให้เสมอมา ขอขอบคุณทุกๆท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ที่มีส่วนร่วมช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลุล่วงด้วยดี สำหรับคุณประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา คณาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในความสำเร็งนี้

ศกาศพันธ์ อินจำปา

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

THE PRACTICE OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AMONG EMPLOYEE FAMILIES IN PRIVATE HOSPITALS, BANGKOK METROPOLITAN

ศก.พันซ์ อินจำปา 5237650 PPH/M

วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : วิวัฒน์ กิตติพิชัย วท.ค. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), พิทยา จารุพูนผล M.D.,อ.ว.(ระบาดวิทยา), D.M.(HRM), กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์ ศค.ค (สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้การวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ และปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวของบุคลากร จำนวน 383 ครอบครัว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.79 – 0.84 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาบรรยาย และใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอนในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวทั้งด้านรวมและด้านย่อย (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้แก่ อายุทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว ($p < 0.001$) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($p < 0.01$) และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($p < 0.05$) ส่วนปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้แก่ อายุ ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ตามลำดับ โดยร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้ร้อยละ 21.6 จึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการส่งเสริมให้ครอบครัวบุคลากรมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารองค์กรควรจัดสวัสดิการ เพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ปลดหนี้ และส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง / บุคลากร / โรงพยาบาลเอกชน / ครอบครัว

174 หน้า

THE PRACTICE OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY
AMONG EMPLOYEE FAMILIES IN PRIVATE HOSPITALS, BANGKOK
METROPOLITAN

PAKAPHAN INJUMPA 5237650 PHPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) MAJOR IN FAMILY HEALTH

THESIS ADVISORY COMMITTEE: WIRIN KITTIPICHAJ, Ph.D. (APPLIED
BEHAVIORAL SCIENCE RESERCH), PHITAYA CHARUPOONPHOL, M.D.,
Dip. THAI BOARD OF EPIDEMIOLOGY, KANITTHA CHAMROONSAWASDI,
Ph.D. (MEDICAL SOCIAL SCIENCE AND PUBLIC HEALTH)

ABSTRACT

This cross-sectional research study aimed to visualize the practices and related factors, including the predicting factors, of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals in the Bangkok metropolitan area. The sample group consisted of 383 employee families. The data were collected by utilizing a self-administered questionnaire with scales which had internal consistency reliability coefficients ranging from 0.79 – 0.84. The collected data were analyzed by using descriptive statistics and the research hypotheses were tested by Pearson's Product - Moment Correlation and Stepwise Multiple Regression. The research findings revealed that the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families, both overall and within each dimension (moderation, reasonableness and self-immunity), were at a moderate level. The factors related to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families included: age, attitudes toward the sufficiency economy philosophy, family economic status, family relationships ($p < 0.001$), knowledge the sufficiency economy philosophy ($p < 0.01$), and access to information about the sufficiency economy philosophy ($p < 0.05$). On the other hand, the predictors of the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families were: age, attitudes toward the sufficiency economy philosophy, family economic status, and family relationships. These four predictors accounted for 21.6 percent of the variance in the practice of the sufficiency economy philosophy. It is therefore suggested by this research that the employee families should be encouraged to adopt the sufficiency economy philosophy by promoting the enhancement of family relationships and attitudes toward the sufficiency economy philosophy. The employers, on the other hand, should provide the appropriate welfare to reduce the expenses and debts of the employees, while providing proper knowledge related to the sufficiency economy philosophy.

KEY WORDS: SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY / EMPLOYEE /
PRIVATE HOSPITAL / FAMILY

174 page

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	6
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	7
ขอบเขตในการวิจัย	7
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	13
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	14
การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	22
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์	37
แนวคิดพฤติกรรมของกรีนและกรูเตอร์	41
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
รูปแบบการวิจัย	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	74
การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล	76
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	76
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	77
ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	81
ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงพรรณนาของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม	85
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และ ปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	92
ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของครอบครัว	93
ส่วนที่ 6 ตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร	96
สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	98
บทที่ 5 อภิปรายผล	
อภิปรายระเบียบวิธีวิจัย	100
อภิปรายผลการวิจัย	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	113
ข้อเสนอแนะ	116
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	118
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	133
รายการอ้างอิง	149
ภาคผนวก	157
ภาคผนวก ก ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	158
ภาคผนวก ข คุณภาพเครื่องมือวัดใช้ในงานวิจัย	159
ภาคผนวก ค เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหิดล	164
ภาคผนวก ง เครื่องมือสำหรับการวิจัย	165
ประวัติผู้วิจัย	174

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ	28
4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลรอบครัว	78
4.2	จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคล	80
4.3	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	82
4.4	จำนวนและร้อยละการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	84
4.5	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมพันธภาพในครอบครัว	86
4.6	จำนวนและร้อยละระดับสัมพันธภาพในครอบครัว	87
4.7	จำนวนและร้อยละการตอบถูกความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	88
4.8	จำนวนและร้อยละระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	88
4.9	ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	89
4.10	จำนวนและร้อยละระดับทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	89
4.11	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	90
4.12	จำนวนและร้อยละระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	91
4.13	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	91
4.14	จำนวนและร้อยละระดับการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.15	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ครอบครัว	93
4.16	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรทำนาย	95
4.17	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรทำนายกับการปฏิบัติ ตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	95
4.18	ตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร	97
4.19	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	99
ภาคผนวก 1	คำอำนาจจำแนกรายชื่อ (ส.ป.ส.สหสัมพันธ์) และค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว	159
ภาคผนวก 2	คำอำนาจจำแนกรายชื่อ (ส.ป.ส.สหสัมพันธ์) และค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	160
ภาคผนวก 3	คำอำนาจจำแนกรายชื่อของข้อคำถามในแบบสอบถามทัศนคติต่อปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	161
ภาคผนวก 4	คำอำนาจจำแนกรายชื่อของข้อคำถามในแบบสอบถามการปฏิบัติตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	162

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า	
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	13
2.1	องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	18
2.2	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางสายกลาง	20
2.3	สิ่งกำหนดพฤติกรรมมนุษย์	39
2.4	แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม	43
3.1	แสดงการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	71

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะวิกฤติซบโพร้มในสหรัฐอเมริกา ได้ส่งผลให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจโลกในปี 2551 โดยมีปัญหาจากความไม่สมดุลในการลงทุน การออม และการใช้จ่ายเงินตัวของประชาชนในสหรัฐอเมริกา ร่วมกับความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาของภาคการเงินกับกฎระเบียบ การกำกับดูแล และการเฝ้าระวังของหน่วยงานที่รับผิดชอบ (1) จากวิกฤติดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชากรโลกในรอบด้าน สำหรับประเทศไทยก็พบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้ประสบปัญหาฟองสบู่แตก เกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง จนถึงวิกฤติเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ทำให้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)” ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในสังคมไทย มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนในการพัฒนาประเทศ ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9, 10 และต่อเนื่องไปยังฉบับที่ 11 ซึ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ (2)

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยพระองค์ได้ทรงเน้นย้ำถึงแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิด “พึ่งตนเอง” เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอใช้ โดยใช้หลักความพอประมาณ การมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และไม่ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต (3) โดยประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปปฏิบัติให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ในการปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง แต่ปัญหาที่พบเห็นในวงกว้างคือประชาชนจะรู้จักแต่คำว่าเศรษฐกิจพอเพียง แต่ไม่ทราบในหลักการที่แท้จริงของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนการนำมาประยุกต์ใช้ (4) นอกจากนี้การนำเสนอของสื่อมวลชนในวิถีชนบทหรือภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมเมืองยังมีการนำเสนอผ่านสื่อไม่มากนัก และสื่อมักนำเสนอการปรับใช้ในระดับองค์กรเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนหลายประการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่สอดคล้องกับสังคมเมือง ด้วยเป็นสังคมที่มีความเป็นบริโภคนิยมสูง

ยึดถือวัตถุและการบริโภคเกินพอดี มีระบบตลาดเสรีและทุนนิยมแบบสุดโต่ง กระตุ้นให้มีการใช้ทรัพยากรและทำลายระบบนิเวศอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาหอบด้าน เช่น สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2543 – 2552 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (5) พบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56 เป็นร้อยละ 63 โดยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจาก 5.6 เท่า เป็น 6.3 เท่า และ 6.4 เท่าของรายได้ ในปี พ.ศ. 2550 และ 2552 ตามลำดับ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่าภาคอื่น แต่ก็มีค่าใช้จ่ายและจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดเช่นเดียวกัน มีรายงานจากธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550 พบว่าประชาชนมีหนี้สินรวม 15 ล้านคน โดยเป็นหนี้บัตรเครดิต 9 ล้านคน หรือร้อยละ 60 ของประชาชนที่เป็นหนี้ และอีก 6 ล้านคน เป็นหนี้สินเชื่อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการผ่อนชำระสินค้า (6) โดยการชำระหนี้บัตรเครดิตพบว่า ร้อยละ 95.4 สามารถชำระได้เพียงบางส่วน คือ ร้อยละ 10 – 20 ของยอดค้างชำระทั้งหมด และ ร้อยละ 0.4 ไม่ชำระเลย (7) ด้วยกระแสการบริโภคนิยม และกลยุทธ์ทางการตลาดที่ทำให้ส่วนลด แลก แจกแถมของบัตรเครดิตและบัตรสินค้าเงินผ่อน ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเงินยุคใหม่ที่มีไว้เพื่อสร้างความสะดวกสบายในการใช้จ่ายเงิน กระตุ้นความอยากได้ อยากมี อยากเป็น มีการใช้จ่ายเกินความจำเป็น และเกินความต้องการที่แท้จริง ทำให้เกิดหนี้สิน จำเป็นต้องหารายได้เพิ่มขึ้นเพื่อชำระหนี้ ทำให้เกิดความเครียดวิตกกังวลต่อภาระหนี้สินที่เกิดขึ้น บางคนหาทางออกโดยการเสี่ยงโชค หรือกู้ยืมหนี้สินนอกระบบ ทำให้เสียสมดุลและขาดความผาสุกในการดำเนินชีวิต เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว จึงควรส่งเสริมให้มีการดำเนินชีวิตในทางสายกลาง อยู่ในสิ่งที่พอดีและพอควร ไม่คั่งร้นจนเกินกำลัง ดังนั้นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม และจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ตอนหนึ่งว่า (8)

“...คนเราถ้าพอใจในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจมีของหรูหราได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องพอประมาณตามอัตภาพ...”

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้กับแต่ละบุคคล การศึกษาเรื่องชีวิตครอบครัวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ สังคม และประเทศ พฤติกรรมและการแสดงออกของคนในสังคม ล้วนแต่มาจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวทั้งสิ้น (9) การประยุกต์ใช้หลักคิดตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการอยู่อย่างพอประมาณ การรู้จักใช้เหตุผลคิดตัดสินใจ และการสร้างภูมิคุ้มกันภาวะเสี่ยงต่างๆ ทำให้สามารถ

พึ่งตนเองได้ พอมี พอกิน และมีสัมมาอาชีพ มีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดถือทางสายกลาง หากทุกคนได้ตระหนักในบทบาทความรับผิดชอบตามหน้าที่ของตน ตั้งใจทำงาน ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เกื้อกูลกัน รู้จักใช้จ่าย ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ก็จะสามารถหารายได้ให้เพิ่มพูนจนถึงขั้นพอเพียง อันเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้เน้นถึง ความพอเพียงทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว เป็นความพอเพียงในขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้สามารถที่จะพึ่งตนเองได้และมีความสุขในชีวิต (10)

จากการศึกษา เรื่องความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงประมาณร้อยละ 76 โดยผู้ประกอบการอาชีพพนักงาน/คนงานภาคอุตสาหกรรม มีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจสูงสุด ด้วยเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยและมีรายได้คงที่ในแต่ละเดือน เป็นกลุ่มที่มีความระมัดระวังด้านการใช้จ่ายเพื่อให้พอใช้ตลอดเดือนโดยไม่เป็นหนี้ จึงมีความสนใจในแนวคิดใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความจำเป็นของตนเอง สำหรับการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างพอประมาณและรอบคอบสูง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเห็นด้วยกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยกเว้นในประเด็นการเลี่ยงโชค ซึ่งส่วนมากนิยมเลี่ยงโชค จากการซื้อหวยทุกรูปแบบ (ใต้ดินและบนดิน) ด้วยเห็นว่าเป็นความหวังเนื่องจากมีรายได้ไม่มากจึงหวังจะมีโชคลาภ นั้นแสดงว่าให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงที่ไม่เข้มแข็งอย่างแท้จริง (11)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามปลายเปิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70 มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะด้านความพอประมาณ และได้นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การประหยัด การวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล และการเก็บออมเงินไว้ใช้ในอนาคต แต่สำหรับประเด็นการหาความรู้ การพัฒนางานและอาชีพให้มีความมั่นคง การมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองอย่างยั่งยืน มีความเข้าใจและมีการระบุถึงไม่มากนัก นอกจากนี้บุคลากรในโรงพยาบาลมากกว่าร้อยละ 20 ให้ความสนใจและได้กู้ยืมเงินจากโครงการสินเชื่อเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตพนักงานหน่วยงานเอกชนของธนาคารออมสิน เพื่อนำไปลดหนี้สินต่าง ๆ ทั้งนี้ที่เกิดจากบัตรเครดิตและสินเชื่อเงินสดที่มีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง

ด้วยวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อด้าน ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดจึงได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยมีแนวโน้มว่าครอบครัวจะมีความตึงเครียดเพิ่มสูงขึ้น จึงเป็นประเด็นคำถามที่น่าสนใจว่า ในกลุ่มบุคลากรที่ให้บริการทางด้านสุขภาพในโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยบุคลากรที่มีลักษณะงาน หน้าที่ความ

รับผิดชอบ รวมถึงมีเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จะมีการรับรู้ เข้าใจ และมีการดำเนินชีวิตในลักษณะใด รวมถึงครอบครัวของบุคลากรมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงไร

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น กรีนและครูเตอร์ (Green and Kreuter) (12) กล่าวว่า พฤติกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีปัจจัยมากระตุ้นหรือจูงใจให้ทำตามหรือเป็นปัจจัยนำ (Predisposing factors) ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ความมั่นใจในความสามารถที่จะปฏิบัติในเรื่องนั้น รวมถึงคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น แต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอาจไม่สมบูรณ์ถ้าบุคคลนั้นยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือจัดสรรสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติได้ง่ายหรือปัจจัยเอื้อ (Enabling factors) นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการได้รับแรงเสริมในการจูงใจให้บุคคลนั้นมีการปฏิบัติไปได้อย่างต่อเนื่องหรือปัจจัยเสริม (Reinforcing factors) เช่น การลอกเลียนแบบ หรือ การปฏิบัติตามแบบอย่าง เป็นต้น มีการศึกษาเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชน (4) และ การศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร (11) พบว่า อายุ การศึกษา และลักษณะอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทัศนคติที่ดีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนถึงการมีแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะนำไปสู่ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย (11,13,14)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวในบริบทที่เป็นสังคมชนบท และเป็นชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างจริงจัง (15, 16) แต่ยังไม่พบว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในบริบทของสังคมเมือง อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ เสรี พงศ์พิศ (17) ซึ่งทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการตัวแบบและการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของผู้แทนชุมชน ทำให้ได้กรอบ เกณฑ์ ตัวชี้วัด ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรปฏิบัติสำหรับคนเมือง

จากข้างต้นจึงเป็นเหตุจูงใจในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวตามการรับรู้ของบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยนำแนวคิดและตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมือง (17) เป็นแนวทางในการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และใช้ THE PRECEDE MODEL (12) เป็นกรอบ

แนวคิดในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยเห็นว่าหากบุคลากรและครอบครัวได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวแล้ว ก็จะเป็นรากฐานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตที่เหมาะสมดีงาม และสร้างความสุขให้กับชีวิตครอบครัว และเมื่อชีวิตครอบครัวดีมีความมั่นคง บุคลากรก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด นั่นคือผู้รับบริการก็จะได้รับบริการที่ดีและมีคุณภาพ ส่งผลต่อภาพลักษณ์และประสิทธิผลของหน่วยงานและองค์กร ผลของการศึกษานอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่แนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังจะเป็นข้อมูลสำคัญให้กับโรงพยาบาลเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ เพื่อการกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับครอบครัวของบุคลากร และครอบครัวอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตตลอดรวมถึงการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงใด
2. ปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) และ 2) ปัจจัยด้านครอบครัว (ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว) กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
5. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยนำ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
3. ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
4. ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระประกอบด้วยตัวแปร 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ปัจจัยนำ ได้แก่ 1) ปัจจัยระดับบุคคล คือ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว

1.2 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษากับครอบครัวของบุคลากรที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาในโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลตามการรับรู้ของบุคลากรต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 18 มกราคม – วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยต้องมีความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ และขณะเดียวกันจะต้องมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบ โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ดังนี้

2.1 ความพอประมาณ หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ที่พอเพียงไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในการกระทำ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย พออยู่ พอกิน พอใช้ มีคุณธรรมนำชีวิต รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ใช้สติและปัญญาในการแก้ไขปัญหา รู้จักตนเอง มีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์
- 2) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
- 3) รักษาสิ่งแวดล้อมไม่เอาเปรียบธรรมชาติ
- 4) แบ่งปันทรัพย์ให้ผู้อื่นและสังคม
- 5) เคารพกฎกติกาของสังคม
- 6) หลีกเลียงอบายมุข ไม่เล่นการพนันทุกชนิด ไม่ดื่มสุรา
- 7) รับประทานอาหารอย่างเหมาะสม คือ ไม่เหลือทิ้ง และมี

ประโยชน์ต่อร่างกาย

- 8) รักษาวัฒนธรรมไทย เคารพผู้ใหญ่ แสดงความกตัญญู

ตามวาระสำคัญ

- 9) ขาดความสมดุลในชีวิต ทำงานเพื่อให้มีรายได้
- 10) ใช้จ่ายตามฐานะและรายได้ของตนเอง
- 11) ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด
- 12) ไม่ใช่สินค้าตามกระแสโฆษณา หรือตามแฟชั่น

ในการประเมินความพอประมาณ ประเมินได้จากแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 12 ข้อ

2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ที่ใช้การตัดสินใจ ตามหลักวิชา ใช้ข้อมูลความรู้ วิชาการ ทำงานอย่างมีแบบแผน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) มีความรู้ในการเลือกซื้อสินค้า ของใช้ ให้ได้คุณค่าและมี
- 2) ติดตามข่าวสาร ข้อมูล เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่
- 3) เลือกรายการโทรทัศน์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ได้รับ

ประโยชน์มากที่สุด

เกิดขึ้น

ความรู้ในการดู

- ลคการซื้อ
- เกิดขึ้นจากการทำงาน
- อบรมความรู้อย่างสม่ำเสมอ
- ครอบครัว
- 4) สนใจหาความรู้ ในการทำของใช้เองภายในบ้านเพื่อ
 - 5) ทำงานด้วยความรู้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจ
 - 6) เมื่อมีโอกาสหรือมีช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเข้าไปร่วม
 - 7) มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย วางแผนการใช้จ่ายของ
 - 8) ทำงานด้วยความรู้จริง อย่างมืออาชีพ
 - 9) ก่อนทำกิจกรรมมีการวางแผนงาน

ในการประเมินความมีเหตุผล ประเมิน ได้จากแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 10 ข้อ

2.3 การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง สมาชิกในครอบครัว ได้ปฏิบัติหรือมี พฤติกรรมโดยมีระบบชีวิตที่ดี คือ มีความอบอุ่น มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและครอบครัว
- 2) สมาชิกในครอบครัวมีหลักประกันที่มั่นคง
- 3) ครอบครัวมีการเตรียมพร้อมเพื่อกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 4) มีเครือข่ายเพื่อนและสังคมเพื่อทำกิจกรรมตามความ เหมาะสมและเกื้อกูลกัน

ในการประเมินการมีภูมิคุ้มกัน ประเมิน ได้จากแบบสอบถาม มีลักษณะ เป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 10 ข้อ

ดังนั้นการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ประเมินได้จากแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว มีลักษณะ เป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับคือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 32 ข้อโดย ครอบครัวที่มีคะแนนรวมมากกว่าเป็นครอบครัวที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ มากกว่าครอบครัวที่ได้คะแนนน้อยกว่า

3. ปัจจัยนำ หมายถึง ปัจจัยพื้นฐาน ที่ก่อให้เกิดการสนใจในการแสดงหรือเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของครอบครัว ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยระดับบุคคล คือ อายุ

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนี้

3.1 อายุ เป็นตัวแปรทางด้านชีววิทยา ที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา โดยประเมินจากอายุเต็มเป็นปี อายุที่เกิน 6 เดือน ขึ้นไป จะปัดขึ้นไปอีก 1 ปี หากน้อยกว่า 6 เดือน จะปัดลง

3.2 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการจดจำหรือระลึกถึง การแปลความ ตีความ สรุปความ และขยายความจาก เรื่องราวหรือข้อเท็จจริงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นองค์ประกอบ แล้วสามารถถ่ายทอดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้บุคคลอื่นทราบตามที่ได้รับรู้หรือเรียนรู้มา ในเนื้อหาสาระ องค์ประกอบวิธีการ คุณลักษณะของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประเมินได้จากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นข้อคำถามให้เลือกตอบ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ จำนวน 10 ข้อ โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่า

3.3 ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจที่รู้สึกว่าจะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อ ที่มีต่อ แนวคิด หลักการ วิธีการในสาระสำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ประเมินได้จากแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยมากที่สุดถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ โดยผู้ที่มีคะแนนรวมมากกว่าเป็นผู้ที่มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่า

3.4 ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง สภาพของครอบครัวที่พิจารณาจากรายได้ รายจ่าย เงินออม และภาระหนี้สินของครอบครัว โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม 1) พอใช้และมีเหลือเก็บ 2) พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ และ 3) ไม่พอใช้

3.5 สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกในครอบครัวซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3) การแสดงออกซึ่งความรัก ความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจาใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว ในประเมิน ได้ใช้แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่

จริงมากที่สุด ถึง ใช้น้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ โดยครอบครัที่ได้คะแนนรวมมากกว่าเป็นครอบครัที่มีสัมพันธภาพในครอบครั่มากกว่าครอบครัที่ได้คะแนนน้อยกว่า

4. **ปัจจัยเอื้อ** หมายถึง สิ่งที่ช่วยให้การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัเป็นไปได้ง่าย ในการศึกษานี้ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงการรับรู้ข้อมูล การเข้าถึงสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ หลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านสื่อต่างๆ หลากรูปแบบ ทำให้คนในครอบครัสามารถเลือกรับรู้และเข้าถึงข้อมูลของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ง่าย ทำให้เกิดการรู้และเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาซึ่งการตัดสินใจปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วัดได้จากแบบสอบถาม มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ ครอบครัที่มีคะแนนรวมมากกว่าเป็นครอบครัที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหลักปรัชญาเศรษฐกิจมากกว่าครอบครัที่ได้คะแนนน้อยกว่า

5. **ปัจจัยเสริม** หมายถึง สิ่งที่ครอบครัจะได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ครอบครัได้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการศึกษานี้ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครั ดังนี้

การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครั หมายถึง การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมสามารถสร้างพฤติกรรมให้กระทำตามได้ง่าย จากตัวแบบชีวิตจริงที่สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงเช่น พ่อ แม่ เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน และจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการนำไปปฏิบัติ ทำให้คนในครอบครัเกิดการนำไปปฏิบัติตาม วัดจากแบบสอบถาม มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ ครอบครัที่มีคะแนนรวมมากกว่าเป็นครอบครัที่มีการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติของครอบครัพอเพียงมากกว่าครอบครัที่ได้คะแนนน้อยกว่า

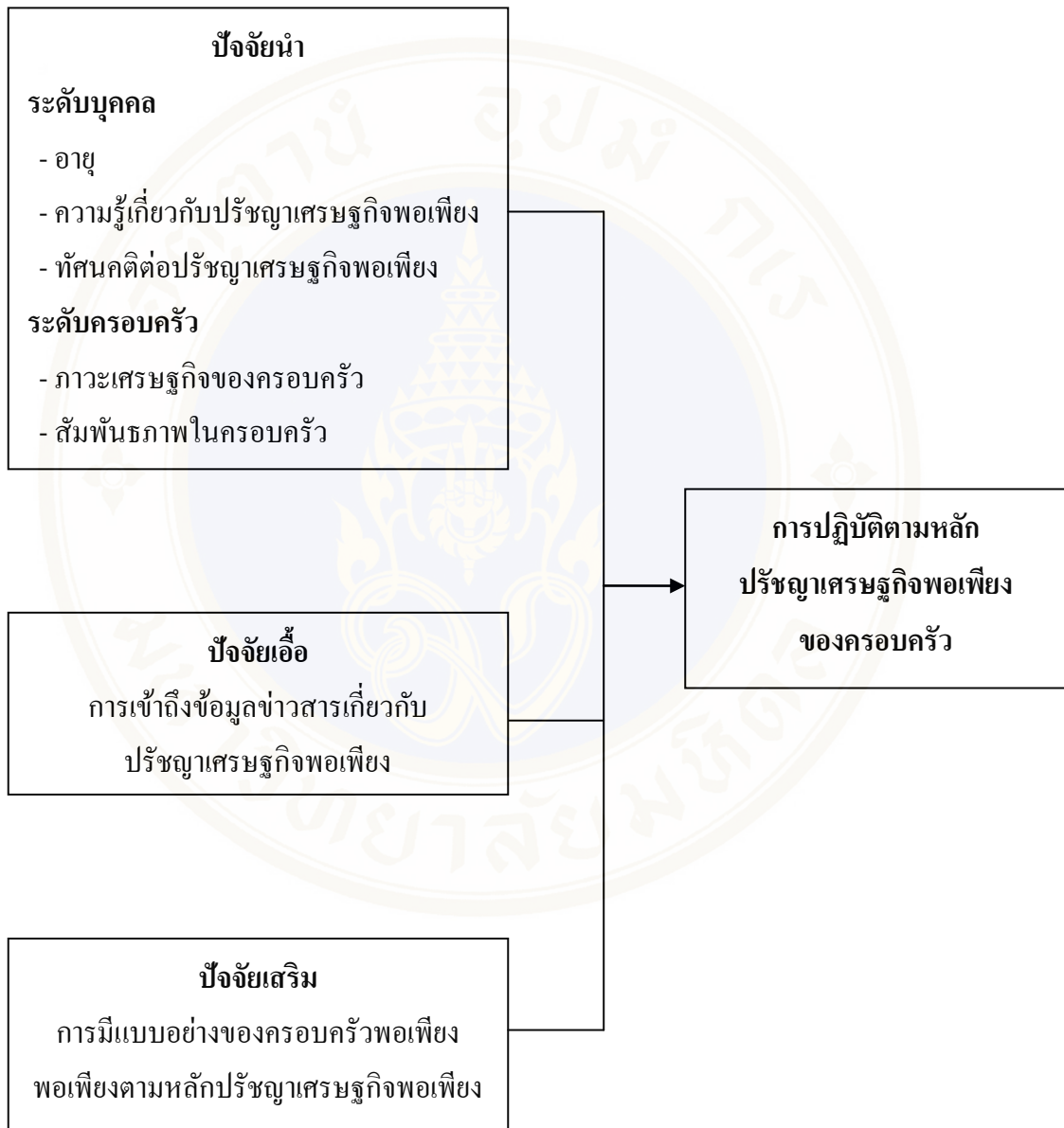
กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครับุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยนำแนวคิดและตัวชี้วัด เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมือง ของ เสรี พงศ์พิศ (17) เป็นแนวทางในการประเมินครอบครัพอเพียง

สำหรับการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวนั้น ใช้แนวคิด THE PRECEDE MODEL ของกรีนและกรูเตอร์ (Green & Kreuter) (12) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม โดยปัจจัยนำ แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยระดับบุคคล คือ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว โดยปัจจัยทั้ง 3 กลุ่มนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร กรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา แสดงในแผนภูมิที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว
 3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์
 4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว
 - 4.1 ปัจจัยนำ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.2 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.3 ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว
- รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตลอดยาวนานกว่า 30 ปี ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยทรงพระราชทานเป็นครั้งแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 (8) โดยมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า

“... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดีพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป ...”

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางหลักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 3,000 โครงการ (18) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อสร้างความ “พออยู่ พอกิน” อันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจพอเพียง และในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปพิมพ์เผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนทั่วไป

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการและนักปฏิบัติได้กล่าวถึงความหมายนิยามของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ดังนี้ ประเวศ วะสี (19) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นเศรษฐกิจที่มีรูปแบบเป็นทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นเศรษฐกิจที่บูรณาการเชื่อมโยงชีวิต จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว 2) จิตใจพอเพียง รักเอื้ออาทรผู้อื่น 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ 4) ชุมชนเข้มแข็ง พอเพียงรวมตัวกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ 5) ปัญญาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก 6) ตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง เพราะเศรษฐกิจที่สัมพันธ์และเติบโตจากฐานทางวัฒนธรรมอันหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเศรษฐกิจที่มั่นคง 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ผันผวนอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมนุษย์ไม่สามารถรับได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (20) ได้ให้คำจำกัดความ “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่าเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการ

วางแผนและการดำเนิน การทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เกษม วัฒนชัย (7) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ความพอเพียงไม่ใช่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากยังหมายถึงความพอเพียงในการนำไปใช้ในทุกด้าน ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่สอนให้เราดำรงอยู่ด้วยสติ มีเหตุมีผล รู้จักตัวเอง รู้จักพอประมาณ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง ป้องกันไว้มากกว่ามานั่งแก้ไข

สุเมธ ตันติเวชกุล (21) สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความมีปัญญามีเหตุมีผลซึ่งทำให้ไม่ขาดสติ มีความรอบรู้ รอบคอบและรู้ รักสามัคคี ซึ่งเกิดจาก ความรัก ความเมตตาความเอื้ออาทรต่อกัน อันเกิดผลในทางสร้างสรรค์ต่อสังคม

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ สานติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ และใจตนเป็นที่สำคัญ ซึ่งที่แท้จริง คือ วิถีชีวิตไทยที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

เสรี พงศพิศ (17) กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ด้วย “ปัญญา” เท่านั้น ปัญญาเกิด กระบวนการเรียนรู้ที่ครบวงจร มีข้อมูล เชื่อมโยง ข้อมูลเป็นความรู้ นำความรู้สู่การปฏิบัติ ได้ข้อสรุปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นปัญญานำพาชีวิตไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา อันเป็นความสงบ ความสุข ความสมดุล หรือความเป็นธรรมชาติของชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ต้องอาศัยความรู้ วิชาการ การวางแผน เป็นขั้นเป็นตอน มีหลักการที่ดี

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตในทางสายกลาง โดยใช้ สติ ปัญญา เหตุผล รู้จักตัวเอง รู้จักพอประมาณ มีความรอบรู้ รอบคอบ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง มีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร ยึดหลักการพึ่งตนเอง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน

1.2 องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ โดยมีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

1.2.1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

1.2.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

1.2.3 ค่านิยม ความพอเพียงประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

1.2.4 เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

1) เงื่อนไขความรู้ เป็นความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง เป็นความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเพียร มีความอดทน มีความพอเพียง ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ทะนง

1.2.5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย “สามห่วง สองเงื่อนไข” คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความพอเพียง ส่วนเงื่อนไขประกอบด้วยความรู้ และคุณธรรม สรุปลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจ ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : <http://www.cstc.ac.th/files/1.doc> (22)

1.3 หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง

เกษม วัฒนชัย (23) กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง ดังนี้ ขั้นแรก คือการเรียนรู้และเกิดศรัทธาในปรัชญา ขั้นที่สอง คือ ประยุกต์ใช้เมื่อเข้าใจ จัดกิจกรรมให้ชัดเจน และขั้นที่สาม ใช้ปรัชญาในการดำเนินชีวิต ทำบ่อย ๆ จนกลายเป็นวัฒนธรรมของคนไทย อยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน มีองค์ประกอบดังนี้

1) เป้าประสงค์ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

2) หลักของความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร เพื่อรับผลกระทบที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดย *ความพอประมาณ* คือความพอเหมาะ พอดี ต่อความจำเป็น พอดีแก่สภาพและไม่เบียดเบียนคนอื่น *ความมีเหตุผล* ตามความจำเป็น จะทำอะไร จะตัดสินใจ แค่ไหนจึงจะพอประมาณ ต้องนำเหตุผลบวกเขาไปด้วย ตามหลักวิชา ตามหลักกฎหมาย ตามหลักศีลธรรม เหตุผลตามกฎเกณฑ์สังคม ตามความจำเป็นในการดำเนินชีวิต มีเหตุผลอธิบายได้ และ *ระบบภูมิคุ้มกันในตัว* เพื่อรับผลกระทบใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และ ด้านวัฒนธรรม ดังนี้

ในอนาคต

- ด้านวัตถุที่เข้มแข็ง คือ มีเงินออม มีการประกันความเสี่ยง

คุณธรรม ใฝ่ศาสนา สังคมสีขาว อยู่เย็นเป็นสุข ทนทางสังคมสูง

- ด้านสังคมที่เข้มแข็ง คือ รู้รักสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน มี

ในสิ่งแวดล้อม

- ด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง คือ มีความรู้สำนึกและห่วงแหน

กับธรรมชาติ

- ด้านวัฒนธรรมที่เข้มแข็งคือ มั่นคงในวัฒนธรรมไทย และ

เชิดชูวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้าใจและเป็นมิตรต่อวัฒนธรรมต่างชาติ ต่างชาติ

3) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ

- เงื่อนไขหลักวิชา ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุกขั้นตอน

จิตในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

- เงื่อนไขคุณธรรม ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มี

ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ

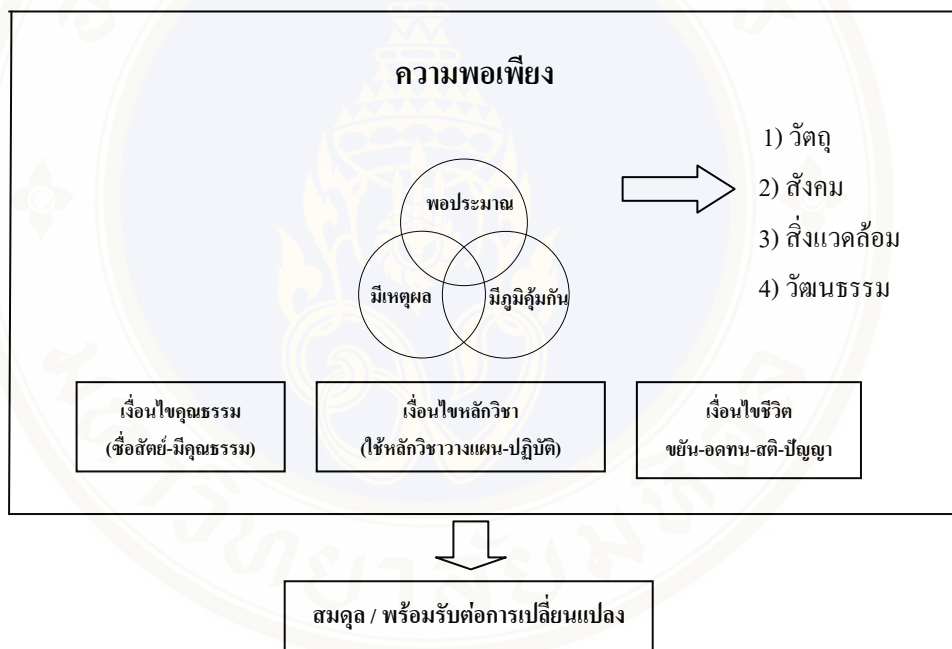
- เงื่อนไขการดำเนินชีวิต ให้ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน

4) ถ้าดำเนินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะได้ความสมดุลในชีวิต มีภูมิคุ้มกันหรือความเข้มแข็งความพร้อมกับการยอมรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็นอย่างดี ชีวิตและกิจการรอดหน้าไปอย่างมั่นคง

ฉะนั้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเศรษฐกิจแห่งความสุข เศรษฐกิจแห่งคุณธรรม และระบบเศรษฐกิจแห่งความยั่งยืน แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองของ เกษม วัฒนชัย สรุปลงเป็นแผนภูมิที่ 2.3

สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างใน 24) กล่าวถึง การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหลักยึดถือดังนี้

1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือย การดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “..ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง..”

แผนภูมิที่ 2.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางสายกลาง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551; หน้า 70 (23)

2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริตแม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “... ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ...”

3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “... ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้นหมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนา

และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า “... การที่ต้องการให้ทุกคนที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไปก็คือให้เกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...”

4) ปฏิบัติตนในทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละเอียดอ่อนต่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชโองการว่า “... พยายามไม่ก่อความชั่วที่ตนเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นในห้วงกมลสมบูรณ์ขึ้น...”

ณัฐพงศ์ ทองภักดี (24) ระบุว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำได้ในทุกระดับ ไม่มีสูตรสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน แต่แต่ละคนจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสภาวะที่เผชิญอยู่ การจะทำความเข้าใจจึงไม่สามารถประเมินเพียงแต่การมองพฤติกรรมซึ่งปลายทาง แต่ควรมองกระบวนการตัดสินใจภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นจริงด้วยว่า เป็นตามความพอเพียงที่ครบถ้วนเพียงใด มีความเสี่ยงเพียงใด จะนำไปสู่ความสมดุลและยั่งยืนหรือไม่ ซึ่งเมื่อเข้าใจในรายละเอียดจะช่วยลดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาได้มีประเด็นที่น่าสนใจที่เข้าใจผิดเกี่ยวกับขอบเขตการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่น จากสภาพสังคมเมืองหากใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพจะทำให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน การพึ่งตนเองใช้หลักปรัชญาในการพิจารณาด้วยเหตุผล ความรอบรู้ และมีสติมองระยะยาว วิเคราะห์ศักยภาพอย่างถูกต้อง เช่น การลงทุนในการใช้เทคโนโลยีของต่างประเทศแทนการทำด้วยตนเองโดยขาดความถนัด การเป็นหนี้ที่เป็นประโยชน์และมีความสามารถการใช้จ่ายได้จะสร้างความพอเพียง

เสรี พงศ์พิศ (17) กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากวิถีคิด คิดถูก คิดดี คิดชอบ หรือสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นข้อแรกของมรรค 8 เมื่อเริ่มคิดชอบแล้ว ปฏิบัติชอบก็ตามมา ประกอบอาชีพชอบก็ตามมา การคิดให้ “รอด” ประกอบด้วย 3 หลักที่สำคัญคือ

หลักแรก คือ คุณธรรม สิ่งที่กำลังจุนชีวิตให้อยู่ได้ด้วยสติปัญญา ความซื่อสัตย์ ความเมตตา กรุณา รวมทั้งความกล้าหาญในการเผชิญปัญหาต่างๆ และมีความเพียร แสวงหาทางออกด้วยสติและปัญญา

หลักที่สอง คือ ภูมิปัญญา กลับไปหารากเหง้า คุณความดีของบรรพบุรุษ ความรู้ภูมิปัญญาในการทำมาหากินการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ กลับไปเรียนรู้การอยู่รอดในสภาวะที่ยากลำบากที่บรรพบุรุษเอาตัวรอดมาได้

หลักที่สาม คือความเรียบง่าย รากฐานและพื้นฐานของชีวิต หมายความว่ามิสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตพอเพียง และมีความสะดวกสบายพอสมควร แต่ก็ไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นและสะดวกสบายจนเกินพอดี ซึ่งเมื่อรวมกันจึงเป็นองค์ประกอบแรกของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือพอประมาณ สำหรับองค์ประกอบที่สองคือ การมีเหตุผล หมายถึง การทำอะไรควรใช้ข้อมูล ความรู้ วิชาการควรทำงานอย่างมีแบบแผน มีความสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และองค์ประกอบที่สามคือ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นการมีระบบที่ดีหมายถึง ระบบชีวิต ระบบธรรมชาติ ระบบนิเวศ ที่จะทำให้เกิดความสมดุลสัมพันธ์กันอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่าการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยต้องมีความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ ขณะเดียวกันต้องมีคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

2.1 ความหมายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

2.1.1 ครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตและพัฒนามนุษย์ให้กับสังคม แต่วิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมีความแปรผันไปตามภาวะเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว จะทำให้ครอบครัวเป็นสุขมีความสมดุลอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (25) ให้ความหมายของครอบครัวว่าเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วย สามีภรรยา และหมายความรวมถึงลูกด้วย

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (26) กล่าวว่า ครอบครัวสามารถเป็นทั้งกลุ่มคนทางสังคม (Social group) ที่ประกอบด้วยสมาชิกหลายคนมาอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นตลอดชีวิต และยังเป็นสถาบันทางสังคม (Social institution) ที่รวมความเชื่อ ค่านิยม ความคิด และ

แบบแผนทางสังคมในการหล่อหลอมสมาชิกของสังคมให้เติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับสถาบันทางสังคมอื่นในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม และทำหน้าที่ต่างๆ ตามบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลในแต่ละครอบครัว

วราภรณ์ ตระกูลศุภยดี (27) และจิราพร ชมพิกุล และคณะ (28) ให้ความหมายของครอบครัวว่าเป็นการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีความสัมพันธ์กันผูกพันกัน เช่น ความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม โดยสมาชิกแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันเช่น บิดามารดา สามีภรรยา บุตร และปู่ย่าตายาย เป็นต้น ในขณะที่ พิทยา จารุพูนผล (29) ให้ความหมายครอบครัวว่าเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดของสังคมและมีอิทธิพลต่อสภาพสังคมมากที่สุด โดยสมาชิกครอบครัวที่อยู่ร่วมกันประกอบด้วยคนมากกว่าหนึ่งคนที่มีเป้าหมายในการอยู่ร่วมกัน มีการร่วมรับผิดชอบเรื่องเศรษฐกิจร่วมกัน คนที่อยู่ร่วมกันอาจมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือไม่ก็ได้ หรืออาจมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

สรุปความหมายของครอบครัวได้ว่า *ครอบครัว* หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่พักอาศัยรวมกันทั้งอาศัยอยู่ประจำหรืออยู่ชั่วคราวก็ได้ โดยมีเป้าหมายในการอยู่ร่วมกัน มีการร่วมรับผิดชอบเรื่องเศรษฐกิจร่วมกัน คนที่อยู่ร่วมกันอาจมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือการสมรสหรือการมีบุตรบุญธรรม อาจมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายหรือไม่ก็ได้ และสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีปฏิกริยาตอบโต้กัน เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความผูกพันซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน

2.1.2 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (30) ได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว โดยมีแนวคิดพื้นฐาน 5 ประการ ดังนี้

1) ทางสายกลาง เป็นการดำรงตน อยู่ในความไม่ประมาท เน้นการพึ่งตนเอง

2) ความสมดุล เป็นความสมดุลระหว่างรายได้ รายจ่าย ส่งเสริมให้มีการออม ความสมดุลระหว่างการทุ่มเทให้กับกิจการงาน เมื่อเปรียบเทียบกับความอยู่ดี กินดี ความสงบสุข และความอบอุ่นของครอบครัว ความสมดุลระหว่างวัตถุ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชีวิตกับความสงบสุขและความพึงพอใจของสมาชิกในครอบครัว

3) ความพอเพียง เป็นความไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักพอประมาณ รู้จักพอ ไม่สนับสนุนหรือยึดติดกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม

4) ภูมิคุ้มกันและก้าวทันโลก เป็นการประหยัด สร้างนิสัยการออม เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต เตรียมความพร้อมรับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น พัฒนาความรู้และทักษะในการเลี้ยงชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันเมื่อสิ่งแวดล้อมภายนอกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เสริมสร้างความเข้มแข็งของจิตใจ ส่งเสริมการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันมีความยืดหยุ่น

5) การเสริมสร้างจิตใจ เป็นการรักษาศิลธรรมตามหลักศาสนา รับผิดชอบ มีความเพียร มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริตต่อครอบครัว พึ่งพอใจที่จะพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง

ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับปฏิบัติ (20) ต้องเริ่มจากตัวบุคคล คือการเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป ความพอเพียงระดับบุคคล และครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับรายจ่าย ประหยัด เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (17) กล่าวถึงกิจกรรมระดับครอบครัวว่ามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับพื้นฐานและชุมชน และยังบ่มเพาะสร้างนิสัยพฤติกรรมพอเพียง มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการตัวแบบ (Role model) ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากกรณีศึกษา 25 ชุมชนเข้มแข็ง และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของผู้แทนชุมชน ทำให้ได้กรอบ เกณฑ์ ตัวชี้วัด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรปฏิบัติ โดยมีกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมือง (ตารางที่ 2.1) ดังนี้

1) ความพอประมาณ ประกอบด้วย 3 กรอบแนวคิด ได้แก่

1.1) การมีคุณธรรม ความถูกต้อง คิงาม มีเกณฑ์ดังนี้ แบ่งปัน ไม่เอาเปรียบคนอื่น ไม่เอาเปรียบเปรียบธรรมชาติ คุณธรรมนำชีวิต คุณธรรมนำธุรกิจการงาน ไม่เอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัก

1.2) รู้จักตัวเอง รู้รากเหง้า ภูมิใจ มีเกณฑ์ดังนี้ รู้คุณค่าที่มาจากตนเอง เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิใจในของกินของใช้พื้นบ้าน กินอยู่แบบไทย ภูมิใจในวิถีไทย เข้าถึงคุณค่ามากกว่ายึดติดรูปแบบ

1.3) เชื้อมันในวิถีไทย มีชีวิตเรียบง่าย พออยู่ พอกิน พอใช้ มีเกณฑ์ดังนี้ ไม่น้ำใหญ่ไหลตามกระแสรู้กาลและเทศะ มีความสุขตามอัตภาพ ขนาด ปริมาณที่พอดี ไม่มากเกินไป ไม่ใหญ่เกินไป ไม่ติดแบรนต์ คิดแต่สร้างภาพไม่ไหลตามกระแสตามโฆษณาบ้าบริโภคนิยม

2) การมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 กรอบแนวคิด ได้แก่

2.1) การมีหลักวิชา กินอยู่อย่างมีข้อมูล มีคุณภาพ ตัดสินใจด้วยข้อมูล ความรู้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ไม่ทำตามกัน รู้ตัวเอง ท้องถิ่น รู้ศักยภาพ ทุนชุมชน รู้ปัญหา รู้โลกาภิวัตน์ แสวงหาความรู้ ศึกษาในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง

2.2) มีแผน มีแผนชีวิต ครอบครัว แผนชุมชน แผนยุทธศาสตร์แผนองค์กร แผนงบประมาณครอบครัว รายรับ รายจ่าย หนี้สิน แผนการลงทุน แผนเศรษฐกิจพอเพียง

2.3) เป็นมืออาชีพ คุณภาพ มั่นคง ยั่งยืน (Quality, Consistency, Sustainability) รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก ทำดีมีคุณภาพ ด้วยความสม่ำเสมอ

3) ภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย 3 กรอบแนวคิด ได้แก่

3.1) ระบบชีวิตที่ดี ครอบครัวอบอุ่น มีความมั่นคงในชีวิต ลูกได้รับการเลี้ยงดูที่ดีมีการศึกษาที่ดี

3.2) สังคมและเครือข่าย การเป็นสมาชิกชมรม สมาคม การสร้างระบบสวัสดิการ เครือข่าย

3.3) ระบบการจัดการองค์กรที่ดี องค์กร หน่วยงานรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ มีธรรมาภิบาลระบบบริหารจัดการที่ดีมีผู้นำและผู้ตามที่ดี ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ทุกคนใจดี ใจกว้าง ใจสู้ ใจถึง (เข้าใจ – เข้าถึง)

จากตัวชี้วัดกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมือง (17) ผู้วิจัยได้คัดสรรตัวชี้วัดเพื่อประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยคัดสรรเฉพาะตัวชี้วัดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยตัวชี้วัดความพอประมาณมี 30 ตัวชี้วัด แต่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ 12 ตัวชี้วัด ด้านความมีเหตุผลมี 24 ตัวชี้วัด เลือกนำมาใช้ 9 ตัวชี้วัด และด้านการมีภูมิคุ้มกันมี 27 ตัวชี้วัด เลือกนำมาใช้ 4 ตัวชี้วัด รายละเอียดดูในตารางที่ 2.1

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านความ

พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยใช้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบ โดยมีตัวชี้วัดของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ที่พอเพียงไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในการกระทำ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย พออยู่ พอกิน พอใช้ มีคุณธรรมนำชีวิต รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ใช้สติและปัญญาในการแก้ไขปัญหา รู้จักตนเอง มีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์
- 2) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า
- 3) รักษาสิ่งแวดล้อมไม่เอาเปรียบธรรมชาติ
- 4) แบ่งปันทรัพย์ให้ผู้อื่นและสังคม
- 5) เคารพกฎกติกาของสังคม
- 6) หลีกเลียงอบายมุข ไม่เล่นการพนันทุกชนิด ไม่ดื่มสุรา
- 7) รับประทานอาหารอย่างเหมาะสม คือ ไม่เหลือทิ้ง และมีประโยชน์ต่อ

ร่างกาย

- 8) รักษาวัฒนธรรมไทย เคารพผู้ใหญ่ แสดงความกตัญญูตามวาระสำคัญ
- 9) ขาดความสมดุลในชีวิต ทำงานเพื่อให้มีรายได้
- 10) ใช้จ่ายตามฐานะและรายได้ของตนเอง
- 11) ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด
- 12) ไม่ใช้สินค้าตามกระแสโฆษณา หรือตามแฟชั่น

มีเหตุผล หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ที่ใช้การตัดสินใจ ตามหลักวิชา ใช้ข้อมูลความรู้ วิชาการ ทำงานอย่างมีแบบแผน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) มีความรู้ในการเลือกซื้อสินค้า ของใช้ ให้ได้คุณค่าและมีประโยชน์มากที่สุด
- 2) ติดตามข่าวสาร ข้อมูล เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 3) เลือกรายการโทรทัศน์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ได้รับความรู้ในการดู
- 4) สนใจหาความรู้ ในการทำของใช้เองภายในบ้านเพื่อลดการซื้อ
- 5) ทำงานด้วยความรู้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน

6) เมื่อมีโอกาสหรือมีช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเข้าไปร่วมอบรมความรู้อย่าง
สม่ำเสมอ

7) มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย วางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

8) ทำงานด้วยความรู้จริง อย่างมืออาชีพ

9) ก่อนทำกิจกรรมมีการวางแผนงาน

มีภูมิคุ้มกัน หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมโดย
มีระบบชีวิต ที่ดี คือมีความอบอุ่น มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการ
เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1) การสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับตนเองและครอบครัว โดยการออกกำลังกาย พักผ่อน เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และจัดสรรเวลาให้ครอบครัว

2) สมาชิกในครอบครัวมีหลักประกันที่มั่นคง

3) ครอบครัวมีการเตรียมพร้อมเพื่อสถานการณ์ฉุกเฉิน

4) มีเครือข่าย เพื่อนและสังคม เพื่อทำกิจกรรมตามความเหมาะสมและ
ช่วยเหลือกัน

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
พอประมาณ	มีคุณธรรม ถูกต้อง ดีงาม	แบ่งปัน ไม่เอาเปรียบคนอื่น ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ คุณธรรมนำชีวิต คุณธรรมนำธุรกิจการงาน ไม่เอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่โกงกินโกงกินงบประมาณ โกงเวลา โกงทรัพย์สินของคนอื่น ของสำนักงาน องค์การของส่วนรวม - ไม่ใช้สารเคมี ฆ่าชะ สร้างมลพิษ ตัดไม้ทำลายป่า ทำให้แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ - มีธรรมาภิบาลบรรษัท(corporate governance) ไม่เอาเปรียบบริษัทอื่น กลุ่มอื่น ไม่หากำไรสูงสุด - ปฏิบัติธรรมร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำบุญบ้างหรือ ไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อนร่วมงานหรือ ไม่แบ่งปันรายได้ของตนเอง ขององค์กร ของบริษัทให้คนอื่น ให้สังคม บ้างหรือ ไม่ - พ่อแม่เป็นตัวอย่างทางคุณธรรมให้ลูกหรือไม่ สอนลูกเรื่องคุณธรรมหรือไม่ หรือเลี้ยงดูด้วยเงินด้วยวิธี ด้วยวัตถุ - ครูบาอาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดีให้ศิษย์หรือไม่ หรือสอน แต่ไม่ทำ - หัวหน้าเป็นผู้นำที่ดี เป็นธรรมกับลูกน้อง เป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกน้องหรือไม่ กฎระเบียบระบบรางวัลลงโทษเป็นธรรมหรือไม่ หรือเลือกปฏิบัติ - เศรษฐกิจระเบียบของสังคมหรือไม่ กฎจราจร การศึกษา และกฎหมายต่างๆรวมทั้งระเบียบปฏิบัติข้อตกลงต่างๆ - ลด ละ เลิก อบาณมุข มีแผนลดการซื้อหาข การพนันต่างๆ บ้างหรือไม่ - เหล้า เบียร์ ไร่ ไร่ ถ้าไม่เลิกสามารถลดลงได้หรือไม่ - เครื่องดื่มบำรุงกำลัง น้ำอัดลม ขนบกรอบกรอบ ความคุมดูแลให้พอควรได้หรือไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✓ X ✓ ✓ X X X ✓ ✓ ✓ ✓

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
พอประมาณ	รู้จักตัวเอง รู้ราคาแห่ง ภูมิใจ เชื่อมั่น	รู้คุณค่าที่มาจากตนเองเอกลักษณ์ ภูมิใจในสิ่งที่ตนทำ ฐานบ้านเกิด รักเหง้า เผ่าพันธุ์ บรรพบุรุษ ภูมิใจในของกิน ของใช้ พื้นบ้าน กินอยู่แบบไทยๆ วิถีไทย เข้าถึงคุณค่ามากกว่ายึดติดรูปแบบ	<ul style="list-style-type: none"> - เคยกราบพ่อแม่ปู่ย่าตายาย อย่างน้อยปีละครั้ง ปีใหม่ สงกรานต์ หรือวันเกิดท่านหรือไม่ - อยุ่ใหม่ที่จะบอกว่าพ่อแม่เป็นใคร คนบ้านไหน จังหวัดไหน ภูมิใจในบุพการีและถิ่นฐานบ้านเกิดหรือไม่ - รู้จักประวัติความเป็นมาของบ้านเกิด ของบรรพบุรุษของตนหรือไม่ - รับประทานพืชผักอาหารพื้นบ้านแบบรู้จักคุณค่า ใช้ข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน แบบไทย ๆ บ้างหรือไม่ - สนใจเรียนรู้ศึกษาคูณาคำความหมายของภูมิปัญญาไทยบ้างหรือไม่ - พ่อแม่เคยสอนลูกให้เข้าใจเรื่องเหล่านี้หรือไม่ ทำตัวเป็นแบบอย่างให้ลูกหรือไม่ - โรงเรียนสถาบันการศึกษาสอนเรื่องเหล่านี้ให้นักเรียนนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร เพียงใด - สถาบันการศึกษาตระหนักในเรื่องเหล่านี้ คดลูกดีร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสังคม มีปฏิสัมพันธ์และช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นหรือไม่ (หรือคิดแต่ไปอินเตอร์ แต่ไม่รู้เรื่องหรือสนใจชุมชน-ท้องถิ่น) 	<p>✓</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
พอประมาณ	มีชีวิตเรียบง่าย พออยู่ พอกิน พอใช้	ไม่หนาใหญ่"ไหลตามกระแสรู้กาลและเทศะ มีความสุขตามอัตภาพ ขนาด ปริมาณที่พอดี ไม่มากเกินไป ไม่ใหญ่เกินไป ไม่ติดแบรนด์ คัดแต่สร้างภาพไม่ไหลตามกระแสตามโฆษณาบ้างบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - จัดงานบวช งานศพ งานแต่งงาน งานบุญ แบบไม่ให้หย่อนหนักแน่นแต่ต้องเป็นหนักนินมากมาหรือไม่มี - ซื้อข้าวของเครื่องใช้ รถยนต์ เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า แฟงเกินตัวหรือไม่ - ชอบควักจ่ายจ่ายเร็วจนเป็นหนี้สินมากมาย สร้างวงจรรอบตัวให้ตนเอง แบบเอากองนี้ไปใส่กองโน้น เอานัดนี้ไปจ่ายบัตร โน้นเวียนไป เวียนมาแบบหาทางออกไม่ได้ (ถ้าไม่ถูกถอดเตอร์หรือต้องโง่งถึงจะใช้หนี้ได้หมด - สักรวจปริมาณเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้าในตู้เสื้อผ้ากว่ามากเกินไปหรือให้คนอื่นไปบ้าง ได้ไหม - หนาใหญ่ในการกิน การแต่งตัว เครื่องประดับ แม่จะต้องซื้อแพงๆ ใส่แค่ปีละหนก้อม - ชอบอวดร่ำอวดรวย ชื่นหลา เข้าโรงแรมหรูเพื่อให้อุดดี ชอบเดินห้างชอปปิงไปเมืองนอกแม่ต้องกู้สหกรณ์ - คิดแฟนไหลตามกระแส เปลี่ยนข่าวของตามโฆษณาแล้วหันหน้าคนอื่น หรือไม่รู้เท่าทันแต่โฆษณาบ้างเลือด - ทำงานหาเงินแบบเอาเป็นเอาตาย จนไม่มีเวลาให้ครอบครัวหรือไม่เห็นคุณค่าแต่เรื่องจะหาเงิน จะรวย - เคยตั้งคำถามให้ตัวเองบ้างหรือไม่ว่า ความสุขคืออะไร ทำอย่างไรจึงจะมีความสุข มีอะไรมาเกินไปกว่าเงิน - พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกในการดำเนินชีวิตหรือไม่ การใช้จ่าย การกิน การอยู่ ไปกินข้าว นอกบ้านสั่งอาหารเต็มโต๊ะ กินทิ้งๆ ข้างๆ ช่วยให้ลูกเข้าใจหรือไม่ว่า การเลือกอะไรระหว่าง "เงินกับชีวิต" 	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>X</p>

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
มีเหตุผล	มีหลักวิชา	<p>กินอยู่อย่างมีข้อมูล อย่างมีคุณภาพ ตัดสินใจด้วยข้อมูล</p> <p>ความรู้ “รู้เรา” รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง</p> <p>ไม่ทำตามๆกัน รู้ตัวเอง รู้ท้องถิ่น รู้ศักยภาพ</p> <p>รู้ “ทุนชุมชน” รู้ปัญหา</p> <p>รู้โลกาภิวัตน์</p> <p>แสวงหาความรู้</p> <p>ศึกษาในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สนใจหาข้อมูลของกิน ของใช้ที่ช็อกกลางคอกหรือไม่ คุณค่าอาหารสารเคมีตกค้างองค์ประกอบต่างๆ - สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง สนใจอ่านหนังสือหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารให้ทันโลกหรือไม่ - ชอบดูแต่ละครทีวี เกมโชว์ รายการบันเทิง ไม่สนใจรายการที่มีสาระและความรู้ หรือไม่มีข้อมูลความรู้เรื่องทุนของท้องถิ่นหรือไม่ หรือชอบแต่เลียนแบบคนอื่น เห็นเขาทำอะไรเขาก็ทำตามเขา เข้าใจหรือไม่ว่า ทุนทรัพยากรมีอะไรบ้าง ทุนทางปัญญาและทุนทางสังคมหมายถึงอะไร มีอะไรบ้าง - สนใจหาความรู้และลงมือทำกินทำใช้เองบ้าง โดยไม่ต้องซื้อหามาทุกอย่างหรือไม่ เช่นทำน้ำยาล้างจานเอง ปลูกพริก มะเขือ ผักสวนครัว ทดแทนการซื้อจากตลาดบ้าง ถ้ามีที่ดินหรือที่ว่าง - พยายามหาข่าวหาความรู้ การฝึกอบรม การเรียน ต่อตามศักยภาพหรือไม่หรือคิดว่าพอแล้วทุกอย่าง - ไปร่วมการประชุม หรือการอบรมสัมมนาบ้างหรือไม่เมื่อมีโอกาส 	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
มีเหตุผล	มีแผน	มีแผนชีวิต ครอบครัว แผนชุมชน แผนยุทธศาสตร์ แผนองค์กร แผนงบประมาณ ครอบครัว รายรับ รายจ่าย หนี้สิน แผนการลงทุน แผนเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - คอยทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่ รายรับ รายจ่าย รายจ่าย หนี้สิน แผนงบประมาณประจำปีแผนการศึกษาของตนเอง ลูก - มีแผนการใช้หนี้สินให้หมด หรือให้อยู่ในระดับที่ไม่เดือดร้อนครอบครัวและองค์กรหรือไม่ - มีแผนการลดพลังงาน แผนการใช้จ่ายค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์อย่างเป็นระบบหรือไม่ - มีแผนการลดอบาณข เหล้า บุหรี่ สิ่งไม่ดีต่างๆ เพื่อลดค่าใช้จ่าย และเพื่อให้อุสภภาพดีขึ้นครอบครัวอบอุ่นขึ้น - แผนการลงทุน มีการทำข้อมูล การศึกษาความเป็นไป ได้ที่ตีพอก่อนจะลงทุนทำอะไรหรือไม่ - มีการดำเนินงานเป็นขั้นเป็นตอน อย่างมีหลักวิชาหรือไม่ - มีข้อมูลและหลักในการทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรหน่วยงาน ที่รับผิดชอบหรือไม่หรือทำแบบนั่งเทียนเขียนแผน หรือ ไปลอกแผนคนอื่น เปลี่ยนแต่เพียงตัวเลข - แผนการออม และการสร้างสวัสดิการให้ตนเองและครอบครัวหรือไม่สำหรับหน่วยงานที่ดูแลหรือไม่ - แผนเศรษฐกิจพอเพียง วางเป้าหมายและวิธีการจัดการชีวิตให้ ฟังตนเองให้ได้อย่างน้อย“หนึ่งโน้ต” ซึ่งคำนวณจากการ “เลิก-ลด-ทำทดแทน” ได้หรือไม่ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✗ ✓ ✓ ✗ ✓ ✗ ✓ ✗
มีเหตุผล	เป็นมืออาชีพ	คุณภาพมั่นคง ยั่งยืน (quality, consistency, sustainability) “อิทธิบาทสี่” (อันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ใจรัก รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก ทำดีมีคุณภาพ ด้วยความสม่ำเสมอ	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานด้วยความรู้ความสามารถแบบคนรู้จริงหรือไม่ มีความพยายามเรียนรู้ พัฒนาตนเองหรือไม่ว่าจะอาชีพอะไรเกษตรกรที่ออกรู้จริงในฐานะเกษตรกร อาชีพอะไรที่ออกรู้จริงในอาชีพของตนเอง - มีความสม่ำเสมอ หรือว่าเดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย ฝึเข้าฝึออก ทำงานตามอารมณ์ อยกทำก็ทำหรือไม่ - ไม่ทำอะไรแบบชั่วคราว แต่ทำด้วยความมั่นคงใจที่เกิดความยั่งยืนหรือไม่ เช่น พอมึงก็ทำ ไม่มีก็เลิก มีคนมาส่งเสริมก็ไม่มีความส่งเสริมก็ไม่มีความส่งเสริมก็ไม่ทำ - ทำด้วยหลักการที่ดี มีข้อมูล ความรู้ และมี“ปัญญา” อันเป็นรากฐาน ของการมีชีวิตและการทำงานที่ดี - ทำงานด้วยความรู้ความสามารถแบบคนรู้จริงหรือไม่ มีความพยายามเรียนรู้ พัฒนาตนเองหรือไม่ว่าจะอาชีพอะไรเกษตรกรที่ออกรู้จริงในฐานะเกษตรกร อาชีพอะไรที่ออกรู้จริงในอาชีพของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ✗ ✗ ✓ ✓

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
มีเหตุผล	เป็นมืออาชีพ	คุณภาพมั่นคง ยั่งยืน (quality, consistency, sustainability) “อิทธิบาทสี่” ใจรัก รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก ทำดีมีคุณภาพ ด้วยความสม่ำเสมอ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสม่ำเสมอ หรือว่าเด็ดเดี่ยวร้าย ผิดข้อผิดออก ทำงานตามอารมณ์ ออกทำก็ทำหรือไม่ - "ไม่ทำอะไรแบบชั่วคราว แต่ทำด้วยความมั่นคงให้เกิดความยั่งยืนหรือไม่ เช่น พอมีงบก็ทำ ไม่มีก็เลิก มีคนมาส่งเสริมก็ทำ ไม่มีคนส่งเสริมก็ไม่ทำ - ทำด้วยหลักการที่ดี มีข้อมูล ความรู้ และมี "ปัญญา" อันเป็นรากฐาน ของการมีชีวิตและการทำงานที่ดี 	<p>X</p> <p>X</p> <p>✓</p>
มีภูมิคุ้มกันที่ดี	ระบบชีวิตที่ดี	ครอบครัวอบอุ่น มีความมั่นคงในชีวิต ลูกได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ลูกมีการศึกษาที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดการชีวิตที่ดีหรือไม่ หรือเอาแต่ทำงานหาเงินทุ่มตัว รู้จักใช้เวลาพักผ่อนแบบพอเพียง มีเวลาให้ครอบครัว มีเวลาออกกำลังกาย คลายเครียด มีเวลาไปสังสรรค์พบปะเพื่อนฝูง มีเวลาไปทำบุญ - มีการจัดการเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัวดีพอหรือไม่ มีระบบการใช้จ่าย มีความมั่นคงหรือมีหนี้สินเต็มไปหมด มีแต่กู้ยืมจากชาวบ้านเขาไปทั่ว ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ระบบการจัดการ การใช้จ่ายไม่ได้ - มีการดูแลการเรียนของลูกทั้งที่ในระบบ ในโรงเรียน นอกโรงเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของลูก เพียงใด โดยไม่บังคับหรือสร้างความคิดค้นให้ลูกจนเกินไป เช่น คนตรี การเรียนว่ายน้ำ กีฬา การวาดเขียน พิเศษ เป็นต้น - มีการวางแผนอนาคตให้ลูกหรือไม่ เช่น ออมให้ลูกตั้งแต่เกิด เพื่อเป็นทุนการศึกษา - ทำอะไรบ้างเพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงให้กับตนเอง ครอบครัว มีประกันชีวิต ประกันสุขภาพประกันอุบัติเหตุ - ที่บ้านมีการเตรียมรับสถานการณ์ฉุกเฉินบ้างหรือไม่ เช่น เครื่องดับเพลิง ตู้ยาปฐมพยาบาลหายเวช โทรศัพท์มือถือ 	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>✓</p> <p>✓</p>

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
มีภูมิคุ้มกันที่ดี	สังคม และ เครือข่าย	การเป็นสมาชิกชมรม สมาคม การสร้างระบบ สวัสดิการ เครือข่าย	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสมาชิกของชมรม กลุ่ม สมาคม ที่พบปะกันเป็นประจำหรือไม่ - ใช้เวลาไปกับกลุ่มทางสังคมตามสมควรหรือมากเกินไป - ติดต่อกับคนอื่นด้วยวิธีการต่างๆ โทรศัพท์อีเมล การ ไปมาหาสู่ มากน้อยเพียงใด - ไปร่วมงานสังสรรค์ งานวันเกิด วันแต่งงาน งานศพ งานบวช และงานอื่นๆ มากน้อยเพียงใด - ถ้าเกษียณอายุแล้ว ยังทำงานบ้าง ไปมาหาสู่เพื่อนฝูง ชมรมสมาคมต่างๆ เป็นประจำหรือไม่ มากน้อยเพียงใด - เคยไปเยี่ยมคนป่วยที่โรงพยาบาล ที่บ้านบ้างหรือไม่ - เคยไปทำบุญ งานบุญ งานฉลองสมโภชวัดใน โอกาสสำคัญบ้างหรือไม่ 	<p>X</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>✓</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>
มีภูมิคุ้มกันที่ดี	ระบบการ จัดการ องค์กรที่ดี	องค์กร หน่วยงานรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ มี ธรรมชาติการบริหาร ธรรมภิบาลที่ดี ระบบการจัดการที่ดี มีผู้นำและผู้ตามที่ดี ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ทุกคนจิตใจ กว้าง ใจสู้ ใจถึง (เข้าใจ - เข้าถึง)	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงาน องค์กรมีคุณธรรม คุณภาพ โปร่งใสตรวจสอบได้ หรือไม่ - มีการจัดการทุนพอเหมาะพอควรกับขีดความสามารถของตนเอง ขนาดขององค์กร ทุนพนักงานหรือไม่ - มีระบบที่ดี กฎระเบียบข้อต่อการทำงานเป็นทีม ไม่เอาแต่แข่งขันกันเอง แต่ร่วมมือหรือไม่ “ระบบดีทำให้ คนทำถูกได้ง่าย ทำผิดได้ยาก” - เป็นผู้นำที่ดีหรือไม่ ผู้ที่สร้างแรงบันดาลใจมากกว่าบังคับมากกว่าการใช้กฎระเบียบขู่จับลงโทษหรือ ว่าเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์กับพนักงาน เจ้าหน้าที่ และระหว่างพวกเขาและกับลูกค้า ภาคีนอกองค์กร - เป็นผู้ตามที่ดีหรือไม่ เป็นผู้เรียนรู้ที่ดีจากผู้นำ จากการทำงาน จากประสบการณ์อ่อนน้อมถ่อมตนรู้ กาลະเทศะ แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล ด้วยข้อมูลและหลักวิชาการหรือไม่ - มีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรหรือไม่ หรือปล่อยให้พนักงานเจ้าหน้าที่แอบไปหลง ทะเบียนเรียน ปริญญาตรี โทเอกเอง ไม่ส่งเสริมแล้วยังคิดกันหรือไม่ - มีการส่งเสริมการฝึกอบรมระยะสั้น ระยะยาว ให้พนักงาน เจ้าหน้าที่อย่างพอเพียงและก้าวหน้า หรือไม่ 	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>

ตารางที่ 2.1 กรอบคิดพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง – คนเมืองของ เสรี พงศ์พิศ, พ.ศ. 2550 (ต่อ)

ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด	นำมาใช้
มีภูมิคุ้มกันที่ดี	ระบบการจัดกา รจัดการองค์กรที่ดี	องค์กร หน่วยงานรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ มีธรรมาภิบาลบรรษัท ระบบการจัดการที่ดี มีผู้นำและผู้ตามที่ดี ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ทุกคน ใจดี ใจกว้าง ใจสู้ ใจถึง (เข้าใจ - เข้าถึง)	- พนักงาน เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรหรือไม่อย่างไร มีสหภาพ องค์กรตนเองหรือไม่ - สร้างระบบที่เป็นหลักประกันความมั่นคงของหน่วยงานอย่างไร - ป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์กรอย่างไร - มียุทธศาสตร์องค์กรหรือไม่ เน้นผลลัพธ์มากกว่าหรือไม่ - มีการทำงานแบบบูรณาการหรือไม่ หรือต่างคนต่างงานต่างใจคน ฝ่าย กองงานของตนเอง - มีระบบการวัดผล ประเมินผลองค์กร และเป็นธรรมหรือไม่ - พนักงาน เจ้าหน้าที่ทำงานอย่างมีความสุขหรือไม่ ได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ มีการเลือกปฏิบัติหรือไม่	X X X X X X X

ที่มา: เสรี พงศ์พิศ เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ถ้าใจปรารถนา. 2550; หน้า 145-153 (17)

2.2 การวัดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวัดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ผ่านมา ยังไม่พบว่ามีการวัดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวโดยตรง ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ เป็นการประเมินเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล เช่น การศึกษาของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ(11) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยศึกษาเฉพาะพฤติกรรมส่วนบุคคล ครอบครัว และการมีส่วนร่วมด้วยชุมชนในสังคม มีสาระ 7 ด้าน คือ การใช้จ่าย ความรอบคอบ(การวางแผน พิจารณาความเสี่ยง) ความมีเหตุผล การมีส่วนร่วมในครอบครัว การมีส่วนร่วมและช่วยเหลือสังคม การเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม และการพัฒนางาน/อาชีพ โดยระบุความถี่ของการปฏิบัติ เป็น 4 ช่วง เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย การศึกษาของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (4) ศึกษาการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้โดยศึกษาเป็นมิติต่างๆ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้แบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีทั้งคำถามปลายปิดและแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ปราโมทย์ มลคล้า (15) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 40 ข้อ แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.86 กานดา เต๊ะขันหมาก (16) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ซึ่งประกอบด้วย ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ด้านการดูแลสุขภาพด้าน การประกอบอาชีพ และด้านเศรษฐกิจและการใช้จ่าย) แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.79 และนพพร เมธอนันต์กุล (31) ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต : กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน การรับรู้ในเนื้อหาสาระ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ การนำมาใช้ในประโยชน์ของตน และการนำไปใช้ในประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น

นิยามเกี่ยวกับปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมืองของเสรี พงศ์พิศ ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นนิยามปฏิบัติการ ดังนี้ “การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านความพอประมาณ ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด (รายละเอียดหน้า 24)

2) ด้านการมีเหตุผล ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด (รายละเอียดหน้า 25)

3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย 4 ด้านย่อย (รายละเอียดหน้า 25)

จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดทั้งหมด ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นข้อคำถามเพื่อประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่เคยเลย จำนวน 32 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ 12 ข้อ ด้านความมีเหตุผล 10 ข้อ และด้านการมีภูมิคุ้มกัน 10 ข้อ การแปลความหมายครอบครัวที่มีคะแนนมากกว่า เป็นครอบครัวที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มากกว่าครอบครัวที่ได้คะแนนน้อยกว่า

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

ราชบัณฑิตยสถาน (25) ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึงการกระทำ หรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

ซูดา จิตพิทักษ์ (32) กล่าวว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้น ไม่รวมเฉพาะสิ่ง que แสดงปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจของบุคคล ซึ่งคนภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น คุณค่า (Value) ทศนคติ (Attitude) ความคิดเห็น (Opinion) ความเชื่อ (Belief) รสนิยม (Taste) และสภาพจิตใจที่ถือว่าเป็นบุคลิกภาพของบุคคลนั้น

สุรพล พยอมเข็ม (33) พฤติกรรมในทางจิตวิทยาหมายถึง การกระทำอันเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือการจูงใจจากสิ่งเร้าต่างๆ การกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้ผ่านขบวนการกลั่นกรอง ตกแต่ง และตั้งใจที่จะทำให้เกิดขึ้น เพื่อให้บุคคลอื่นได้สัมผัสรับรู้ พฤติกรรมของบุคคล แม้จะกระทำด้วยสาเหตุจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่จะมีลักษณะอาการแตกต่างกัน เมื่อบุคคล เวลา สถานที่ หรือสถานการณ์เปลี่ยนไปเนื่องจากการกระทำของบุคคลล้วนจะต้องผ่านกระบวนการคิดการตัดสินใจ ประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้นๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่าพฤติกรรมแต่ละครั้งเกิดจากกระบวนการ ซึ่งหากพิจารณาแยกกระบวนการออกเป็น ส่วนๆ จะพบว่า ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1) ส่วนการแสดงออกหรือกิริยาท่าทาง (Acting) 2) ส่วนการคิดที่เกี่ยวกับกิริยานั้น (Thinking) 3) ส่วนความรู้สึกที่มีอยู่ในขณะนั้น (Feeling)

แบนดูรา (Bandura) (34) ได้กล่าวการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือโดยการสังเกต โดยมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนเป็นตัวกำหนดว่าจะเลือกทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่

ดังนั้นสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือการตอบสนองของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าต่างๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีความสัมพันธ์กับ ทักษะคิด ความรู้ การเรียนรู้ การปฏิบัติ ปัจจัยตัวอื่นๆ เป็นตัวก่อให้เกิดแสดงออกมา โดยที่บุคคลที่อยู่รอบๆ สามารถสังเกตเห็นได้หรือไม่ สามารถสังเกตเห็นได้

3.2 ประเภทของพฤติกรรม

การกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ทั้งทางความรู้สึนึกคิด คำพูด การกระทำ ทำทางต่างๆ มีความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันในสังคม การจำแนกพฤติกรรมของบุคคลอาจจำแนกได้หลายลักษณะ เช่น

ปราณี รามสุด และปริยาพร วงษ์บุตรโรจน์ จำแนกพฤติกรรมเป็น 2 ประเภท ตามการสังเกต ดังนี้ (35, 36)

1) พฤติกรรมภายในหรือพฤติกรรมปกปิด (Covert behavior) คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งสมองจะทำหน้าที่รวบรวมและสั่งการมีทั้งเป็นรูปธรรม ได้แก่ การเต้นของหัวใจ การบีบตัวของลำไส้ และที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทักษะคิด ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งมีอยู่ในสมองของคน ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เป็นพฤติกรรมที่ตัวบุคคลเท่านั้นที่จะรู้ พฤติกรรมเหล่านี้อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกาย

2) พฤติกรรมภายนอกหรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt behavior) คือ ปฏิบัติการของบุคคลหรือกิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ทั้งทางวาจา การกระทำ ทำทางต่างๆ เช่น การพูด การหัวเราะ การกินอาหาร การรักษาความสะอาด การปลุกต้นไม้ พฤติกรรมภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น

พฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในต่างก็มีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก ถ้าต้องการศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับจิตใจของคนอื่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งพฤติกรรมภายใน ก็ต้องศึกษาจากส่วนที่สัมผัสได้ชัดเจน นั่นก็คือพฤติกรรมภายนอก ทำนองเดียวกันการที่จะเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก เราก็ต้องศึกษาให้เข้าใจธรรมชาติของการคิด การตัดสินใจ การรับรู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในของบุคคล

บลูม (Bloom) (37) กล่าวถึงพฤติกรรมว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจจะเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

1) พฤติกรรมด้านความรู้หรือพุทธิปัญญา (Cognitive domain) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรับรู้ การจำ ข้อเท็จจริงต่างๆ การพัฒนาความสามารถ และทักษะทางสติปัญญา การใช้ความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งความรู้นี้ประกอบเป็นขั้นๆ เริ่มจากการเรียนรู้ระดับง่ายๆ ก่อน ดังนี้ 1) ขั้นความรู้ – ความจำ (Knowledge) 2) ขั้นความเข้าใจ (Comprehension) 3) ขั้นนำไปใช้ (Application) 4) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) 5) ขั้นการสังเคราะห์ (Synthesis) 6) ขั้นการประเมินค่า (Evaluation)

2) พฤติกรรมด้านเจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก หรือความชอบ (Affective domain) หมายถึง ความสนใจ ความรู้สึก ท่าที ความชอบ ไม่ชอบ เจตคติ มุ่งสร้างศรัทธา สร้างคุณค่า หรือความรู้สึกที่ดี การรับ การเปลี่ยน หรือการปรับปรุงค่านิยมที่ถืออยู่ ยากต่อการอธิบาย เพราะเกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล ต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรม เพราะความรู้สึกภายในของคนยากต่อการที่จะวัดจากพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก มีลำดับขั้นจากง่ายไปยาก 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการสำนึกในคุณค่า ขั้นการรวมตัวของคุณค่า และขั้นยึดมั่นในคุณค่า

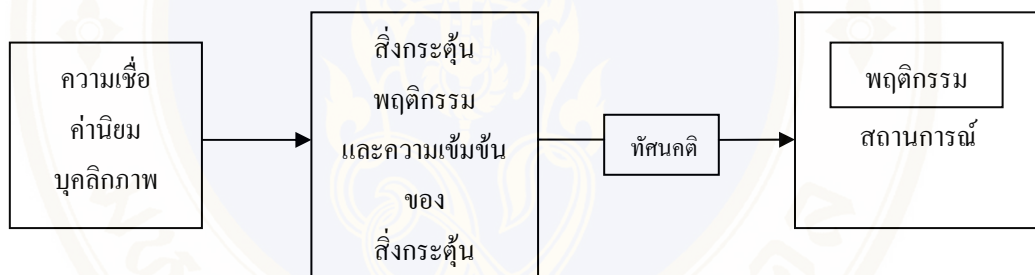
3) พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor domain) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออก ทางร่างกายที่สังเกตได้ เป็นทักษะที่กระทำเป็นขั้นตอน มีการฝึกปฏิบัติ โดยเริ่มจากการเลียนแบบ การลงมือทำตามระบบ ความถูกต้อง ต่อเนื่อง กระทำจนเป็นวิถีชีวิต อย่างเป็นธรรมชาติ สุชา จันทน์เอม ชูดา จิตพิทักษ์ และณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (38, 32, 39) กล่าวถึงสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์มี 2 ประเภท คือ

- 1) ลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์แต่ละคน ได้แก่
 - ความเชื่อ (Belief) หมายถึง การที่บุคคลคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริงซึ่งไม่จำเป็นต้องถูกหรือผิดเสมอไป ความเชื่ออาจมาโดยการเห็น การบอกเล่า การอ่าน รวมทั้งการคิดขึ้นมาเอง
 - ค่านิยม (Value) หมายถึง สิ่งที่คนนิยมยึดประจำในที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก
 - ทศนคติหรือเจตคติ (Attitude) มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ ทศนคติเป็นแนวโน้มหรือเตรียมพร้อมของพฤติกรรม และถือว่าทศนคติมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในสังคม เป็นเรื่องละเอียดอ่อนซับซ้อน ต้องอาศัยการตอบสนองออกมาเป็นถ้อยคำหรือพฤติกรรมภายนอก

- บุคลิกภาพ (Personality) เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะนิสัย เป็นคุณลักษณะของแต่ละบุคคล และเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรม

2) กระบวนการอื่น ๆ ทางสังคม ได้แก่ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ลักษณะนิสัยของบุคคลเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็จริง แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นยังไม่ได้ ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ การสะสมความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เคยได้รับทั้งจากภายในและภายนอก (40) เช่น ข่าวสาร คำบอกเล่า เป็นต้น โดยสถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่มบุคคล อยู่ในสภาวะที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม

จากความหมายที่ให้ไว้ข้างต้น สรุปเป็นแผนภูมิสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ได้ตามแผนภูมิที่ 2.3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.3 สิ่งกำหนดพฤติกรรมมนุษย์

ที่มา: สุชา จันท์ธรม จิตวิทยาทั่วไป. 2544 ; หน้า 280 (38)

พัฒนา สุจันงค์ (41) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

1) กลุ่มสังคม (Social group) เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อน โรงเรียน เพื่อนทำงาน เป็นต้น

2) บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification figure) เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู บุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น

3) สถานภาพ (Status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ อายุ ศาสนา เป็นต้น หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง เป็นต้น เมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกันไป พฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันไป

- 4) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น การเครื่องจักรแทนแรงงานมนุษย์ หรือใช้คอมพิวเตอร์ทำเอกสาร สื่อสารข้อมูล เป็นต้น
- 5) กฎหมาย พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะถือว่าผิดกฎหมาย การจี้รถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย เป็นต้น
- 6) ศาสนา แต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ ข้อห้ามที่แตกต่างกัน ในสถานการณ์อย่างเดียวกัน คนนับถือศาสนาต่างกันอาจแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันได้
- 7) ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีในการเลี้ยงเด็กแต่ละสังคมแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ เป็นต้น
- 8) สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกันออกไป พฤติกรรมย่อมต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับคนในเมือง เป็นต้น
- 9) ทักษะที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อครูผู้สอนก็มักมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น
- 10) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ตั้งแต่เด็กจนโต เช่น การเรียนรู้การปฏิบัติตนจากการได้ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่ เป็นต้น

จากแนวคิดพฤติกรรมที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรม ได้แก่ สถานภาพ ลักษณะนิสัยของบุคคลเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม ทักษะ บุคลิกภาพ ทักษะ การสะสมความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เคยได้รับทั้งจากภายในและภายนอก เช่น ข่าวสาร คำบอกเล่า การเรียนรู้ การเลียนแบบจากบุคคลอื่นในสังคม เป็นต้น

สำหรับการศึกษานี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ผู้วิจัยได้พิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ในระดับตัวบุคคล ได้แก่ อายุ ทักษะดีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

3.3 แนวคิดพฤติกรรมของกรีนและกรูเตอร์ (Green and Kreuter)

กรีนและกรูเตอร์ (Green and Kreuter) (12) กล่าวถึงพฤติกรรมทางสุขภาพของบุคคล ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการร่วมกันเป็นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยเชื่อว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

- 1) ปัจจัยนำ (Predisposing factors) เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการจูงใจในการแสดงหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล อาทิเช่น ความรู้ ทักษะดี ความเชื่อ ค่านิยม

การรับรู้ ความคิด หรือเป็นความพอใจของบุคคลที่ได้มาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งความพอใจนี้อาจมีผลทั้งสนับสนุนหรือยับยั้งการแสดงพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ การศึกษา รายได้ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น

- ความรู้ (Knowledge) เป็นปัจจัยนำที่สำคัญส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม แต่การเพิ่มเพียงความรู้อย่างเดียวไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสมอไป จะต้องมียปัจจัยอื่นประกอบด้วย

- ทักษะ (Attitude) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล วัตถุ การกระทำ ความคิด ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวมีทั้งที่มีผลดีและผลเสียในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

- ความเชื่อ (Beliefs) เป็นความมั่นใจในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นปรากฏการณ์หรือวัตถุ โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริง ให้ความไว้วางใจเชื่อถือ เช่น แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของเบคเกอร์ ซึ่งใช้อธิบายและทำนายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ เป็นต้น

- ค่านิยม (Value) เป็นการให้ความสำคัญหรือให้ความพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งทางที่ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล ถ้าค่านิยมด้านสุขภาพและค่านิยมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมีความสอดคล้องกัน ก็จะมีอิทธิพลสูงต่อสุขภาพ แต่บางครั้งค่านิยมก็อาจขัดแย้งกันเอง เช่น ผู้ที่ให้ความสำคัญต่อสุขภาพ แต่ขณะเดียวกันก็พอใจในการสูบบุหรี่ด้วย เป็นต้น

- การรับรู้ (Perception) เป็นการที่ร่างกายรับสิ่งเร้าต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสแล้วตอบสนองสิ่งเร้านั้นออกมา เป็นการผสมกันระหว่างประสาทสัมผัสต่าง ๆ กับประสบการณ์เดิมแล้วจึงแสดงพฤติกรรมออกมา การรับรู้จึงเป็นตัวแปรทางด้านจิตสังคมที่เชื่อว่ามีผลกระตุ้นพฤติกรรมของบุคคล

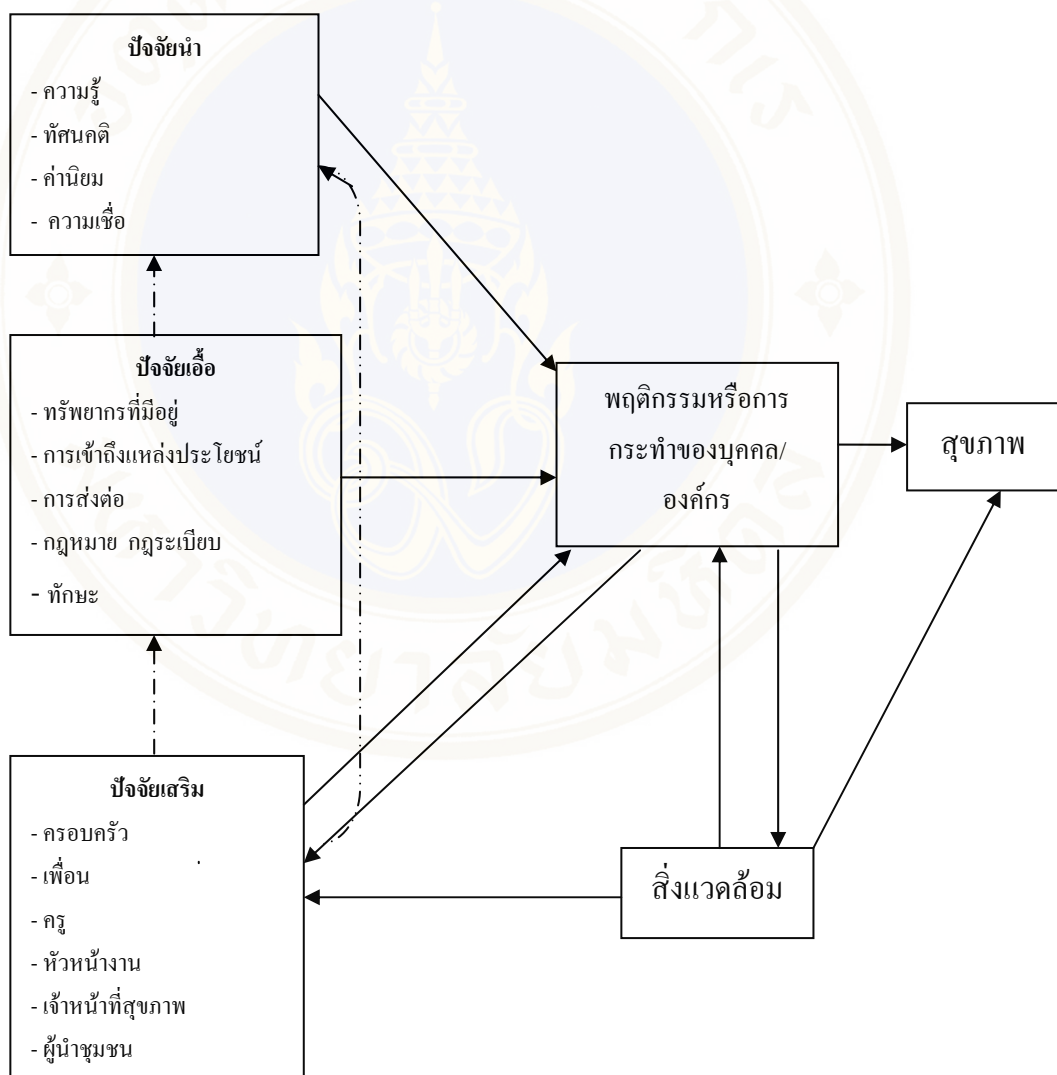
2) ปัจจัยเอื้อ (Enabling factors) เป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลและชุมชน รวมถึงลักษณะที่ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้ด้วยความสามารถที่จะใช้แหล่งทรัพยากรต่างๆ เช่น ระยะเวลา กฎหมาย ข้อบังคับ ความสะดวกในการเดินทาง และที่สำคัญคือ การหาได้ง่าย (Availability) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) การมีให้ (Affordability) ของสิ่งจำเป็นต่อการแสดงพฤติกรรมหรือช่วยให้การแสดงพฤติกรรมนั้นเป็นไปได้ง่าย เช่น การง่ายและการเข้าถึงในการเข้ารับบริการของสถานบริการสุขภาพ และแหล่งทรัพยากรในชุมชน เป็นต้น

3) ปัจจัยเสริม (Reinforcement factors) เป็นสิ่งที่บุคคลจะได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากบุคคลอื่น เป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง เป็นรางวัลหรือข้อมูลป้อนกลับจากบุคคลอื่น ภายหลังจากบุคคลได้แสดงพฤติกรรมไปแล้ว เป็นได้ทั้งปัจจัยสนับสนุนหรือขัดขวางการแสดงผลพฤติกรรมนั้นต่อไป อาทิเช่น การสนับสนุนทางสังคม (Social support) การได้รับการยอมรับจากสังคม อิทธิพลของกลุ่ม ครอบครัว เพื่อน ครู นายจ้างและผู้นำชุมชน และการได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงการได้มีประสบการณ์ดีๆ จากการปฏิบัติ เช่น ความสบาย การบรรเทาอาการปวด เป็นต้น การได้รับผลตอบแทนหรือรางวัลทั้งที่เป็นสิ่งของและที่ไม่ใช่สิ่งของ เช่น การชมเชย การลงโทษ เป็นต้น

ซึ่งกรีนและคณะ (Green, et.al) (12) ได้พัฒนารูปแบบแนวคิดดังกล่าว นำมาใช้ในการวิเคราะห์และวางแผน เพื่อกำหนดวิธีการที่ต้องการเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเรียกว่า PRECEDE Framework ย่อมาจากคำว่า Predisposing, Reinforcing and Enabling Causes in Educational Diagnosis and Evaluation ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนการดำเนินการวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมนั้นๆ นำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดกลวิธีในการดำเนินการดูแลสุขภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อไป โดยคาดหวังว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก็ต่อเมื่อมีสาเหตุมากระตุ้นหรือจูงใจ (ปัจจัยนำ) แต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอาจไม่สมบูรณ์ ถ้าบุคคลนั้นยังไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรหรือไม่ได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการแสดงผลพฤติกรรมนั้น ดังนั้นการได้รับการจัดสรรหรือการได้ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม (ปัจจัยเอื้อ) ก็จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรม นอกจากนี้การได้รับแรงเสริมในลักษณะการสนับสนุนทรัพยากร หรือแรงจูงใจ จะทำให้บุคคลเกิดการแสดงผลพฤติกรรมนั้นมากขึ้น (ปัจจัยเสริม) เมื่อบุคคลได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยเอื้อ ก็จะเกิดการจูงใจและส่งผลกระทบต่อปัจจัยนำ เช่นเดียวกันเมื่อบุคคลได้รับรางวัลและพอใจในผลของการกระทำพฤติกรรมแล้ว จะส่งผลให้บุคคลรับรู้และเกิดเป็นแรงจูงใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นต่อไปได้ นอกจากนี้การกำหนดสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมและการสร้างแรงเสริมทางสังคมต่อพฤติกรรม ก็เอื้อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ในสังคมในรูปของการช่วยเหลือสนับสนุนกันในสังคม ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ดังแผนภูมิที่ 2.4

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิด PRECEDE Framework ของกรีนและครูเตอร์ (Green and Kreuter) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจำแนกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม รายละเอียดดังนี้

- 1) ปัจจัยนำ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และ สัมพันธภาพในครอบครัว
- 2) ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

————— มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

- - - - - มีผลกระทบต่อ

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม

ที่มา Green, L.W. & Kreuter, M.W. 1999; หน้า 155 (12)

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

การศึกษานี้ใช้แนวคิดของกรีนและกรูเตอร์ (Green and Kreuter) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยนำ ประกอบด้วย ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว 2) ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว รายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยนำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยนำ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนี้

ปัจจัยระดับบุคคลกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

4.1.1 อายุกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

4.1.1.1 ความหมายของอายุ

อายุ เป็นตัวแปรทางด้านชีววิทยา ที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา โดยจะนับเป็นจำนวนเต็มปี มีผลที่มีผลต่อการปฏิบัติในระดับต่างๆ เนื่องจากการสังสมประสบการณ์ การเรียนรู้ การได้รับการฝึกฝนทักษะ ทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ผู้ที่อายุมากจะประสบการณ์กับบุคคลหลายประเภท มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้น มีความสุขุมรอบคอบ รู้จักชีวิต สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

4.1.1.2 การวัดอายุ

ในการศึกษาคั้งนี้ การวัดอายุประเมินจากอายุเต็มเป็นปี โดยอายุที่เกิน 6 เดือน ขึ้นไปจะปัดขึ้นเป็นจำนวนเต็มปี หากน้อยกว่า 6 เดือน จะปัดลง

4.1.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมามีเกี่ยวกับอายุและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

ศุมาลี จันทร์ชลอ คมสัน จิระภัทรศิลป์ และ อรวรรณ จันทร์ชลอ (11) ศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร และ

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์และคณะ (4) ศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชน พบว่า อายุต่างกันมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปประยุกต์ใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในขณะที่ปราโมทย์ มลคล้า(15) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ประกอบการในเขตปกครองท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ประกอบการที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยผู้นำที่อายุ 50 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้นำอายุน้อยกว่า 40 ปี เช่นเดียวกับ นพพร เมื่อนันต์กุล (31) ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต: กรณีศึกษาเกษตรกรปลูกข้าวธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า อายุมีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของรดา อุดลย์วัฒนกุล (42) ที่ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนและพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ พบว่า อายุหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือน โดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 51 – 60 ปี มีปริมาณการออมภาคครัวเรือนมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ การศึกษาของ นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวัน: กรณีศึกษาประชาชนในตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันเปรียบเทียบกับอายุ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยผู้ที่มีอายุ 31 - 40 ปี มีทัศนคติ สูงกว่า ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งให้ผลการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาของ กานดา เตชะขันหมาก (16) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน: ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) การศึกษาของจิรายุ พ่วงศรี (43) ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของคนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า อายุ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ไม่แตกต่างกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า “อายุน่าจะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชนใน กรุงเทพมหานคร”

4.1.2 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.1.2.1 ความหมายของความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิกิพีเดีย สารานุกรมออนไลน์ (44) ให้ความหมายของความรู้ว่า เป็นความเข้าใจในเรื่องบางเรื่องหรือสิ่งบางสิ่ง อาจจะรวมไปถึงความสามารถในการนำสิ่งนั้นไปใช้เพื่อเป้าหมายบางประการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (25) ให้ความหมายของความรู้ ว่าเป็นสิ่งที่สะสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการยิน การฟัง การคิด หรือการปฏิบัติในแต่ละสาขา เช่น ความรู้เรื่องเมืองไทย ความรู้เรื่องสุขภาพ เป็นต้น

บลูม (Bloom) (37) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (45) ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในขั้นนี้ คือ ข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

อุทุมพร ทองอุไทย (46) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ หมายถึง พฤติกรรมและสภาพการณ์ต่างๆ ซึ่งเน้นการจำ ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือการระลึกได้ เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการรวมสาระต่างๆ เหล่านั้น จนกระทั่งพัฒนาไปสู่พื้นที่ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นไป ซึ่งคล้ายกับการให้ความหมายของ บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธ์ (47) ที่กล่าวว่า ความรู้เป็นการระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่และเนื้อหาวิชา และวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย

จากนิยามความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้วแสดงออกมา

ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการจดจำหรือระลึกถึง การแปลความ ตีความ สรุปความ และขยายความจากเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นองค์ประกอบ แล้วสามารถถ่ายทอดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใ้บุคคลอื่นทราบตามที่ได้รับรู้หรือเรียนรู้มา ในเนื้อหาสาระ องค์ประกอบวิธีการ คุณลักษณะของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

4.1.2.2 การวัดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวัดความรู้เป็นการวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริง หรือประสบการณ์ต่างๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับคำสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน รวมทั้งจากตำราจากสิ่งแวดลอมต่างๆ

ไพศาล หวังพานิช (48) จำแนกคำถามในการประเมินความรู้เป็น 3 ชนิด คือ

1) ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง เป็นการถามรายละเอียด ของเนื้อหาข้อเท็จจริงต่างๆ ของเรื่องราวทั้งหลาย ประกอบด้วยคำถามประเภทต่างๆ เช่น ศัพท์ นิยม กฎ ความจริง หรือรายละเอียดของเนื้อหาต่างๆ

2) ถามความรู้ในวิธีการดำเนินการ เป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่างๆ ตามแบบแผนประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติงานทั้งหลาย เช่นถามระเบียบแบบแผน ลำดับขั้น แนวโน้มการจัดประเภทและหลักเกณฑ์ต่างๆ

3) ถามความรู้รวบยอด เป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุป หรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม เพื่อรวบรวมและย่อกลงมาเป็นหลัก หรือหัวใจของเนื้อหานั้น

จ้านง พรายเยี่ยมแซ (49) กล่าวว่า การวัดความรู้ ส่วนมากนิยมใช้แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบนี้เป็นเครื่องมือประเภทข้อเขียนที่นิยมใช้กันทั่วไป แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1) แบบอัตนัย หรือแบบความเรียง โดยให้เขียนตอบเป็นข้อความสั้น ๆ ไม่เกิน 1 - 2 บรรทัดหรือเป็นข้อ ๆ ตามความเหมาะสม

2) แบบปรนัย แบ่งเป็น 4 แบบ ดังนี้

2.1) แบบเติมคำ หรือเติมข้อความให้สมบูรณ์ แบบทดสอบนี้เป็นการวัดความสามารถในการหาค่า หรือข้อความมาเติมลงในช่องว่างของประโยคที่กำหนดให้ถูกต้องแม่นยำ โดยไม่มีคำตอบใดชี้้นำมาก่อน

2.2) แบบถูก-ผิด แบบทดสอบนี้วัดความสามารถในการพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ว่าถูกหรือผิด ใช่หรือไม่ใช่ จากความสามารถที่เรียนรู้มาแล้ว โดยจะเป็นการวัดความจำและความคิด ในการออกแบบทดสอบควรต้องพิจารณาถึงข้อความจะต้องชัดเจน ถูกหรือผิดเพียงเรื่องเดียว สั้นกะทัดรัดได้ใจความ และไม่ควรรใช้คำปฏิเสธซ้อน

2.3) แบบจับคู่ แบบทดสอบนี้เป็นลักษณะการวางข้อเท็จจริง เงื่อนไข คำ ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ไว้ 2 ด้านขนานกัน เป็นแถวตั้ง 2 แถว แล้วให้อ่านข้อเท็จจริงในแถวตั้งด้านหนึ่งว่ามีความเกี่ยวข้อง จับคู่ได้พอดีกับข้อเท็จจริงในอีกแถวตั้งหนึ่ง โดยทั่วไปจะกำหนดให้ตัวเลือกในแถวตั้งด้านหนึ่งน้อยกว่าอีกด้านหนึ่ง เพื่อให้ได้ใช้ความสามารถในการจับคู่มากขึ้น

2.4) แบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบนี้เป็นข้อสอบที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถวัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และตรวจให้คะแนนได้แน่นอน ลักษณะของข้อสอบประกอบด้วยส่วนข้อคำถาม และตัวเลือก โดยตัวเลือกจะมีตัวเลือกที่เป็นตัวถูก และตัวเลือกกลาง ซึ่งควรกำหนดจำนวนตัวเลือก 4 – 5 ตัวเลือก

การวัดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (4) ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ประเมินระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในอาชีพต่างๆ เป็นแบบปลายปิดจำนวน 3 ข้อและแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 3 ระดับ ใช่ ไม่ใช่ และไม่แน่ใจ จำนวน 20 ข้อ ในการศึกษาของสุมาลี จันทร์ชลอ คมสัน จิระภัทรศิลป์ และอรวรรณ จันทร์ชลอ (11) สร้างแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสัมภาษณ์ตอบถูก/ผิด หากผู้ตอบไม่ทราบใส่ ไม่ทราบ จำนวน 25 ข้อ และการศึกษาของ ปราโมทย์ มลคล้า (15) วัดความรู้แบบถูก/ผิด เช่นเดียวกัน

ซึ่งในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นเองจากทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา ซึ่งถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหาสาระ องค์ประกอบ วิธีการ คุณลักษณะของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สมาชิกของครอบครัวนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือกคือ ใช่ ไม่ใช่ และไม่แน่ใจ โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

4.1.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

การศึกษาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากการศึกษาของ สุมาลี จันทร์ชลอ คมสัน จิระภัทรศิลป์ และ อรวรรณ จันทร์ชลอ (11) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปี พ.ศ. 2551 เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ วัด ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และพฤติกรรมการปฏิบัติของประชาชน 5 กลุ่มย่อย คือ นักเรียน โรงเรียนเอกชน นักเรียนโรงเรียนรัฐบาล พนักงานในภาคอุตสาหกรรม ผู้ให้บริการ และ ผู้ประกอบการค้ารายย่อย ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ ในระดับดีพอใช้ สอดคล้องกับ จิรายุ พ่วงศรี (43) ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจ พอเพียงของคนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปี พ.ศ. 2551 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มตัวอย่างคนที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้และเข้าใจ หลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถตอบได้ ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 85 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรางค์พิมล สายโรจน์ (50) ปี พ.ศ. 2552 ศึกษา การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของประชาชน: กรณี ศึกษาชุมชนสห ชุมชนโครงการ 1 เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการ ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการดำเนินชีวิต ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

แต่จากการศึกษาของ ศีลวัต ศรีสวัสดิ์ (51) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2552 พบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง คล้ายคลึงกับโครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของ ประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ปีพ.ศ. 2551 โดย ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (4) ซึ่งจากการวัดระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชน ในทุกอาชีพ ยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่จะมีความเข้าใจในระดับ มากเฉพาะด้านการมีภูมิคุ้มกัน และประชาชนในภาคเกษตร มีความเข้าใจในระดับปานกลางในด้าน การมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม ทั้งนี้ยังพบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ มีความสัมพันธ์ระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มี ความเข้าใจมาก จะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่มีความเข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย

การศึกษาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัด อื่นนอกกรุงเทพมหานคร ไพฑูรย์ พัชรอภา (52) ศึกษาสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง จังหวัด

หนองบัวลำภู ปี พ.ศ. 2547 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปราโมทย์ มลคล้า (15) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2551 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ กานดา เตชะชั้นหมาก (16) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี ในปี พ.ศ. 2552 โดยศึกษากับหัวหน้าหรือผู้แทนครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี มีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ของ นพพร เมธีอนันต์กุล (31) ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยศึกษากับเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2549 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้และมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระและการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับน้อย เช่นเดียวกับการศึกษาของ พลชัย กอบกุลธนชัย (53) ศึกษาในประชาชนหมู่บ้านหุบกระพง ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในปี พ.ศ. 2550 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมของประชาชน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า “ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร”

4.1.3 ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

4.1.3.1 ความหมายของทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (25) ให้ความหมายทศนคติว่าเป็น แนวความคิดเห็นซึ่งเป็นคำสมาสระหว่างคำว่า ทศนะ แปลว่า ความเห็น กับคำว่า คติ ซึ่งแปลว่า แบบอย่างหรือลักษณะเมื่อรวมกัน จึงแปลว่าลักษณะของความเห็น หมายถึง ความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

สุชา จันท์ธอม และสุรางค์ จันท์ธอม (54) กล่าวว่าทศนคติหมายถึง ความรู้สึก หรือทำที่จะเป็นไปในทำนองที่พึงพอใจ หรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ก็ได้ โดย ทิตยา สุวรรณะชญ (55) เห็นว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่บ่งบอกทิศทางของอาการแสดงออกของบุคคลที่จะกระทำต่อสิ่งใด บุคคล หรือสถานการณ์

สนธยา พลศรี (56) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของทัศนคติ 6 ประการ คือ 1) เป็นลักษณะทางจิตใจ คือ ความรู้สึกไม่ใช่พฤติกรรมของมนุษย์ 2) เกิดจากผลของการเรียนรู้ ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม 3) เป็นสิ่งที่เลียนแบบกันได้ โดยเฉพาะจากบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ครู 4) เป็นสิ่งที่ซับซ้อน บุคคลแต่ละคนจะมีทัศนคติต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน เนื่องจากมีความแตกต่างกันในด้านภูมิหลัง ประสบการณ์เดิม การรับรู้ และการเรียนรู้ 4) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสม 5) เป็นเครื่องชี้ให้เห็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลกล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลมีแนวโน้มที่สอดคล้องกับทัศนคติ

อาจสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย และมีแนวโน้มที่จะกระทำต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยปกติคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติที่มีอยู่

องค์ประกอบของทัศนคติ

พรพิมล วราวุฒิปุทธพงศ์ (57) ทิตยา สุวรรณะชญ (55) เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (58) และสนธยา พลศรี (56) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective component) เป็นอารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการประเมินค่าของสิ่งเร้าแล้วเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ

2) ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive component) เป็นความรู้ ความเข้าใจและความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ในลักษณะของเหตุผลและการสรุปความ

3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral component) เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรมเมื่อกระทบกับสิ่งเร้า เป็นผลของความเชื่อและความรู้สึกของบุคคล พฤติกรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับทัศนคติเสมอ

จากที่กล่าวมาทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายในหรือความรู้สึกทางจิตใจ ที่มีต่อ สิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งในสังคม รวมทั้งความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมีปัจจัยสำคัญคือ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สิ่งที่เป็นแบบอย่าง

สรุปได้ว่า ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจที่รู้สึกว่าจะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อ ที่มีต่อ แนวคิด หลักการ วิธีการในสาระสำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4.1.2.2 การวัดทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สุชา จันทร์ธอม (59) เสนอการวัดทัศนคติที่นิยมใช้ ดังนี้

1) วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone) (The Thurstone Method)

ประกอบไปด้วยประโยคต่างๆประมาณ 10 – 20 ประโยคหรือมากกว่า ประโยคต่างๆ จะเป็นตัวแทนของระดับความคิดเห็นต่างๆ ผู้ที่ถูกประเมินต้องแสดงให้เห็นว่า เขาเห็นด้วยกับประโยคใดบ้าง ประโยคหนึ่งๆ จะกำหนดค่าเอาไว้ คือ กำหนดเป็นมาตรประเมินค่า (Scale value) เริ่มจาก 0.0 เป็นประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุดเรื่อยไปถึง 5.5 สำหรับประโยคที่มีความรู้สึกเป็นกลาง จนกระทั่งถึง 11.0 ซึ่งเป็นค่าสูงสุดสำหรับประโยคที่พึงพอใจมากที่สุด

2) วิธีของลิเกิร์ต (Likert) มาตรการส่วนนี้ประกอบด้วย

ประโยคต่างๆ ซึ่งแต่ละประโยค ผู้ที่ถูกประเมินจะแสดงความรู้สึกออกมา 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ละระดับมีคะแนนให้ไว้ 1 – 5 คะแนน คะแนนของคนหนึ่งๆได้จากคะแนนรวมจากทุกประโยค

การวัดทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สุมาลี จันทร์ชลอ คมสัน จิระภัทรศิลป์ และอรวรรณ จันทร์ชลอ (11) สร้างคำถามวัดความคิดเห็นเป็นคำถามปลายเปิดแต่มีกรอบเป็น โครงสร้างสำหรับผู้สัมภาษณ์และเป็นแนวทางให้ผู้ตอบที่ยังไม่มีความเห็นในเบื้องต้นได้ตอบ ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ กรอบคำถามความเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม ได้แก่ ความเห็นเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของประชาชนกรุงเทพมหานครและประเทศ ทาที/ ความคิดเห็นในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในเมืองหลวง แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการสร้างความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ขณะทีนั้นทันภัส บุญเยี่ยม (13) สร้างแบบสอบถามวัดทัศนะของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 2. ด้านความเข้าใจในเนื้อหาสาระ 3. ด้านทัศนะต่อการนำไปประยุกต์ ได้ใช้มาตราวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ทำการทดสอบได้ = 0.68

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามเพื่อประเมินทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัดความรู้สึกทางจิตใจที่รู้สึกว่าจะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อแนวคิด หลักการ วิธีการในสาระสำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปปฏิบัติใช้ใน

ชีวิตประจำวัน จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยผู้ที่มีคะแนนรวมมากกว่าเป็นผู้ที่มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่า

4.1.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

จากการศึกษาของ ทรงชัย ดิยานนท์ (60) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากเกี่ยวกับทัศนคติในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อการสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ของครอบครัว แต่พบว่ามี การปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย การศึกษาของ ไพฑูรย์ พัชรอาภา (52) พบว่าสมาชิกมีทัศนคติที่เห็นด้วยระดับมาก ว่าการประกอบอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้แก่ครอบครัวของตนเองได้ สอดคล้องกับ ทศมนพร พุทธจันทรา (61) และนันทน์ภัท นุญรัมย์ (13) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการรับรู้เนื้อหาสาระ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ ในภาพรวมระดับค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับ สุมาลี จันทร์ชโล คมสัน จิระภัทรศิลป์ และอรวรรณ จันทร์ชโล (11) พบว่า ประชาชนส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยพัฒนาสังคมได้ และเห็นด้วยที่ทุกครอบครัวต้องทำงบประมาณค่าใช้จ่าย และการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สบายภายหลัง การศึกษาของ กานดา เต๊ะขันหมาก (16) ในปี 2552 พบว่า การวัดทัศนคติครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี พบว่ามีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเท่ากัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า “ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร”

ปัจจัยระดับครอบครัวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.1.4 ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว

4.1.4.1 ความหมายของภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว

ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว สามารถพิจารณาใน 4 เรื่อง คือ

- 1) รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้รวมในปัจจุบันของครอบครัว ซึ่งอาจได้รับจากการประกอบอาชีพ หรือ เงินได้จากแหล่งอื่น
- 2) รายจ่ายของครอบครัว หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดภายในครอบครัวทั้งการบริโภคและภาระหนี้สิน
- 3) เงินออมของครอบครัว หมายถึง ส่วนหนึ่งของรายได้ปัจจุบันที่ไม่ได้ใช้จ่ายไปเพื่อการบริโภคหากแต่เก็บไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายต่างๆในอนาคต สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว
- 4) ภาระหนี้สินของครอบครัว หมายถึง การผูกพันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเกิดจากรายได้น้อยกว่ารายจ่าย

จากความหมายข้างต้นเห็นได้ว่า รายได้และรายจ่าย มีความเกี่ยวข้องระหว่าง เงินออมและภาระหนี้สินของครอบครัว ดังนั้นการพิจารณาภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวจึงพิจารณาจาก 4 ปัจจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง สภาวะของครอบครัวที่พิจารณาจากรายได้ รายจ่าย เงินออม และภาระหนี้สินของครอบครัว

4.1.4.2 การวัดภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว

การประเมินภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว พิจารณาจากรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินในภาพรวม โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) พอใช้และมีเหลือเก็บ 2) พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ 3) ไม่พอใช้

4.1.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

งานวิจัยของ ศศิพร ปาณิกบุตร (62) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่า รายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และ รดา อุดลย์วัฒนกุล (42) ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือน และพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในประเทศ พบว่า รายได้ประจำของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือนในทิศทางบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งต่างจากการศึกษาของ กานดา เตชะขันหมาก (16) ที่พบว่า รายได้รวมของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ของ

ปราโมทย์ มลคล้า (15) พบว่า รายได้ของครอบครัวต่อปีต่างกันมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน มีการศึกษาของ นพพร เมธีอนันต์กุล (31) พบว่า การออมเงินมีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งให้ผลการศึกษาที่ต่างจากการศึกษาของ กานดา เต๊ะขันหมาก (16) ซึ่งพบว่า การออมของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี

มีการศึกษาของ จิราณัติ สุวรรณธรรมา สิทธิ ชีรสรณ์ และ อนงค์ อนันตริยเวช(63) ศึกษาภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สินของครอบครัวกรณีศึกษาครอบครัว ตำบลพุดเตา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แนวทางแก้ไขปัญหานี้สิน โดยการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามก็ดียังมีการศึกษาจำนวนมากที่พบว่า หนี้สินของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจ เช่น การศึกษาของ นพพร เมธีอนันต์กุล (31) กานดา เต๊ะขันหมาก (16) และ ศศิพร ปาณิกบุตร (62)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า “ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวน่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร”

4.1.5 สัมพันธภาพในครอบครัวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

4.1.5.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (23) ให้ความหมายของสัมพันธภาพว่า หมายถึงความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง

จิราพร ชมพิกุล และคณะ (28) ให้ความหมาย สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ หรือบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ร่วมกัน มีการสนทนา พูดคุย ปรึกษาหารือกัน มีการแสดงออกซึ่งความรัก เอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม

บังอร เทพเทียน (64) ได้นิยามความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการแสดงออกถึงความรัก ความนับถือ และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

นิตยา คชภักดี (65) ได้อธิบายเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มความผูกพัน เคารพรักและเอื้ออาทรต่อกันซึ่งประเมินได้จากพฤติกรรม การสื่อความหมาย มีส่วนร่วมปรึกษาหารือ ตัดสินใจ และทำกิจกรรมในบรรยากาศที่สงบสุข

พูนสุข ช่วยทอง (66) กล่าวถึงสัมพันธภาพในครอบครัวว่าเป็นการแสดงความรักต่อกันอย่างเหมาะสมของบุคคลในครอบครัว ประกอบด้วย การเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักและเข้าใจคนในครอบครัว เคารพและคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล มีความรับผิดชอบ ไว้วางใจกัน ให้กำลังใจต่อกัน ให้อภัย สื่อสารในครอบครัวด้วยปิยะวาจา ใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ มีการปรับตัวตามภาวะการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัย

สรุปได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่อาศัยในครัวเรือนเดียวกัน โดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ร่วมกัน มีการสนทนาพูดคุย ปรึกษาหารือกัน มีการแสดงออกซึ่งความรัก เอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม

แครนดอลล์ (Crandall) (67) กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary relationship) มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) จำนวนของบทบาท (Number of role) สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นผู้ช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันหลายด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักกันนิยมนความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน

2) การสื่อสาร (Communication) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิเป็นการสื่อสารแบบเปิด มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระและกว้างขวางอารมณ์ (Emotion) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่างๆ ระหว่างสมาชิกก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง ความขัดแย้ง หรือความโกรธ

3) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) สัมพันธภาพแบบปฐมภูมิ จะก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแน่นอน ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้ง่ายๆ เป็นปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคนๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากจะเปลี่ยนแปลงได้

สตินเนตต์ (Stinnett) (68) กล่าวถึงลักษณะครอบครัวที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานการสร้างสรรคสัมพันธภาพที่ดีว่ามีอยู่ 6 ประการ คือ

1) ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว (Appreciation) คุณสมบัติข้อนี้มีความสำคัญมากที่สุด การแสดงความชื่นชมต่อกันอยู่เสมอเป็นสิ่งที่ดี และสามารถเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค เพราะเป็นการนำเอาหลักจิตวิทยามาช่วย โดยปกติมนุษย์เราทุกคนจะมีส่วนที่อยู่ในตัวมากมายและมักจะมีความสุขเมื่ออยู่กับคนที่รู้สึกพอใจเราและเราก็พอใจคนรอบข้างด้วยซึ่งถ้าครอบครัวมีความสุข สมาชิกในครอบครัวก็ต้องการที่จะอยู่ร่วมกัน ในบางครั้งคำชมเชยกันเองในระหว่างสมาชิกในครอบครัว ไม่ใช่เป็นการเสแสร้งแกล้งทำแต่เป็นการแสดงความรู้สึกลึกซึ้งกับสิ่งที่เราเห็นว่าดีและถูกต้อง เพื่อเป็นกำลังใจ และการสร้างความอบอุ่น ความเข้าใจให้กับครอบครัววิธีหนึ่ง และเป็นเทคนิคที่สำคัญ

2) การใช้เวลาอยู่ร่วมกัน (Spending time together) ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของการใช้ชีวิตครอบครัว มีความสำคัญเพราะจะทำให้โครงสร้างและพื้นฐานของครอบครัวดีและมีคุณภาพ การใช้เวลาร่วมกันนี้เป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจที่จะเข้าร่วมมิใช่การบังเอิญหรือบังคับ ซึ่งรวมถึงการรับประทานอาหารร่วมกัน การพักผ่อนร่วมกันในวันหยุด หรือการทำงานบ้านร่วมกัน เป็นต้น

3) มีพันธะและข้อผูกพันในความสุข และสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน (Commitment) ต้องมีพื้นฐานมาจากการที่ต้องสร้างตัวเองให้มีความรับผิดชอบที่จะใช้เวลา กำลังกายและใจให้กับครอบครัวอย่างแท้จริง ซึ่งในทุกวันนี้เรามุ่งที่จะรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของตนเองจนบางครั้งไม่คำนึงถึงครอบครัว ซึ่งถ้าสมาชิกในครอบครัวสามารถใช้เวลาพูดคุยกัน แสดงความห่วงใย ร่วมกันแก้ไขปัญหา จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เกิดความพึงพอใจร่วมกันได้

4) มีการติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี (Good communication patterns) การใช้เวลาในการพูดคุยร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่ดีที่สุดของการสื่อสารระหว่างกันและกัน ในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกในครอบครัวจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี เปิดเผยและมีความรู้สึกที่ดี ไม่เก็บกดไว้แต่เพียงผู้เดียว เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันแก้ปัญหา

5) มีความศรัทธาต่อศาสนา (High degree of religion orientation) ผู้ที่เลื่อมใสในศาสนา สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตแต่งงานและมีชีวิตครอบครัว การที่ครอบครัวได้ร่วมกันทำพิธีกรรมทางศาสนาจะช่วยทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่น ระวังความโกรธได้และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นได้ในสังคมรวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานต่อความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

6) มีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัว ได้อย่างดี (Ability to deal with Crisis in a positive manner) คนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้ปัญหา แทนที่จะทอดทิ้งหรือแยกกันไป ซึ่งจะเป็นการป้องกันปัญหาสังคมได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกในครอบครัวซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว

4.1.5.2 การวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ในการวัดสัมพันธภาพในครอบครัว จิราพร ชมพิกุล และคณะ (28) ได้สร้างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวไทย ซึ่งจำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1.การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2.การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3. การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ 4.การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งหมด 41 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 3 ระดับ ไม่ได้ปฏิบัติ บางครั้ง เป็นประจำ มีค่าความเชื่อมั่น 0.70 นอกจากนี้ บังอร เทพเทียน และคณะ (64) สำรวจสภาพครอบครัวตามตัวชี้วัดของครอบครัวเข้มแข็ง ซึ่งมีการวัดสัมพันธภาพในครอบครัวประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 1. การร่วมกิจกรรม 2. การสื่อสารในครอบครัว 3. การเอื้ออาทรต่อกัน จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 3 ระดับ สม่่าเสมอ บางครั้ง ไม่มีค่าความเชื่อมั่น 0.82 และนิตยา คชภักดี (65) ได้จัดทำตัวชี้วัดและเกณฑ์ประเมิน “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” จำนวน 22 ตัวชี้วัด โดย สัมพันธภาพในครอบครัว ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1. ครอบครัวที่สมาชิกมีการแสดงออกถึงความรัก เคารพนับถือซึ่งกันและกันและเอื้ออาทรต่อกัน 2. ครอบครัวที่สมาชิกมีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน และทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ร่วมกันเป็นประจำ 3. ครอบครัวที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ ของครอบครัวร่วมกัน 4. ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สำหรับในการศึกษานี้ปรับใช้ แบบวัดของ จิราพร ชมพิกุล และคณะ จำแนกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว จำนวน 1 ข้อ 2) การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ จำนวน 3 ข้อ

3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกายวาจาใจ จำนวน 4 ข้อ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวจำนวน 2 ข้อ มีตัวเลือกตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามระดับความเป็นจริงของผู้ตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4.1.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

นฤมล นิราทร อรศรี งามวิทยาพงศ์ และ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ (14) ศึกษาเศรษฐกิจนอภาคทางการในเขตเมือง เพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ. 2550 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการมีครอบครัวที่อบอุ่นรักใคร่ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำให้ชีวิตมีความสุข นอกจากการทำให้ชีวิตมีความมั่นคงอันเป็นองค์ประกอบของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่สะท้อนวิถีคิดแบบมีเหตุผลว่า ต้องมีความสมดุลในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ คือมีความสมดุลระหว่างการทุ่มเทให้การทำงานและความสุขของครอบครัวในเวลาเดียวกัน เช่น กรณีศึกษาของ เจียว จะแบ่งเวลาให้มีเวลาพักผ่อนกับครอบครัวในช่วงลูกปิดเทอม วันหยุดพาลูกไปวัดทำบุญ เป็นต้น บังอร เทพเทียน ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์ และ ปรีดา ตาสี (64) สสำรวจสภาพครอบครัวตามตัวชี้วัดสถาบันครอบครัวเข้มแข็งกับตัวแทนครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มาก ร้อยละ 55 มีสัมพันธภาพดีขึ้นร้อยละ 39 และเข้าใจเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 42 เป็นต้น จากโครงการสำรวจสัมพันธภาพในครอบครัวไทย โดย จิราพร ชมพิกุล ปราณี สุทธิสุคนธ์ เกรียงศักดิ์ ชื่อเลื่อม และคุณณี คำมี (28) พ.ศ. 2552 พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รูปแบบครอบครัว การมีรายรับมากกว่ารายจ่าย และสภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย และพบว่าครอบครัวที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีสัมพันธภาพที่สมดุลมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย ธวัชชัย ไพไหล และคณะ (69) ศึกษาโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร ในปี พ.ศ. 2552 ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดที่บ่งชี้ให้เห็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่พอเพียงและดีกว่าเดิม โดยมีเป้าหมายเพื่อการพออยู่พอกิน มีกินมีใช้ และลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ได้แก่ พออิ่ม พออุ่น พอออม พอขาย คือการที่เกษตรกรพออยู่ พอกิน สมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรอยู่กันพร้อมเพรียง ไม่อพยพไปทำงานในเขตชุมชนเมือง ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน เกิดความอบอุ่นในครอบครัว การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกษตรกรต้องใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัวได้ทั่วถึง ลดต้นทุนในการผลิตและการลงทุน สามารถพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า
“สัมพันธภาพในครอบครัว ครอบครัวน่าจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร”

4.2 ปัจจัยเอื้อต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยเอื้อในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง รายละเอียดดังนี้

4.2.1 ความหมายการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

ปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลสารสนเทศและความรู้ (Information and knowledge society) ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สามารถสร้างความแตกต่างในเรื่องของรายได้ สถานภาพทางสังคมและการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เรียกได้ว่าคนที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ มีความได้เปรียบมากกว่าคนที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ข้อมูลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรม ความต้องการข้อมูลข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจ หรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

อัทคิน (Atkin, Charles K.) (70) กล่าวว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีหูตากว้างไกลมีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

ดังนั้นกล่าวสรุปได้ว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การรับรู้ ข้อมูล การเข้าถึงสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ หลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านสื่อต่างๆ หลายรูปแบบ

ในกระบวนการเลือกรับข่าวสาร หรือเปิดรับข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ประกอบด้วยการกลั่นกรอง 4 ชั้น ตามลำดับ ดังนี้ (71)

1) การเลือกเปิดรับ (Selective exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสาร บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่งตามความสนใจและความต้องการของตน อีกทั้งทักษะและความชำนาญในการรับรู้ข่าวสารของคนเรา

นั้นก็ต่างกัน บางคนคนที่ฟังมากกว่าอ่าน ก็จะชอบฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ เป็นต้น

2) การเลือกให้ความสนใจ (Selective attention) ผู้เปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า ความไม่สอดคล้องทางด้านความเข้าใจ (Cognitive dissonance)

3) การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective perception and interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว ก็เชื่อว่ารับรู้ข่าวสารทั้งหมดตามเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสารเสมอไปเพราะคนเรามักเลือกรับรู้และตีความหมายสารแตกต่างกันไปตามความสนใจ ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะทางอารมณ์และจิตใจ ดังนั้นบุคคลอาจตีความเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าว นอกจากจะทำให้ข่าวสารบางส่วนถูกตัดทิ้งไปยังมีการบิดเบือนข่าวสารให้มีทิศทางเป็นที่น่าพอใจของแต่ละบุคคลด้วย

4) การเลือกจดจำ (Selective retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติ ความชอบ ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมของตนเอง และมักจะลืมหรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ ไม่เห็นด้วย หรือเรื่องที่ขัดแย้งค่านิยมกับความคิดของตนเอง ข่าวสารที่คนเราเลือกจดจำไว้นั้น มักมีเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนความรู้สึกรักใคร่ ทัศนคติ ค่านิยม หรือความเชื่อของแต่ละคนที่มีอยู่เดิมให้มีความมั่นคงชัดเจนยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงยากขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป ส่วนหนึ่งอาจนำไปใช้เมื่อเกิดความรู้สึกขัดแย้งและมีสิ่งที่ทำให้ไม่สบายใจขึ้น

ดังนั้น ปีทมะทิน (72) ได้กล่าวว่า สื่อ (Media) เป็นหนทางหรือวิถีทางที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับสาร หรืออาจจะกล่าวได้ว่า สื่อ คือ พาหนะที่นำพาข่าวสาร จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สื่อมวลชน (Mass media) และสื่อบุคคล (Personal media)

1) สื่อมวลชน เป็นสื่อที่ทำให้ผู้ส่งสารซึ่งอาจจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล สามารถส่งข่าวสารข้อมูลไปยังผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายในเวลาอันรวดเร็ว สื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารสื่อมวลชน (Mass Media)

2) สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้ากันและกันระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่าบุคคล 2 คนขึ้นไป ซึ่งข้อดีของการใช้สื่อบุคคล คือ ทำให้เห็นอากัปกิริยาของกลุ่มสนทนาว่ามีความรู้สึกอย่างไรต่อการสนทนาครั้งนี้ โดยการสังเกตจากสีหน้า แววตา น้ำเสียง และท่าทางของกลุ่มสนทนาว่ามีทัศนคติอย่างไรต่อเรื่องที่รับฟัง เช่น เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย เป็นต้น

ลาซาร์สฟิลด์ และ เมนเซล (Lazarsfeld and Menzel) (73) กล่าวว่า สื่อบุคคลที่มี ประสิทธิภาพจะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลมากกว่าการติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชน ด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ

1) การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลสามารถจัดการเลือกรับสารของผู้ฟังได้

2) การติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face) เปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุงเนื้อหาที่ใช้ในการสนทนากันได้ในเวลาอันรวดเร็ว

3) การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นจะมีลักษณะง่ายๆ เป็นกันเอง จึงง่ายต่อการชักจูงให้คล้อยตามได้ง่ายกว่าการสื่อสารวิธีอื่น

4) ผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อตัดสินใจและความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จักเคารพนับถือมากกว่าบุคคลที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน

นอกจากนี้แล้วยังจะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ที่เผยแพร่จากสื่อมวลชนไปยังกลุ่มเป้าหมาย มักจะผ่านผู้นำความคิดเห็น (Opinion leader) หรือผู้ที่เข้าถึงสื่อมากกว่า แล้วค่อยนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายคนอื่นๆ ต่อไป ซึ่งการถ่ายทอดข่าวสารแต่ละครั้ง ผู้ถ่ายทอดมักจะสอดแทรกทัศนคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัวลงไปด้วย ทำให้ผู้ที่ได้รับสารคนท้าย ๆ จะได้รับข่าวสารที่มีทัศนคติของกลุ่มสนทนาแทรกมาด้วย ซึ่งอาจจะมีผลให้ผู้รับสารมีความคล้อยตามหรือเห็นด้วย

ดังนั้นอาจกล่าวสรุปได้ว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านสื่อต่างๆ หลายรูปแบบ ทำให้คนในครอบครัวสามารถเลือกรับรู้และเข้าถึงข้อมูลของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ง่าย ทำให้เกิดการรู้และเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาซึ่งการตัดสินใจปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.2 การวัดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวัดการเข้าถึงข้อมูลนั้น ทันกัส บุญเยี่ยม (13) มีการวัดประเภทของสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความถี่ของการได้รับสื่อต่อสัปดาห์ และระดับประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแบบวัดมาตรฐานประเมินค่า

(Rating scale) 4 ระดับ ขณะที่ปราโมทย์ มลกล้า (15) มีการวัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เป็นแบบเลือกตอบ แบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ และศิลาวัต ศรีสวัสดิ์ (51) สร้างแบบสอบถามปลายเปิด เรื่องความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คำถามปลายปิด เรื่องสื่อที่ใ้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง สื่อที่ใ้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด และการเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

การวัดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้น จะมีผลต่อการตัดสินใจและแสดงพฤติกรรม โดยมีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย และไม่เคยได้รับ

4.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

นพพร เมธีอนันต์กุล (31) ศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต: กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2549 พบว่า ปัจจัยการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปวัน มีนรัถย์เรือนเดช (74) เรื่องการประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในปี พ.ศ.2549 พบว่า ประเภทของช่องทางการรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับเป็นประจำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่นเดียวกับศึกษาความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครของ ศิลาวัต ศรีสวัสดิ์ (51) พบว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร และ นันทน์ภัต บุญเยี่ยม (13) ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษาประชาชนในตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปี พ.ศ. 2551 พบว่า ประชาชนมีความถี่ในการรับสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นประจำทุกวัน จะมีทัศนคติต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า “การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว น่าจะเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร”

4.3 ปัจจัยเสริมกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยเสริมในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว รายละเอียดดังนี้

4.3.1 ความหมายการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

บุคคลส่วนใหญ่มีการเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่นด้วยการสังเกตผ่านตัวแบบ (75) นั่นคือการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลเกิดขึ้นจากการที่บุคคลนั้นสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นและนำเอาพฤติกรรมของบุคคลที่ตนสังเกตมาเป็นแบบในการกระทำหรือการแสดงออกของตนเอง โดยตัวแบบพื้นฐานของการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1) ตัวแบบจากชีวิตจริง (Live model) เป็นตัวแบบที่แต่ละบุคคลแสดงออกหรือกระทำผ่านพฤติกรรม ตัวแบบที่ผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบในสภาพการณ์จริง ได้มีโอกาสได้สังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง เช่น บิดา มารดา พี่ น้อง เพื่อน และครู เป็นต้น

2) ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic model) ได้แก่ ตัวแบบที่บุคคลสามารถสังเกตได้โดยผ่านสื่อ หรือสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น วิทยุ ภาพยนต์ โทรทัศน์ การ์ตูน และนิทาน เป็นต้น การเสนอแบบในลักษณะนี้ จึงเป็นการให้ผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบผ่านสื่อที่จัดขึ้น

อิทธิพลของตัวแบบ

Bandura (34) กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกต คือการสร้างพฤติกรรมใหม่ ตัวแบบสามารถช่วยให้ผู้สังเกตสร้างพฤติกรรมใหม่ โดยผู้สังเกตจะรวบรวมแบบแผนการกระทำที่ได้เห็นหรือได้ยินมาแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำ ดังนี้

1) การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ ในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตได้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบในลักษณะต่างๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทางภาษา เป็นต้น จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำตามตัวแบบภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ และถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวก ผู้สังเกตจะรวมรูปแบบ ลักษณะของตัวแบบในรูปแบบต่างๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่

2) การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ ตัวแบบจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เพราะเมื่อนุชนเห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ก็อาจใช้ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ประกอบการกระทำตัวแบบมาพัฒนาเป็นความคิดหรือพฤติกรรมใหม่ขึ้นมา แต่ถ้าผู้สังเกตมีทักษะจำกัด ประสิทธิภาพไม่เพียงพอ พฤติกรรมสร้างสรรค์จะไม่มีอิทธิพลเพียงพอที่จะทำให้ผู้สังเกตกระทำตาม

3) การยับยั้งการกระทำ และลดความหวั่นเกรงที่จะกระทำ การที่ได้เห็นตัวแบบถูกลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามตัวแบบนั้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าได้เห็นตัวแบบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลใดๆ ตามมา ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามแบบ

4) การส่งเสริมการกระทำ ตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบแสดงความก้าวร้าว และได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดี ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น การเสนอตัวแบบในสังคมจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมทางลบได้ ส่งผลทางด้านอารมณ์ของผู้สังเกตรุนแรงเพิ่มขึ้น และกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

5) การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามตัวแบบ การกระทำใดที่คนให้คุณค่าและมีความชื่นชอบอยู่เสมอการกระทำนั้นของตัวแบบจะทำให้ผู้สังเกตกระทำได้เร็ว กระทำตามได้ง่าย เกิดการแผ่ขยายในสังคม จะเห็นได้ว่าตัวแบบนอกจากจะทำให้ผู้สังเกตมีความเปลี่ยนแปลงภายในตนเองแล้ว ยังทำให้สังคมนั้นๆ มีการเปลี่ยนแปลงด้วย

การสังเกตจากตัวแบบนั้นมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรม สามารถนำไปปฏิบัติตามโดยมีแบบอย่างให้กระทำตามได้ง่าย จากตัวแบบชีวิตจริงที่สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง เช่น พ่อ แม่ เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน และจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับการมีแบบอย่างตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้คนในครอบครัวนำไปปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว หมายถึง การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรม สามารถสร้างพฤติกรรมให้กระทำตามได้ง่าย จากตัวแบบชีวิตจริงที่สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง เช่น พ่อ แม่ เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน และจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการนำไปปฏิบัติ ทำให้คนในครอบครัวเกิดการนำไปปฏิบัติตาม

4.3.2 การวัดการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ

จากการศึกษาที่ผ่านมาไม่มีแบบวัดที่ชัดเจนเกี่ยวกับแบบอย่างการปฏิบัติ แต่จากการศึกษาเชิงคุณภาพของนฤมลนิราทร อรศรี งามวิทยาพงศ์ และ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ (14) มีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึง แบบอย่างในเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวัดการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมพอเพียง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตัวแบบชีวิตจริงที่สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง หรือจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 9 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนี้

การศึกษาเศรษฐกิจนอภาคทางการในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในปี 2550 โดย นฤมล นิราทร อรศรี งามวิทยาพงศ์ และ ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ์ (14) พบว่าการมีแบบอย่างชีวิตพอเพียงของกลุ่มลูกจ้างคือ ภาพของในหลวงที่เสด็จออกเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ เป็นต้น แบบชีวิตที่ประหยัดพอเพียง ทำให้เป็นแรงบันดาลใจให้หันมามองชีวิตตนเองและทดลองปฏิบัติในเรื่องการใช้จ่าย และการออมเงิน ในขณะที่ผู้ที่เปิดร้านอินเทอร์เน็ตและกลุ่มลูกจ้าง มีพ่อแม่เป็นแบบอย่างของคนขยัน อุดหนุนประหยัด รู้จักคิดก่อนใช้ ครอบครัวสอนให้รู้จักใช้เงินและไม่ฟุ่มเฟือย กลุ่มลูกจ้างสะท้อนให้เห็นว่า ประสพการณ์ของเพื่อนบ้านในการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบแต่ไม่มีหนทางใช้คืน ถูกเจ้าหนี้ทวงถามชีวิตไม่มีความสุข ส่งผลต่อปัญหาครอบครัว ต้องหลบซ่อน ไม่สามารถอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ยิ่งตอกย้ำความคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นวิถีที่ดีสำหรับการดำเนินชีวิต การศึกษาของดารุณี หันใจ (76) ศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้านาคาร์เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส) บ้านช่างเคิ่งบนตำบลช่างเคิ่ง อำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประสบผลสำเร็จคือ ตัวแบบของผู้นำ ตัวแบบของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เหมือนกับการศึกษาของรัชชัย ไพไหล และคณะทำการศึกษาในโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร ปี พ.ศ.

2551 (69) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน ทักษะ และนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ ในกิจกรรมทางด้านการผลิตทางการเกษตร การดำเนินชีวิตในครอบครัวตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงคาดว่า “การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว น่าจะเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร”

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและตัวชี้วัด “เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมือง” ของ เสรี พงศ์พิศ (17) เป็นแนวทางในการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ซึ่งการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขของการมีความรู้และคุณธรรม สำหรับการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ใช้ PRECEDE Framework ของกรีนและครูเตอร์ (Green and Kreuter) (12) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม รายละเอียดดังนี้

ปัจจัยนำ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และ สัมพันธภาพในครอบครัว

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross sectional survey research) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1 ประชากร ได้แก่ ครอบครัวของบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน ขนาด 400 เคียงขึ้นไป เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แห่ง (77)
- 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครอบครัวของบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน ขนาด 400 เคียงขึ้นไป เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 แห่ง โดยเก็บข้อมูลการวิจัยกับตัวแทนครอบครัว ซึ่งเป็นบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน และพักอาศัยกับครอบครัว โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria)

- 1) เป็นบุคลากรทำงานประจำเต็มเวลาของโรงพยาบาล 400 เคียง
- 2) พักอาศัยกับครอบครัว
- 3) ปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน
- 4) สามารถทราบและประเมินพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวได้
- 5) ยินยอมเข้าร่วมในการศึกษา โดยลงนามในเอกสารยินยอมตนให้ทำ

วิจัย

เกณฑ์การแยกกลุ่มตัวอย่างออกจากการศึกษา (Exclusion criteria)

- 1) ไม่สมัครใจเข้าร่วมในการตอบแบบสอบถาม
- 2) ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน
- 3) ไม่อยู่ในระหว่างวันที่ทำการเก็บข้อมูล

ขนาดตัวอย่าง (Sample size)

การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง จากตำราของ ดาเนียล (Daniel) (78) โดยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ได้จากงานวิจัยของ ปราโมทย์ มลคล้ำ (15) เรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตปกครองท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว เท่ากับ 0.49

$$n = \frac{Z^2 \alpha_2 \sigma^2}{d^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดตัวอย่าง

Z = ค่าสถิติมาตรฐานภายใต้โค้งปกติ มีค่าเท่ากับ 1.96

d = ค่าความคลาดเคลื่อนสมมุติที่ยอมให้เกิดได้สูงสุด

เท่ากับ 0.05

 σ = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แทนค่าในสมการ ดังนี้

$$n = \frac{1.96^2 \times 0.49^2}{0.05^2} = 369 \text{ คน}$$

จากการคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง 369 คน ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างอีกร้อยละ 10 เพื่อป้องกันการส่งกลับคืนหรือสูญหายไม่ครบตามจำนวน จึงใช้ขนาดตัวอย่างสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 410 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

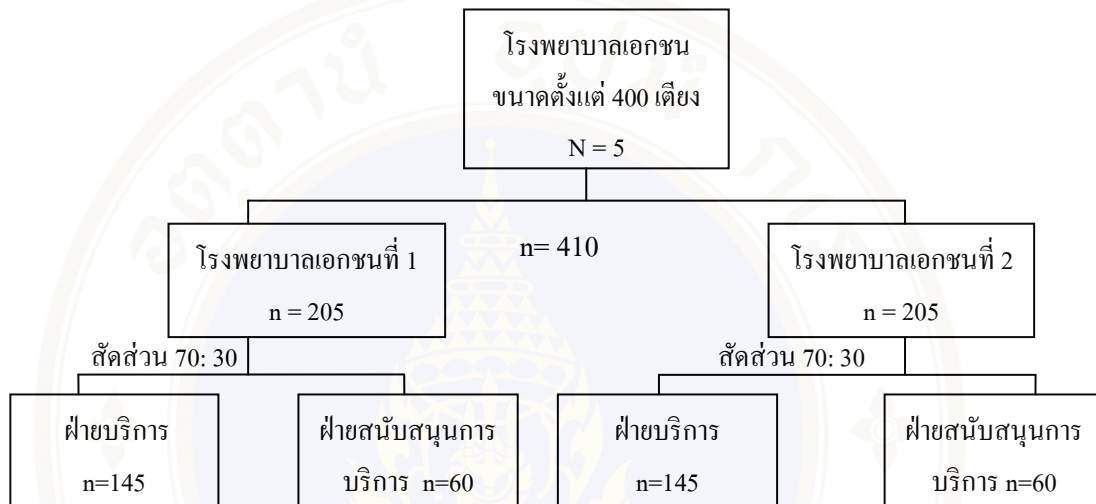
ใช้วิธีการสุ่มดังนี้

1) คัดเลือกรายชื่อโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไปมีจำนวน 5 โรงพยาบาล (78) ได้แก่ โรงพยาบาลรามคำแหง โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ โรงพยาบาลธนบุรี โรงพยาบาลยันฮี และโรงพยาบาลเกษมราษฎร์บางแค

2) สุ่มเลือกโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) สุ่มเลือก 2 โรงพยาบาล

3) แต่ละโรงพยาบาลใช้การแบ่งแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) คือ ฝ่ายบริการ และฝ่ายสนับสนุนการบริการ กำหนดสัดส่วนการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนของบุคลากรที่แบ่งตามชั้นภูมิ (Proportional to size) กำหนดที่ 70:30 แต่ละโรงพยาบาลกำหนดให้

เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่ากัน (Quota sampling) คือ โรงพยาบาลละ 205 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลกับฝ่ายบริการจำนวน 145 ตัวอย่าง และฝ่ายสนับสนุนการบริการ จำนวน 60 ตัวอย่าง ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด แสดงในแผนภูมิที่ 3.1

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในการศึกษา แบบสอบถามจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และข้อมูลครอบครัว ได้แก่ ลักษณะของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ครอบครัว และเศรษฐกิจของครอบครัว โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิดให้เลือกจากตัวเลือกที่กำหนด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ประกอบด้วย 1) สัมพันธภาพในครอบครัว 2) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) การมีแบบอย่างของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว รายละเอียดดังนี้

สัมพันธภาพในครอบครัว ในการประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้วิจัยนำแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวไทย ของ จิราพร ชมพิกุล และคณะ (28) มาปรับใช้ จำแนกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกายวาจาใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึง จริงน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ มีข้อความเชิงบวก 7 ข้อ และข้อความเชิงลบ 3 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนในข้อความเชิงบวก จริงมากที่สุด คือ 5 และจริงน้อยที่สุด คือ 1 สำหรับข้อความเชิงลบให้คะแนนกลับกัน ในการแปลผลคะแนนผู้ตอบที่ได้คะแนนมากกว่าเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อยกว่า นอกจากนี้ยังจัดระดับสัมพันธภาพในครอบครัวเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (37) ดังนี้

คะแนน \leq ร้อยละ 59	แปลความ	สัมพันธภาพระดับน้อย
คะแนน ร้อยละ 60-79	แปลความ	สัมพันธภาพระดับปานกลาง
คะแนน \geq ร้อยละ 80	แปลความ	สัมพันธภาพระดับมาก

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหาสาระ องค์ประกอบ วิธีการ คุณลักษณะของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สมาชิกของครอบครัวนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 ข้อ มีคำตอบ 3 ตัวเลือก คือ “ใช่” “ไม่ใช่” และ “ไม่แน่ใจ” การให้คะแนนถ้าตอบ “ถูก” ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบ “ผิด” หรือ “ไม่แน่ใจ” ให้ 0 คะแนน ในการแปลผลคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนมากกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า นอกจากนี้ยังจัดระดับความรู้ความเข้าใจเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (37) ดังนี้

คะแนน $<$ ร้อยละ 60	แปลความ	ความรู้ความเข้าใจน้อย
คะแนน ร้อยละ 60 – 79	แปลความ	ความรู้ความเข้าใจปานกลาง
คะแนน \geq ร้อยละ 80	แปลความ	ความรู้ความเข้าใจมาก

ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถามเกี่ยวกับความรู้สึทางจิตใจว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ ต่อแนวคิด หลักการ วิธีการในสาระสำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ลักษณะคำถามเป็นมาตร

ประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยมากที่สุด ถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ มีข้อคำถามเชิงบวก 5 ข้อ และ ข้อคำถามเชิงลบ 5 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนในข้อความเชิงบวก เห็นด้วยมากที่สุดคือ 5 และเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ 1 สำหรับข้อความเชิงลบให้คะแนนกลับกัน ในการแปลผลคะแนนทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 2 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (37) ดังนี้

คะแนน < ร้อยละ 80 แปลความ ทัศนคติเชิงลบ

คะแนน \geq ร้อยละ 80 แปลความ ทัศนคติเชิงบวก

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถามเกี่ยวกับการรับรู้ ข้อมูล การเข้าถึงสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ หลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ หลายรูปแบบ ทำให้คนในครอบครัวสามารถเลือกรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ง่าย ทำให้เกิดการรู้และเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาซึ่งการตัดสินใจปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน มากที่สุดคือ 5 และน้อยที่สุด 1 การแปลผลคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนมากกว่าเป็นผู้ที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำกว่า จัดระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (37) ดังนี้

คะแนน < ร้อยละ 60 แปลความ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารน้อย

คะแนน ร้อยละ 60 – 79 แปลความ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารปานกลาง

คะแนน \geq ร้อยละ 80 แปลความ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมาก

การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถามถึงบุคคลที่ได้รับการเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมสามารถสร้างพฤติกรรมให้กระทำตามได้ง่าย อาจเป็นจากตัวแบบชีวิตจริงที่สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง ได้แก่ พ่อ แม่ เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน และจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการนำไปปฏิบัติ ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการนำไปปฏิบัติตาม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน มากที่สุดคือ 5 และน้อยที่สุด 1 การแปลผลคะแนน ผู้ตอบให้คะแนนบุคคลใดมากกว่าเป็นผู้ที่มีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ตอบที่ให้คะแนนต่ำกว่า และจัดระดับการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (37) ดังนี้

คะแนน < ร้อยละ 60	แปลความ	การมีแบบอย่างฯ น้อย
คะแนน ร้อยละ 60 – 79	แปลความ	การมีแบบอย่างฯ ปานกลาง
คะแนน \geq ร้อยละ 80	แปลความ	การมีแบบอย่างฯ มาก

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจาก กรอบคิด – คนเมือง ของ เสรี พงศ์พิศ (17) และจากนียมการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และการปฏิบัติของครอบครัวใน 3 กรอบปฏิบัติ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยใช้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม จากตัวชี้วัดนำมาสร้างเป็นข้อคำถามด้านความพอประมาณจำนวน 12 ข้อ ด้านความมีเหตุผลจำนวน 10 ข้อ และด้านการมีภูมิคุ้มกันจำนวน 10 ข้อ รวม 33 ข้อ และข้อคำถามปลายเปิด 1 ข้อ เพื่อให้ผู้ตอบยกตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ครอบครัวใช้อยู่เป็นประจำ

ข้อคำถามทั้ง 33 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย ประกอบด้วยข้อความเชิงบวกจำนวน 22 ข้อ และข้อความเชิงลบจำนวน 10 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนน เป็นประจำ คือ 4 และ ไม่เคยเลย คือ 1 สำหรับข้อความเชิงลบให้คะแนนกลับกัน ในการแปลผลคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าเป็นครอบครัวที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มากกว่าครอบครัวที่ได้คะแนนต่ำกว่า และจัดระดับครอบครัวที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (37) ดังนี้

คะแนน < ร้อยละ 60	แปลความ	การปฏิบัติตามหลักฯ น้อย
คะแนน ร้อยละ 60 – 79	แปลความ	การปฏิบัติตามหลักฯ ปานกลาง
คะแนน \geq ร้อยละ 80	แปลความ	การปฏิบัติตามหลักฯ มาก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการศึกษา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน (ดูในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา และความชัดเจนของข้อคำถาม จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาปรับแก้เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ (Try out)

2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ บุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน

กรุงเทพมหานคร จำนวน 35 ราย นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal consistency reliability) โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กับแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่สนคิตต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79, 0.79 และ 0.84 ตามลำดับ สำหรับแบบสอบถามความรู้ในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การหาความเชื่อมั่นด้วยวิธี KR-21 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

1 การดำเนินการส่งรายละเอียดของโครงการวิจัย และตัวอย่างเครื่องมือวิจัยเสนอคณะกรรมการพิทักษ์ตัวอย่างวิจัยขององค์กร โดยผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พิจารณาให้ความเห็นชอบตามเอกสารรับรองจริยธรรมในมนุษย์เลขที่ MUPH 2011 – 008 ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2 ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยผ่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลเอกชนทั้ง 2 แห่ง โดยติดต่ออย่างเป็นทางการและนำส่งหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลเอกชนทั้ง 2 แห่ง ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3 ชี้แจงเรื่องพิทักษ์สิทธิอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในหน้าแรกของแบบสอบถามการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการตอบแบบสอบถาม ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับแบบสอบถามอธิบายประโยชน์เกี่ยวกับการเข้าร่วมการวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ ดำเนินการเก็บข้อมูลเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่ลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมโครงการเท่านั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการได้ตลอดเวลา และจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น

4 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไว้เป็นความลับ ซึ่งผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เท่านั้น และจะทำลายทิ้งเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว

5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น ไม่นำเสนอเป็นรายบุคคล การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะกระทำเฉพาะกรณีจำเป็นด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลเอกชนทั้ง 2 แห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ในการขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยทำการวิจัยและเก็บข้อมูล

2 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำกลุ่มตัวอย่างล่วงหน้าก่อนเก็บข้อมูลอย่างน้อย 1 สัปดาห์ และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามแต่ละส่วนให้กลุ่มตัวอย่างฟังอย่างละเอียด จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่ส่วนจนครบ หากกลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจคำถามจะทบทวนหรืออธิบายเพิ่มเติมจนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ

4 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อธิบายวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติโดยพิจารณาถึงวัตถุประสงค์การวิจัย และระดับการวัดของตัวแปร ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยใช้ จำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และค่าฐานนิยม ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป และตัวแปรที่ศึกษา

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้หลักความน่าจะเป็นมาทดสอบสมมติฐานการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และหาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบมีขั้นตอน (Stepwise) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย กำหนดระดับนัยสำคัญสถิติที่ 0.05

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง การเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 18 มกราคม ถึง วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 ผลการศึกษานำเสนอตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงพรรณนาของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ส่วนที่ 6 ตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

รายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลครอบครัว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นครอบครัวของบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน จำนวน 410 ครอบครัว และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดคือร้อยละ 100 จากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ พบว่ามีแบบสอบถามจำนวน 383 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.4 ที่มีความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 ครอบครัวพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (56.9%) รองลงมา ครอบครัวขยาย (24.3%) และครอบครัวอื่นๆ (18.3%)

ส่วนมากมีสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน (46.2%) รองลงมา 5 – 6 คน (28.7%) และ น้อยกว่า 3 คน (9.7%) ตามลำดับ

ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ย 20,000 – 40,000 บาท (28.2%) รองลงมา 40,001 – 60,000 บาท (20.4%) และ น้อยกว่า 20,000 บาท (17.5%) ตามลำดับ โดยมีค่าฐานนิยม 50,000 บาท เมื่อประเมินภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้ และมีเงินเหลือ (58%) รองลงมา รายได้พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) และ รายได้ไม่พอใช้ (7.3%) โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.7 มีภาระหนี้ โดยส่วนมากสามารถปลดหนี้ได้ในระยะเวลา 1 – 2 ปี (41.9%) รองลงมา 5 – 6 ปี (23.5%) และ 7 – 30 ปี (22.3%) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.1

ข้อมูลส่วนบุคคล

ในการศึกษานี้กำหนดให้บุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนของครอบครัวในการตอบแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว (79.1%) รองลงมาเป็นหัวหน้าครอบครัว (20.1%) และไม่ระบุอีกร้อยละ 0.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (79.1%) มีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) รองลงมา มีอายุ 31 – 40 ปี 41 – 50 ปี และ 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3, 12.3 และ 6.3 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (59.3%) รองลงมา มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. (17.8%) โดยมีระดับประถมศึกษาตอนปลายน้อยที่สุด คือพบเพียงร้อยละ 3.9 และมีสถานภาพโสดใกล้เคียงกับสมรส คือ ร้อยละ 48.6 และ 45.7 ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลครอบครัว

ข้อมูลครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	218	56.9
ครอบครัวขยาย	93	24.3
ครอบครัวแบบอื่นๆ	70	18.3
ไม่ระบุ	2	0.5

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลครอบครัว (ต่อ)

ข้อมูลครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิก (คน)		
น้อยกว่า 3	37	9.7
3 – 4	177	46.2
5 – 6	110	28.7
มากกว่า 6 ขึ้นไป	56	14.6
ไม่ระบุ	3	0.8
Mean = 4.62 S.D. = 1.945 Min = 2 Max = 14		
รายได้รวมเฉลี่ยของครอบครัว/เดือน (บาท)		
น้อยกว่า 20,000	67	17.5
20,001 - 40,000	108	28.2
40,001 - 60,000	78	20.4
60,001 – 80,000	31	8.1
80,001 – 100,000	19	5.0
100,001 ขึ้นไป	28	7.3
ไม่ระบุ	52	13.6
Mode = 50,000 Median = 40,000 Q1 = 25,000 Q3 = 60,000 Min = 5,000 Max=1,000,000		
ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว		
พอใช้และมีเหลือเก็บ	222	58
พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ	124	32.4
ไม่พอใช้	28	7.3
ไม่ระบุ	9	2.3
ภาวะการเป็นหนี้		
ไม่เป็นหนี้	204	53.3
เป็นหนี้	179	46.7
ระยะเวลาปลดหนี้สิน (ปี) (n =179)		
1 – 2	75	41.9
3 – 4	22	12.3
5 – 6	42	23.5
7 – 30	40	22.3
Mode = 1 Median = 3 Q1 = 1 Q3 = 5 Min = 1 Max = 30		

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	79	20.6
หญิง	303	79.1
ไม่ระบุ	1	0.3
อายุ (ปี)		
21 – 30	177	46.2
31 – 40	120	31.3
41 – 50	47	12.3
51 – 60	24	6.3
61 – 70	2	0.5
ไม่ระบุ	13	3.4
Mean = 33.61 S.D. = 9.04 Min = 19 Max = 65		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาตอนปลาย	15	3.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	16	4.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	68	17.8
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	37	9.7
ปริญญาตรี	227	59.3
สูงกว่าปริญญาตรี	19	5
ไม่ระบุ	1	0.3
สถานภาพสมรส		
โสด	186	48.6
สมรส	175	45.7
หย่า หรือ แยกทางกัน	12	3.1
หม้าย (คู่ที่เคยอยู่ด้วยกันเสียชีวิต)	9	2.3
ไม่ระบุ	1	0.3

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

จากการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 ครอบครัว โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวตนเอง โดยแยกการพิจารณาออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.3 และ 4.4 รายละเอียดดังนี้

ความพอประมาณ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความพอประมาณมากที่สุด 4 อันดับแรกคือ “การแสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายายเมื่อมีโอกาส” “การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เช่น เสียภาษี เคารพกฎจราจร” “มีบัตรเครดิตหลายใบสำหรับหมุนเมื่อไม่มีเงิน” และ “การมาทำงานสาย” ตามลำดับ และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความพอประมาณน้อยที่สุด 4 อันดับหลังคือ “รับประทานอาหารที่อร่อยมากกว่าประโยชน์” “ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ป้องกันสิ่งแวดล้อม ใช้สารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี” “ซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุดจนกว่าจะซ่อมไม่ได้ จึงจะซื้อของใหม่” และ “ทำงานทุกวัน ไม่หยุดพักผ่อน คิดแต่เรื่องหาเงิน” ตามลำดับ เมื่อจำแนกการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความพอประมาณออกเป็น 3 กลุ่มคือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความพอประมาณในระดับปานกลาง (62.4 %) รองลงมา น้อย (23.9%) และ มาก (10.7%) ตามลำดับ

ความมีเหตุผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความมีเหตุผลมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ “การเดินทางแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการเดินทาง” “ทำงานด้วยความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น” “มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอตลอดเดือน” และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวน้อยที่สุดใน 3 อันดับ คือ “สนใจหาความรู้เพื่อทำของไว้ใช้เองแทนการซื้อ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ยากันยุง” “ดูรายการเกมโชว์ ละครทีวี รายการบันเทิง มากกว่ารายการมีสาระและความรู้” “ใช้โทรศัพท์คุยเล่นมากกว่าคุยในเรื่องที่สำคัญจำเป็น” และเมื่อจำแนกการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความมีเหตุผลออกเป็น 3 กลุ่มคือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านความมีเหตุผลในระดับ ปานกลาง (65.5 %) มาก (23.8%) และ น้อย (10.7%) ตามลำดับ

การมีภูมิคุ้มกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านการมีภูมิคุ้มกัน มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ “ของในบ้าน

จัดวางอย่างเป็นระเบียบ” “ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น” “ทำแต่งงานจนไม่มีเวลาดูแลตนเองและครอบครัว” และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวน้อยที่สุดใน 3 อันดับ คือ “ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่ได้เหงื่ออย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์” “หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานและสังคม เช่น พัฒนาชุมชน อาสาสมัครช่วยงานต่างๆ เป็นต้น” “มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบอร์โทรศัพท์ที่สำคัญ ตู้ยาสามัญประจำบ้าน” และเมื่อจำแนกการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านการมีภูมิคุ้มกันออกเป็น 3 กลุ่มคือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวด้านการมีภูมิคุ้มกันในระดับ ปานกลาง (55.6 %) น้อย (27.9%) และมาก (16.4%) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ข้อความ	ร้อยละการปฏิบัติ				Mean ±S.D.
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย	
ความพอประมาณ					
1. มาทำงานสาย*	5.0	13.1	47.3	34.7	3.12±0.81
2. เปิดไฟทิ้งไว้แม้ไม่ได้ใช้ประโยชน์*	2.1	18.5	56.7	22.7	3.00±0.71
3. ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ป้องกันสิ่งแวดล้อมใช้สารชีวภาพแทนการใช้สารเคมี	5.5	36.0	43.6	14.9	2.32±0.79
4. บริจาคเงินสิ่งของในโอกาสต่างๆ เมื่อมีโอกาส เช่น น้ำท่วม	15.1	47.5	35.5	1.8	2.75±0.72
5. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม เช่น เสียภาษี เคารพกฎจราจร	53.8	31.3	13.3	1.6	3.37±0.77
6. ซื่อสัตย์ เลือคดี*	11.7	21.7	50.9	15.7	2.70±0.87
7. แสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เมื่อมีโอกาส	63.2	26.9	8.1	1.8	3.51±0.72
8. รับประทานอาหารที่อร่อยมากกว่าประโยชน์*	15.1	47.0	36.8	1.0	2.24±0.71
9. ทำงานทุกวัน ไม่หยุดพักผ่อน คิดแต่เรื่องหาเงิน*	13.3	24.5	42.3	19.8	2.69±0.94
10. มีบัตรเครดิตหลายใบ สำหรับใช้หมุนเมื่อไม่มีเงิน*	6.3	17.0	34.7	42.0	3.13±0.91
11. ซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุดจนกว่าจะซ่อมไม่ได้ จึงจะซื้อของใหม่	14.1	37.6	44.1	4.2	2.62±0.78
12. ซื้อของโดยคำนึงถึงความจำเป็นมากกว่าตามกระแสโฆษณา	28.2	39.7	29.2	2.9	2.93±0.83
ความพอประมาณ รวม					2.87±0.35

* ข้อความเชิงลบ

ตารางที่ 4.3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว (ต่อ)

ข้อความ	ร้อยละการปฏิบัติฯ				Mean ±S.D.
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย	
ความมีเหตุผล					
13. เลือกซื้ออาหารผักผลไม้ที่มีในท้องถิ่นและหาง่าย ตามฤดูกาล	39.2	40.7	18.5	1.6	3.17±0.78
14. ใช้โทรศัพท์คุยเล่นมากกว่าคุยในเรื่องที่สำคัญจำเป็น*	10.7	24.8	47.0	17.5	2.71±0.88
15. ติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกับความจริงมากกว่าการรับข้อมูลจากสื่อชนิดเดียว	30.8	46.2	21.9	1.0	3.07±0.75
16. ดูรายการเกมโชว์ ละครทีวี รายการบันเทิง มากกว่ารายการมีสาระและความรู้*	19.6	46.5	31.6	2.3	2.17±0.76
17. ถ้ามีโอกาสจะหลบเลี่ยงการเข้าอบรมต่างๆ เพราะน่าเบื่อ*	5.2	17.8	45.2	31.9	3.04±0.84
18. มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอตลอดเดือน	42.6	37.6	16.7	3.1	3.20±0.83
19. ในการเดินทางแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการเดินทางไว้ก่อน	45.2	37.9	15.4	1.6	3.27±0.77
20. วางแผนลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเช่น ค่าห่วย ของฟุ่มเฟือย เป็นต้น	29.2	41.5	25.3	3.9	2.96±0.84
21. ทำงานด้วยความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น	42.6	42.8	13.8	0.8	3.27±0.72
22. สนใจหาความรู้เพื่อทำของไว้ใช้เองแทนการซื้อ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ยากันยุง	5.7	19.1	32.6	42.6	1.88±0.91
ความมีเหตุผล รวม					2.87±0.43
การมีภูมิคุ้มกัน					
23. ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่ได้เหงื่ออย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์	11.2	21.4	49.3	18.0	2.26±0.88
24. นอนหลับสนิท 6 - 8 ชั่วโมงต่อวัน	25.8	38.1	32.4	3.7	2.86±0.84
25. ใช้ช้อนกลางเมื่อรับประทานอาหารร่วมกัน	19.1	39.4	37.3	4.2	2.73±0.81
26. ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น*	7.6	20.4	39.4	32.6	2.97±0.91
27. ของในบ้านจัดวางอย่างเป็นระเบียบ	32.9	44.4	20.9	1.8	3.08±0.78
28. ทำแต่งงานจนไม่มีเวลา ดูแลตนเองและครอบครัว*	8.4	20.6	48.3	22.7	2.85±0.86
29. มีประกันชีวิต ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุสำหรับสมาชิกในครอบครัว	33.4	24.8	27.2	14.6	2.77±1.07

* ข้อความเชิงลบ

ตารางที่ 4.3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว (ต่อ)

ข้อความ	ร้อยละการปฏิบัติฯ				Mean ±S.D.
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย	
30. มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบอร์โทรศัพท์ที่สำคัญ ผู้ยาสามัญประจำบ้าน	22.5	34.7	30.0	12.8	2.67±0.96
31. หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานและสังคม เช่น พัฒนาชุมชน อาสาสมัครช่วยงานต่างๆ เป็นต้น	13.8	29.5	42.3	14.4	2.43±0.90
32. พบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ หรือมีสังคมนอกรที่ทำงาน	20.1	32.9	44.9	2.1	2.71±0.80
การมีภูมิคุ้มกัน รวม					2.73±0.44
การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว รวม					2.82±0.32

* ข้อความเชิงลบ

อย่างไรก็ดีเมื่อจำแนกการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวออกเป็น 3 กลุ่มคือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวม ในระดับปานกลาง (51.7%) และระดับน้อย (48.3%) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 จำนวน และร้อยละการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านความพอประมาณ (Mean = 34.39 S.D. = 4.165 Min = 23 Max = 45)		
มาก (39 – 48)	41	10.7
ปานกลาง (29 – 38)	239	62.4
น้อย (12 – 28)	103	26.9
ด้านความมีเหตุผล (Mean = 28.73 S.D. = 4.30 Min = 15 Max = 40)		
มาก (33 – 40)	91	23.8
ปานกลาง (24 – 32)	251	65.5
น้อย (10 – 24)	41	10.7

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว (ต่อ)

ระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการมีภูมิคุ้มกัน (Mean = 27.34 S.D. = 4.39 Min = 13 Max = 40)		
มาก (33 – 40)	63	16.4
ปานกลาง (24 – 32)	213	55.6
น้อย (10 – 24)	107	27.9
การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Mean = 90.46 S.D. = 10.08 Min = 66 Max = 120)		
ปานกลาง (76 – 101)	198	51.7
น้อย (32 – 75)	185	48.3

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงพรรณนาของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

3.1 ปัจจัยนำ

ปัจจัยนำประกอบด้วยข้อมูลระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว และข้อมูลระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลระดับครอบครัว

ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้และมีเงินเหลือเก็บ (58%) รองลงมา พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) อีกส่วนหนึ่งคือ ร้อยละ 7.3 มีรายได้ไม่พอใช้ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.2

สัมพันธภาพในครอบครัว เมื่อพิจารณาสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นรายชื่อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแสดงออกถึงสัมพันธภาพในครอบครัวมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ “สมาชิกในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ต่อกันทั้งในยามปกติ เจ็บป่วยและเมื่อมีปัญหา” “สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจต่อกัน” “สมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยสนใจซึ่งกันและกัน” และมีการแสดงออกที่น้อยที่สุดใน 3 อันดับ คือ “สมาชิกในครอบครัวมักจะพูดคุยหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับคนอื่นมากกว่าสมาชิกในครอบครัว” “1 เดือนที่ผ่านมา ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ท่องเที่ยว อ่านหนังสือ รับประทานอาหาร เล่นกีฬา ไปซื้อของด้วยกัน” “สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ขาดการเอาใจใส่กัน” รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อความ	ร้อยละของคำตอบ					Mean ±S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. 1 เดือน ที่ผ่านมา ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ท่องเที่ยว อ่านหนังสือ รับประทานอาหาร เล่นกีฬา ไปซื้อของด้วยกัน เป็นต้น	39.4	25.6	18	10.7	6.3	3.81±1.24
2. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวจะประนีประนอม และตกลงกันได้ด้วยดี	33.9	39.7	17.2	6.0	3.1	3.95±1.02
3. สมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยสนใจซึ่งกันและกัน *	5.2	9.9	15.4	17.5	51.7	4.00±1.32
4. สมาชิกในครอบครัวมักจะพุดคุยหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับคนอื่นมากกว่าสมาชิกในครอบครัว *	8.9	15.7	20.6	17.2	37.6	3.59±1.36
5. สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจต่อกัน	43.3	28.7	20.1	4.2	3.7	4.04±1.06
6. สมาชิกในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ต่อกันทั้งในยามปกติ เจ็บป่วย และเมื่อมีปัญหา	52.0	25.3	14.8	4.2	3.7	4.18±1.06
7. สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ขาดการเอาใจใส่กัน*	8.6	11.7	11.5	15.1	53.0	3.92±1.37
8. สมาชิกในครอบครัวรับผิดชอบงานในบ้านที่ตนรับผิดชอบ เป็นอย่างดี	35.8	35.8	20.6	5.5	2.3	3.97±0.99
9. เมื่อสมาชิกเจ็บป่วย จะมีสมาชิกคนอื่นทำงานในบ้านแทน โดยไม่ต้องให้วุ่น	37.9	33.9	16.7	7.0	4.4	3.94±1.11
10. สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และเอื้ออาทรต่อกันด้วยการปฏิบัติ เช่น ให้อาหารใหญ่ ลูกหัวลูก กอด หอม และสัมผัสอย่างอ่อนโยน	39.7	25.6	24.0	7.0	3.7	3.91±1.12
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม						3.93±0.85

* ข้อความเชิงลบ

เมื่อจำแนกสัมพันธภาพในครอบครัวออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับมาก (53.3%) รองลงมา ระดับปานกลาง (34.5%) และระดับน้อย (12%) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละระดับสัมพันธภาพในครอบครัว

ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
มาก (40-50 คะแนน)	204	53.3
ปานกลาง (30-39 คะแนน)	133	34.7
น้อย (10-29 คะแนน)	46	12.0
Mean = 39.34 S.D. = 8.45 Min = 13 Max = 50		

ข้อมูลระดับบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 19 – 65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี เมื่อจำแนกเป็นช่วงอายุพบว่า ส่วนมากมีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) รองลงมา 31 – 40 ปี 41 – 50 ปี และ 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3, 12.3 และ 6.3 ตามลำดับ

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อพิจารณาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึง แนวทางและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ” “แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการมีสติปัญญา ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง” “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปฏิบัติตนทางสายกลาง” และประเด็นที่ตอบถูกน้อยที่สุด 3 อันดับ คือ “การกินผักปลอดสารพิษหรือ ไร้สาร เป็นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างรากฐานด้านเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น” “แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยากต่อการนำไปปฏิบัติ” รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.7

เมื่อจำแนกความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ใกล้เคียงกับระดับน้อย คิดเป็น ร้อยละ 51.4 และ 48.6 ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.8

ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อพิจารณาทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ “หากทุกคนนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะทำให้มีชีวิตดีขึ้น” “หากตั้งใจจริง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก” “การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ครอบครัวมีความสุข” และมีการแสดงออกน้อยที่สุดใน 3 อันดับ คือ “การหารายได้ให้มากเป็นสิ่งที่ยั่งยืนมากกว่า การไปเที่ยวพักผ่อนกับครอบครัว” “การใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมาะสม

กับชีวิตสังคมเมือง” “การสนใจหาความรู้ต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.9

เมื่อจำแนกทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 2 กลุ่ม คือ เชิงบวก และเชิงลบ พบว่า ครอบครัวยุคส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบวก (98.7%) และ เชิงลบ (1.3%) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละการตอบถูกความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึง แนวทางและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ	341	89.0
2. บุคคลที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอวดอ้อมไม่ใช้จ่าย*	291	76.0
3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างรากฐานด้านเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น*	239	62.4
4. แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยากต่อการนำไปปฏิบัติ*	260	67.9
5. การเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	269	70.2
6. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง	263	68.7
7. การช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อบุคคลและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	294	76.8
8. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปฏิบัติบนทางสายกลาง	304	79.4
9. การกินผักปลอดสารพิษหรือ ไร้สาร เป็นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	218	56.9
10. แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการมีสติปัญญา ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง	308	80.4

* ข้อความเชิงลบ

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ปานกลาง (6 – 7)	197	51.4
น้อย (0 – 5)	186	48.6

Mean = 5.21 S.D. = 1.77 Min = 0 Max = 7

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อความ	ร้อยละของคำตอบ					Mean ± S.D.
	มากที่สุด	มาก ปานกลาง	น้อย น้อย	น้อย น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	
1. หากทุกคนนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะทำให้มีชีวิตดีขึ้น	60.3	24.0	7.8	3.9	3.9	4.33±1.04
2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ครอบครัวมีความสุข	49.3	27.2	16.7	3.7	3.1	4.16±1.03
3. ครอบครัวที่มีธรรมาภิบาล เป็นครอบครัวที่เห็นแก่ตัว*	6.3	10.7	13.8	17.2	52.0	3.98±1.28
4. คนรวยเท่านั้นที่สามารถกินผักปลอดสารพิษได้ เนื่องจากมีราคาแพง*	6.0	12.3	19.1	13.8	48.8	3.87±1.30
5. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้ความรู้ด้านวิชาการ จึงเหมาะสำหรับคนเรียนสูงเท่านั้น*	8.6	9.9	14.9	14.6	52.0	3.91±1.35
6. หากตั้งใจจริง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่ใช่อะไรที่ยาก	54.6	25.3	13.6	3.4	3.1	4.25±1.02
7. คนที่มีความรู้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ยาก*	9.1	9.7	15.7	17.2	48.3	3.86±1.35
8. การใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมาะกับชีวิตสังคมเมือง*	8.6	12.0	29.5	15.1	34.7	3.55±1.30
9. การหารายได้ให้มากเป็นสิ่งที่ดีกว่าการไปเที่ยวพักผ่อนกับครอบครัว*	8.1	12.5	26.1	23.8	29.5	3.54±1.25
10. การสนใจหาความรู้ต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	36	24.5	26.1	9.4	3.9	3.79±1.14
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม						3.93±0.87

* ข้อความเชิงลบ

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละระดับทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับทักษะคิด	จำนวน	ร้อยละ
ทักษะคิดเชิงบวก (40 – 50)	378	98.7
ทักษะคิดเชิงลบ (10 – 39)	5	1.3
Mean = 39.25 S.D. = 8.72 Min = 10 Max = 50		

3.2 ปัจจัยเอื้อ

ปัจจัยเอื้อในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจ มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจน้อยที่สุดใน 3 อันดับ คือ แผ่นพับ/ใบปลิว การอบรม/สัมมนาทางวิชาการ หนังสือหรือเอกสารทางวิชาการ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ร้อยละของคำตอบ					Mean ± S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. โทรทัศน์	68.1	21.9	7.0	2.9	0.0	4.56±0.75
2. วิทยุ	13.1	29.0	33.7	18.0	6.3	3.25± 1.09
3. หนังสือพิมพ์	19.1	40.5	29.2	7.3	3.9	3.63±0.99
4. นิตยสาร/วารสาร	8.1	26.4	42.0	16.4	7.0	3.12±1.01
5. หนังสือหรือเอกสารทางวิชาการ	5.7	18.0	39.4	25.8	11.0	2.82±1.04
6. อินเทอร์เน็ต	20.9	25.6	26.1	18.3	9.1	3.31±1.24
7. ญาติพี่น้อง	7.8	24.0	41.0	19.8	7.3	3.05±1.02
8. เพื่อน	7.6	33.2	36.8	16.4	6.0	3.19±1.00
9. การอบรม/สัมมนาทางวิชาการ	6.0	14.4	38.9	25.8	14.9	2.71±1.07
10. แผ่นพับ/ ใบปลิว	2.9	11.7	34.7	31.3	19.3	2.48±1.02
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม						3.21±0.65

เมื่อจำแนกการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า ครอบครัส่วนใหญ่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจในระดับมาก (62.9%) รองลงมา ปานกลาง (32.9%) และน้อย (4.2%) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารฯ	จำนวน	ร้อยละ
มาก (40 – 50)	241	62.9
ปานกลาง (30 – 39)	126	32.9
น้อย (10 – 29)	16	4.2
Mean = 32.11 S.D. = 6.51 Min = 12 Max = 50		

2.3 ปัจจัยเสริม

ปัจจัยเสริมในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ผลการศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม่ และพ่อ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวน้อยที่สุดใน 3 อันดับ คือ นักรูทิจ นักการเมือง และศิลปิน เช่น ดารา นักแสดง นักร้อง รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ผู้เป็นแบบอย่าง	ร้อยละของคำตอบ					Mean ± S.D.
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. พ่อ	37.6	39.9	16.2	2.3	3.9	4.05±0.99
2. แม่	38.1	38.1	19.3	1.6	2.9	4.07±0.94
3. ญาติ พี่น้อง เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า	13.3	33.2	41.5	7.6	4.4	3.43±0.96
4. ครู อาจารย์	12.0	32.4	39.2	12.0	4.4	3.36±0.98
5. เพื่อน	6.0	17.2	51.4	20.9	4.4	2.99±0.89
6. หัวหน้า	5.2	23.8	44.4	22.2	4.4	3.03±0.92
7. ศิลปิน เช่น ดารา นักแสดง นักร้อง	3.9	15.9	37.3	29.0	13.8	2.67±1.02
8. นักการเมือง	1.6	11.2	26.1	27.7	33.4	2.19±1.07
9. นักรูทิจ	3.4	7.0	27.2	27.4	35.0	2.16±1.09
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม						3.11±0.70

เมือ่จำแนกการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้ว ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับมาก ปานกลาง และน้อย พบว่า ครอบคร้วส่วนใหญ่มิการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้วในระดับมาก (65%) รองลงมา ปานกลาง (32.6%) และ น้อย (2.3%) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละระดับการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้ว

ระดับการมีแบบอย่างการปฏิบัติฯ	จำนวน	ร้อยละ
มาก (36 – 45)	249	65.0
ปานกลาง (27 – 35)	125	32.6
น้อย (9 – 26)	9	2.3
Mean = 27.97 S.D. = 6.32 Min = 9 Max = 45		

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้ว

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้วใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.15 รายละเอียดดังนี้

เมือ่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้ว พบว่า สัมพันธภาพในครอบคร้ว ทศนคติดต่อปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียง ภาวะเศรษฐกัจของครอบคร้ว และอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.34, 0.33, 0.26 และ 0.19 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกัจพอเพียงของครอบคร้วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.17

ตารางที่ 4.15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยและตัวแปร	r	p-value
ปัจจัยนำ		
- อายุ	0.19	< 0.001
- ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.17	< 0.01
- ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.33	< 0.001
- สัมพันธภาพในครอบครัว	0.34	< 0.001
- ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว	0.26	< 0.001
ปัจจัยเอื้อ		
- การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.09	< 0.05
ปัจจัยเสริม		
- การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาฯ	0.05	> 0.05

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อ พบว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.09 สำหรับปัจจัยเสริม การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ในการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร มีปัจจัยทำนาย ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการมี

แบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทำนายว่ามีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง (Multicollinearity) หรือไม่ ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าตัวแปรทำนายมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางและต่ำ โดยตัวแปรทำนายมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ($r = 0.55$) และ 2) ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสัมพันธภาพในครอบครัว ($r = 0.5$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($r = 0.25$) 2) ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($r = 0.21$) 3) ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ($r = 0.14$) 4) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ($r = 0.11$) 5) ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวกับการมีแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($r = 0.09$) 6) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการมีแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($r = 0.09$) 7) ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ($r = 0.10$)

นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรทำนายมีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ 1) ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการมีแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($r = -0.15$) 2) ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($r = -0.13$) 3) อายุกับสัมพันธภาพในครอบครัว ($r = -0.09$) สำหรับความสัมพันธ์ของตัวแปรคู่อื่นพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.16

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีตัวแปรทำนาย 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวได้ร้อยละ 22 โดยอายุเป็นตัวแปรทำนายฯ เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรทำนาย

ตัวแปร	อายุ	ความรู้ฯ	ทัศนคติฯ	ภาวะ ศก.	สัมพันธภาพฯ	การเข้าถึงข้อมูลฯ
ความรู้ฯ	0.04					
ทัศนคติฯ	- 0.03	0.25***				
ภาวะเศรษฐกิจ	- 0.05	0.11*	0.10*			
สัมพันธภาพฯ	- 0.09*	0.07	0.50***	0.15*		
การเข้าถึงข้อมูลฯ	- 0.07	- 0.01	- 0.13**	0.20***	0.07	
การมีแบบอย่างฯ	0.06	0.09*	- 0.15**	0.09*	- 0.05	0.55***

* p-value < 0.05 ** p-value < 0.01 *** p-value < 0.001

ตารางที่ 4.17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรทำนายกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ตัวแปรทำนาย	B	Beta	t-value	p-value
อายุ	0.25	0.23	4.91	< 0.001
สัมพันธภาพในครอบครัว	0.26	0.22	4.04	< 0.001
ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว	3.41	0.21	4.55	< 0.001
ทัศนคติต่อปรัชญาฯ	0.21	0.18	3.31	< 0.001
Constant	55.41			

ดังนั้นจึงสามารถสร้างสมการถดถอยเพื่อทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้ดังนี้

$$y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4$$

แทนค่า

$$y = 55.41 + 3.41(x_1) + 0.26(x_2) + 0.25(x_3) + 0.21(x_4)$$

เมื่อ

y = การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

a = ค่าคงที่ (Constant value)

b_1 = ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว

b_2 = ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของระดับ สัมพันธภาพในครอบครัว

b_3 = ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของอายุ

b_4 = ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของทัศนคติต่อปรัชญาฯ

x_1 = ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว

x_2 = สัมพันธภาพในครอบครัว

x_3 = อายุ

x_4 = ทัศนคติต่อปรัชญาฯ

ส่วนที่ 6 ตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 ตัวอย่าง ได้ให้ตัวอย่าง การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ซึ่งพบว่า เป็นตัวอย่างปฏิบัติฯ ด้านความพอประมาณ รองลงมา ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านความมีเหตุผล ตามลำดับ ตัวอย่างการปฏิบัติฯ ดังนี้

ด้านความพอประมาณ ได้แก่ การใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย รองลงมา การปลูกผักสวนครัว การใช้อย่างประหยัด (ซ่อมแซมของใช้แทนการซื้อใหม่) การประหยัดไฟและน้ำ การรักษาสິงแวดล้อม การใช้บริการรถสาธารณะ / รถคันเดียวกันมาด้วยกัน เป็นต้น

ด้านความมีเหตุผล ส่วนใหญ่ยกตัวอย่างเรื่องการวางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีรายรับ/จ่าย นอกจากนี้ยังมี การหาความรู้ ดูข่าวสาร เลือกรายการมีสาระ การวางแผนการเดินทาง เป็นต้น และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนใหญ่เป็นการเก็บออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็น รองลงมา การดูแลสุขภาพตนเอง และการไม่สร้างหนี้สิน เป็นต้น รายละเอียดดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร
โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน
ความพอประมาณ	
ของใช้ / ค่าใช้จ่าย	
- ใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ซื้อของแพง ไม่ใช่กินตัว	56
- ใช้ของคุ้มค่า ประหยัด (ใช้ของจนซ่อมไม่ได้จึงจะซื้อใหม่)	35
- ประหยัดไฟและน้ำ	23
- ไม่ใช่ของตามแฟชั่น กระแสนิยม	5
- ไม่เล่นการพนัน/ลดงานเลี้ยงสังสรรค์	1,1
อาหาร	
- ปลุกผักสวนครัว เพื่อการบริโภค	43
- เลี้ยงไก่ ปลา เพื่อการบริโภค	9
- ทำอาหารรับประทานเองแต่พอดี	10
- รับประทานอาหารตามฤดูกาล	2
- บริโภคของไทย	1
ความพอประมาณ	
ด้านสิ่งแวดล้อม	
- ลดการใช้ถุงพลาสติก ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ใช้จักรยานแทนรถยนต์	11
- ใช้บริการรถสาธารณะ หรือรถคันเดียวมาพร้อมกัน	6
การช่วยเหลือเพื่อนบ้านและสังคมเมื่อมีโอกาส	2
สอนลูกให้ประหยัด	1
ความมีเหตุผล	
- วางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีรายรับ/จ่าย	22
- หาความรู้ ดูข่าวสาร เลือกรายการมีสาระ	3
- วางแผนการเดินทาง	2
การมีภูมิคุ้มกัน	
- เก็บออมเงิน ไว้ใช้ยามจำเป็น	23
- รับประทานอาหารที่มีประโยชน์	4
- ไม่สร้างหนี้สิน	2
- ออกกำลังกายสม่ำเสมอ	1

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ปัจจัยระดับบุคคล คือ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปัจจัยระดับครอบครัว คือ สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว 3) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) กาแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว โดยปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลการทดสอบสมมติฐานในตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	p-value	ผลการทดสอบ
สมมติฐานข้อที่ 1		
ปัจจัยนำระดับบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ		
- อายุ	< 0.001	ยอมรับ
- ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	< 0.01	ยอมรับ
- ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	< 0.001	ยอมรับ
ปัจจัยนำระดับครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ		
- ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว	< 0.001	ยอมรับ
- สัมพันธภาพในครอบครัว	< 0.001	ยอมรับ
สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยเอื้อ (การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ	< 0.05	ยอมรับ
สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยเสริม (การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ	> 0.05	ไม่ยอมรับ
สมมติฐานข้อที่ 4 ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ		
- ปัจจัยนำ ได้แก่ อายุ สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	< 0.001	ร่วมทำนาย
- ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	> 0.05	ไม่ร่วมทำนาย
- ปัจจัยเอื้อ และ ปัจจัยเสริม	> 0.05	ไม่ร่วมทำนาย

บทที่ 5

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยใช้กรอบคิดเศรษฐกิจ – คนเมือง ของเสรี พงศ์พิศ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และใช้ PRECEDE Framework เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยนำ ได้แก่ ปัจจัยระดับบุคคล คือ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ปัจจัยระดับครอบครัว คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และ สัมพันธภาพในครอบครัว ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยทั้ง 3 ปัจจัย มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และเป็นปัจจัยทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ในการอภิปรายผลจะนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 อภิปรายระเบียบวิธีวิจัย และ ส่วนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 อภิปรายระเบียบวิธีวิจัย

1.1 รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross sectional survey research) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว รวมถึงการหาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

เพื่อหาร้อยละการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และเพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งข้อดีของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือสามารถศึกษาปัจจัยต่างๆ ของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยสามารถตอบสมมติฐานได้หลายปัจจัยพร้อมกัน และสามารถดำเนินการได้โดยสะดวกประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย แต่ข้อมูลที่ได้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นเท่านั้น และไม่สามารถบอกความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้

1.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทำโดย ทำการสุ่มโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป มีจำนวน 5 โรงพยาบาล โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้โรงพยาบาลจำนวน 2 แห่ง โรงพยาบาลแต่ละแห่งใช้การแบ่งแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) คือ ฝ่ายบริการ และฝ่ายสนับสนุนการบริการ กำหนดสัดส่วนการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนของบุคลากรที่แบ่งตามชั้นภูมิ (Proportional to size) กำหนดที่ 70 : 30 โดยแต่ละโรงพยาบาลกำหนดให้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่ากัน (Quota sampling) การศึกษานี้กำหนดให้เก็บข้อมูลการวิจัยกับตัวแทนครอบครัวซึ่งเป็นบุคลากรทำงานประจำเต็มเวลาของโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป ปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน พักอาศัยกับครอบครัว ซึ่งสามารถทราบและประเมินพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวได้ และยินยอมเข้าร่วมในการศึกษา โดยลงนามในเอกสารยินยอมคนให้ทำวิจัย ขนาดตัวอย่างจากการคำนวณได้ 369 คน ในการเก็บข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้เพิ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 ดังนั้นในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนั้นเก็บรวมทั้งสิ้น 410 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแล้วพบว่า ได้กลุ่มตัวอย่างที่วิเคราะห์จำนวน 383 คน คิดเป็นร้อยละ 93.4 ที่มีความสมบูรณ์สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้ ซึ่งจำนวนดังกล่าวมีไม่น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ ดังนั้นจึงสามารถเป็นตัวแทนบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน ในกรุงเทพมหานคร และมีจำนวนที่เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างสามารถทำความเข้าใจกับข้อคำถามในแบบสอบถามได้เป็นอย่างดี และเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีเวลาอ่านทำความเข้าใจสาระของข้อคำถามด้วยตนเอง และตอบจากความรู้สึกที่แท้จริงโดยไม่จำกัดเวลา มีอิสระในการตอบทำให้ปราศจากอคติ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงเพิ่มเติมถึงการเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ และจะมีการนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ดังนั้นข้อมูลที่ได้อาจเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและมีความคลาดเคลื่อนต่ำ อย่างไรก็ตามในช่วงที่ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นช่วงที่โรงพยาบาลตัวอย่างแห่งหนึ่งอยู่ระหว่างการเข้ารับการเยี่ยมชมสำรวจเพื่อรับรองกระบวนการคุณภาพโรงพยาบาล จากสถาบันนานาชาติ (Joint Commission International (JCI)

Accreditation) ดังนั้นจึงมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่พร้อมในการตอบแบบสอบถาม ทางผู้วิจัยจึงประสานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือผู้วิจัยในการรวบรวมแบบสอบถาม และผู้วิจัยมาติดต่อรับแบบสอบถามส่วนที่เหลือคืนในภายหลัง ซึ่งอาจทำให้แบบสอบถามบางส่วนไม่มีความสมบูรณ์ในการตอบและตรงตามเกณฑ์ทั้งหมด

1.3 เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบเอง มีลักษณะเลือกตอบ และคำถามปลายเปิด แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และข้อมูลครอบครัว ได้แก่ ลักษณะของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ครอบครัว และเศรษฐกิจของครอบครัว โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิดให้เลือกจากตัวเลือกที่กำหนด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ประกอบด้วย 1) สัมพันธภาพในครอบครัว 2) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) การมีแบบอย่างของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัว ในการประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้วิจัยนำแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวไทย ของ จิราพร ชมพิกุล และคณะ (28) มาปรับใช้ จำแนกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) การพูดคุยปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกายวาจาใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึง จริงน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถามเกี่ยวกับความเข้าใจในเนื้อหาสาระ องค์ประกอบ วิธีการ คุณลักษณะของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สมาชิกของครอบครัวนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จำนวน 10 ข้อ มีคำตอบ 3 ตัวเลือก คือ “ใช่” “ไม่ใช่” และ “ไม่แน่ใจ”

ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถามเกี่ยวกับความรู้สึกทางจิตใจว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ ต่อแนวคิด หลักการ วิธีการใน

สาระสำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะคำถามเป็นมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยมากที่สุด ถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถามเกี่ยวกับการรับรู้ ข้อมูล การเข้าถึงสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ หลักปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ หลายรูปแบบ ทำให้คนในครอบครัวสามารถเลือกรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ง่าย ทำให้เกิดการรู้และเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาซึ่งการตัดสินใจปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถามถึงบุคคลที่ได้รับการเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมสามารถสร้างพฤติกรรมให้กระทำตามได้ง่าย อาจเป็นจากตัวแบบชีวิตจริงที่สังเกตและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง ได้แก่ พ่อ แม่ เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน และจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการนำไปปฏิบัติ ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการนำไปปฏิบัติตาม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวจำนวน 33 ข้อ มีข้อคำถามปลายเปิดให้ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ครอบครัวใช้อยู่ จำนวน 1 ข้อ

แบบสอบถามการวิจัยทั้งหมดผ่านเกณฑ์คุณภาพเครื่องมือ คือ มีความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 ทุกเครื่องมือ ซึ่งถือว่ามีความคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ (79) ดังนั้นเครื่องมือการวิจัยในการศึกษานี้ มีคุณภาพเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการวิจัย และข้อมูลที่ได้สามารถวัดตัวแปรการศึกษาได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

1.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) โดยเลือกใช้สถิติที่สอดคล้องกับระดับการวัดตัวแปรและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีการวัดเป็นสเกล (Scale) ซึ่งผลของการวิเคราะห์สามารถบอกได้ถึงขนาด และทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (47) นับว่าเป็นการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสม สำหรับการหาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร ใช้การวิเคราะห์

ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ด้วยตัวแปรตามมีลักษณะการวัดเป็นสเกล ดังนั้นการใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้จะสามารถทำให้ได้ชุดตัวแปรที่ดีที่สุดและน้อยที่สุด (80) ในการอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร ซึ่งสถิติที่ใช้ถือว่ามีความเหมาะสมกับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ทำให้สามารถอ้างอิงผลการศึกษาไปยังกลุ่มประชากรได้

ส่วนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลครอบครัว

จากการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 383 ครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (56.9%) รองลงมา ครอบครัวขยาย (24.3%) ส่วนมากมีสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน (46.2%) รองลงมา 5 – 6 คน (28.7%) และน้อยกว่า 3 คน (9.7%) ตามลำดับ จากสภาพของสังคมเมืองและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นขนาดของครัวเรือนลดลงซึ่งสอดคล้องกับ พิทยา จารุพูนผล และคณะ (81) พบว่า จำนวนสมาชิกในกรุงเทพมหานคร เฉลี่ย 4.18 คนต่อครัวเรือน และจากสถิติประเทศไทย พบว่า กรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากร 3.8 คน ต่อครัวเรือน (82) ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ย 20,001 – 40,000 บาท (28.2%) รองลงมา 40,001 – 60,000 บาท (20.4%) และน้อยกว่า 20,000 บาท (17.5%) ตามลำดับ โดยมีค่าฐานนิยม 50,000 บาท เมื่อประเมินภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้และมีเงินเหลือ (58%) รองลงมา รายได้พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) และร้อยละ 7.3 มีรายได้ไม่พอใช้ กลุ่มตัวอย่างมีช่วงของรายได้ในครอบครัวแตกต่างกันมาก ซึ่งในกลุ่มที่มีรายได้น้อยอาจทำให้รายได้ไม่พอใช้ พบว่าครอบครัวมีหนี้สินร้อยละ 46.7 ซึ่งจะสามารถปลดหนี้ได้ในระยะเวลา 1 – 30 ปี โดยร้อยละ 49.8 สามารถปลดหนี้ได้ภายใน 1 – 2 ปีซึ่งน่าจะเป็นหนี้สินในระยะสั้นที่เกิดจากการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ด้วยการจัดโปรโมชั่นของผู้ขายสามารถแบ่งจ่ายด้วยดอกเบี้ยศูนย์เปอร์เซ็นต์ที่อาจชักจูงให้เกิดภาวะหนี้ขึ้น

ข้อมูลส่วนบุคคล

ในการศึกษานี้กำหนดให้บุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนของครอบครัวในการตอบแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว

(79.1%) รองลงมาเป็นหัวหน้าครอบครัว (20.1%) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (79.1%) มีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) รองลงมาคืออายุ 31 – 40 ปี 41 – 50 ปี และ 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3, 12.3 และ 6.3 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (59.3%) รองลงมามัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. (17.8%) มีสถานภาพโสดใกล้เคียงกับสมรส คือ ร้อยละ 48.6 และ 45.7 ตามลำดับ ด้วยกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรที่ทำงานในโรงพยาบาล จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับการศึกษาของ กฤติยา โสรัจจทานนท์ (83) นกัชชล รอดเที่ยง (84) ที่พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ช่วงอายุ และระดับการศึกษา ใกล้เคียงกัน การศึกษาของสุจิตกุล แสนคำ (85) และเกล็ดแก้ว พรหมมา (86) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี รองลงมา 31 – 40 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 30.67 และระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนมาก

2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ในการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวตนเอง โดยแยกการพิจารณาออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวมีการปฏิบัติฯ ด้านความพอประมาณ ระดับปานกลาง (62.4 %) น้อย (23.9%) และ มาก (10.7%) ตามลำดับ ด้านความมีเหตุผล ระดับปานกลาง (65.5%) มาก (23.8%) และ น้อย (10.7%) ตามลำดับ และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ระดับปานกลาง (55.6%) น้อย (27.9%) และ มาก (16.4%) ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (51.7%) และ ระดับน้อย (48.3%) ตามลำดับ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวมในระดับปานกลาง ใกล้เคียงกับการศึกษาของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (4) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชน ในภาคบริการที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง แต่ผลการศึกษาแตกต่างจากการศึกษาของ ปราโมทย์ มลคล้า (15) ที่ศึกษาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว และกานดา เตชะจันทร์หมาก (16) ที่ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน ซึ่งพบว่า การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับค่อนข้างสูง การที่ผลการศึกษาแตกต่างกันอาจเนื่องมาจาก บริบทที่ศึกษาแตกต่างกัน จากการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ จะศึกษาในบริบทสังคมชนบท ซึ่งมีอาชีพเกี่ยวกับด้านการเกษตร ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาพอเพียงตลอดจนมีแนวทางในการนำไปปฏิบัติ แต่ในการวิจัยนี้ ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวของบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมเมือง มี

ภาระหน้าที่การงานที่แข่งกับเวลา เหนือล้ำกับการทำงานในแต่ละวัน ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ อาจมีการรับรู้ที่คลาดเคลื่อน ด้วยสื่อมักนำเสนอเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพของสังคมชนบท การพึ่งตนเองตามวิถีธรรมชาติ ซึ่งอาจไม่ใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ทำให้ความเข้าใจและการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีการปฏิบัติฯ ด้านความมีเหตุผล มากที่สุด รองลงมา ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ตามลำดับ ซึ่งต่างจากการศึกษาของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (4) ที่ศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคบริการ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีด้านการมีภูมิคุ้มกันมากที่สุด และด้านความมีเหตุผล มีน้อยที่สุด สำหรับการศึกษานี้ ด้านความมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนเมืองและกลุ่มอาชีพที่ต้องทำงานด้วยความระมัดระวังในการให้บริการทางสุขภาพ และมีการวางแผนการใช้จ่ายให้เพียงพอ โดยจะปฏิบัติในประเด็นเหล่านี้มาก อาทิเช่น “การเดินทางแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการเดินทาง” “ทำงานด้วยความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น” “มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอตลอดเดือน” จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติฯ ของครอบครัวส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการวางแผนการใช้จ่าย การทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย เพื่อให้เพียงพอกับรายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมาลี จันทร์ชลอม และคณะ (11) ที่ศึกษาพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีการปฏิบัติฯ ด้านการมีเหตุผลในการใช้จ่ายเงินมากกว่าความพอใจ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติฯ น้อยในประเด็นของ “สนใจหาความรู้เพื่อทำของไว้ใช้เองแทนการซื้อ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ยากันยุง” “ดูรายการเกมโชว์ละครทีวี รายการบันเทิง มากกว่ารายการมีสาระและความรู้” “ใช้โทรศัพท์คุยเล่นมากกว่าคุยในเรื่องที่สำคัญจำเป็น” ในวิถีของการทำงานในสังคมเมือง การทำของใช้เองอาจไม่ค่อยสะดวกนัก แต่ที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงสินค้าเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันได้สะดวกและง่าย และมีรูปแบบของสินค้าที่หลากหลายมากกว่า โดยเวลาที่เหลือจากการทำงานก็จะมุ่งไปทำในกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน และเพื่อผ่อนคลายจากหน้าที่การงาน

การปฏิบัติฯ ด้านพอประมาณ กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือการแสดงออกของค่านิยมที่ดี เคารพต่อกฎกติกาของสังคม เช่น “การแสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายายเมื่อมีโอกาส” “การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เช่น เสียภาษี เคารพกฎจราจร” ขณะที่การใช้จ่ายเกินตัว และการปฏิบัติงานไม่ซื่อสัตย์ พบในระดับรองลงมาคือ “มีบัตรเครดิตหลายใบสำหรับหมุนเมื่อไม่มีเงิน” “การมาทำงานสาย” ด้วยการปลูกฝังวัฒนธรรมที่ดีของครอบครัว อันเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและการให้บริการด้านบัตรเครดิตที่สามารถทำได้ง่ายทำให้เกิด

การใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวัง จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ของจนคุ้มค่า และลดรายจ่ายโดยการปลูกพืชสวนครัว เลี้ยงปลาไว้เพื่อการบริโภค

ส่วนการปฏิบัติ ด้านภูมิคุ้มกันที่กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือ “ของในบ้านจัดวางอย่างเป็นระเบียบ” “ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น” “ทำแต่งงานจนไม่มีเวลาดูแลตนเองและครอบครัว” และมีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ “ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่ได้เหงื่ออย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์” “หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานและสังคม เช่น พัฒนาชุมชน อาสาสมัครช่วยงานต่างๆ เป็นต้น” “มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบอร์โทรศัพท์ที่สำคัญ ผู้ยาสามัญประจำบ้าน” แสดงถึงการการจัดระบบชีวิตสร้างภูมิคุ้มกันกับตนเองและครอบครัวไม่มากเท่าที่ควร ด้วยสภาพของสังคมเมืองและการทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพสูง เน้นการมีรายได้ให้มาก จนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายที่อาจรู้สึกว่าต้องเสียเวลา และจากการทำงานก็เหนื่อยล้ามาแล้ว จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติส่วนใหญ่การเก็บเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยนำ ประกอบด้วย ปัจจัยระดับบุคคล คือ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยระดับครอบครัว คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ผลการศึกษา พบว่า

3.1 อายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.19$ $p < 0.001$) ซึ่ง อธิบายได้ว่า ผู้ตอบซึ่งเป็นบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน เป็นกลุ่มของวัยทำงาน มีทั้งวุฒิภาวะและได้มีการสั่งสมประสบการณ์เรียนรู้ในชีวิต ทำให้สามารถเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ชีวิตมีความสุข มีเหตุผลในการใช้จ่าย สุขุมรอบคอบกับการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาที่ผ่านมา ของสุมาลี จันทรชลอและคณะ(11) ปราโมทย์ มลคล้ำ (15) และนพพร เมธีอนันต์กุล (31) ที่พบว่า อายุมีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และการศึกษาของนันทน์ภัท นุญรัมย์ (13) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อายุ 31 - 40 ปี มีทัศนคติการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี

3.2 ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.17$ $p < 0.01$) โดยกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง ใกล้เคียงกับระดับน้อย คิดเป็น ร้อยละ 51.4 และ 48.6 ตามลำดับ สอดรับกับระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวม ที่อยู่ในปานกลาง (51.7%) และ น้อย (48.3%) เช่นกัน ผลการศึกษาจึงสอดคล้องกับการศึกษาผ่านมา ของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (4) และ ศิวัด ศรีสวัสดิ์ (51) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างในทุกอาชีพ มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนน้อย และการศึกษาของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ (11) จิรายุ พ่วงศรี (43) และ สุรางค์พิมล สายโรจน์ (50) พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์มีความสัมพันธ์ระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีความเข้าใจมาก จะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่มีความเข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย

3.3 ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.33$ $p < 0.001$) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อสิ่งนั้นเสมอ (32) คณะกรรมการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง (20) กล่าวว่า การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในภาคปฏิบัติ การที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ นั้น จำเป็นต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ผ่านกระบวนการโดยตรงและจากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน จะทำให้สามารถตระหนักถึงประโยชน์ และความสุขที่ได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป แต่จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปานกลางถึงน้อย จึงอาจทำให้การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ ทรงชัย ตียนานท์ (60) พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรต่อการสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ของครอบครัวเห็นด้วยมาก แต่ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย และเป็นไปตามการศึกษาที่ผ่านมาของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ (11) นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) ไพฑูรย์ พัทธธาดา (52) และ

ทศมนพร พุทธจันทร์ (61) ที่พบว่า ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.4 ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.26$ $p < 0.001$) จากการศึกษา พบว่า มีกลุ่มที่พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ และไม่พอใช้ เกือบครึ่ง ซึ่งอาจทำให้การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางและน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพร ปาณิกบุตร (62) ที่พบว่ารายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และการศึกษาของ จิราณัติ สุวรรณธรรมมา และคณะ (63) พบว่าแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินทำได้ โดยการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาเรื่องสภาวะครอบครัวไทยโดยหน่วยงานและองค์กรเอกชน กล่าวว่าการสร้างครอบครัวตามตัวชี้วัดต่างๆ พบว่า เศรษฐกิจครอบครัว เป็นตัวชี้วัดความมั่นคงโดยการนำแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ประกอบหนึ่ง (87) และจากการสำรวจสภาพครอบครัวตามตัวชี้วัดสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง พบว่า การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น จะทำให้มีสัมพันธภาพดีขึ้น และเข้าใจเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (64)

3.5 สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.34$ $p < 0.001$) โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบร้อยละ 50 มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับน้อยถึงปานกลาง จึงทำให้การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย สอดคล้องกับวิชชัย ไพไหล และคณะ (69) ที่พบว่า การที่เกษตรกรพออยู่ พอกิน ด้วยสมาชิกในครอบครัวอยู่กันอย่างพร้อมเพรียง ไม่อพยพไปทำงานในเขตชุมชนเมือง ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน เกิดความอบอุ่นในครอบครัว และทำกิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่นเดียวกับการศึกษาเชิงคุณภาพของ นฤมล นิราทร และ คณะ (14) พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการมีครอบครัวที่อบอุ่นรักใคร่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำให้ชีวิตมีความสุข นอกเหนือจากการทำให้ชีวิตมีความมั่นคง อันเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังได้สะท้อนวิถีคิดแบบมีเหตุผลว่า ต้องมีความสมดุลในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ คือมีความสมดุลระหว่างการทุ่มเทให้การทำงานและความสุขของครอบครัวในเวลาเดียวกัน และจากการสำรวจสภาพครอบครัวตามตัวชี้วัดสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง พบว่า การที่สัมพันธภาพในครอบครัวดีขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย (64)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.09$ $p < 0.05$) โดยกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารฯ ในระดับมาก (62.9%) ปานกลาง (32.9%) และน้อย (4.2%) ตามลำดับ การเข้าถึงข้อมูลฯ ส่วนใหญ่ผ่านทางโทรทัศน์ รองลงมา หนังสือพิมพ์ และ อินเทอร์เน็ต ตามลำดับ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารฯ ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของนพพร เมธอนันต์กุล (31) นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) ศิวัด ศรีสวัสดิ์ (51) และปวัน มินรัักษ์เรือนเดช (74) ที่พบว่า ประเภทของช่องทางการรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับเป็นประจำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ แคลปเปอร์ (Klapper) (71) ที่กล่าวว่า บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ตามความสนใจและต้องการเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาเชิงคุณภาพ ของ นฤมล นิราทร และคณะ (14) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้แบบอย่างการมีชีวิตพอเพียงจากพ่อแม่ และเพื่อนบ้าน เช่นเดียวกับ ดารุณี ทันใจ (76) และธวัชชัย ไพไธล และคณะ (69) พบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากตัวแบบของผู้มีส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่อยู่อย่างพอเพียง ทำให้นำไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอธิบายได้ว่า ด้วยการศึกษที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในสังคมชนบท แต่การศึกษานี้ทำการศึกษาในบริบทของสังคมเมืองที่มีความซับซ้อนในการดำเนินชีวิต ลักษณะของครอบครัวร้อยละ 56.9 เป็นครอบครัวเดี่ยว มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน อยู่ในสังคมที่พึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัย พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลหรือใกล้ชิดลูก ส่วนลูกๆจะอยู่กับโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ มีโลกส่วนตัว มีการเรียนรู้จากสังคมนอกบ้านน้อย ทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีน้อย ขาดการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งชีวิตในสังคมเมืองขนาดใหญ่ ทำให้หลายครอบครัวอาจรู้สึกว่าการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต เพราะการทำงานให้มากเพื่อมีรายได้ มีเงิน ก็สามารถซื้อหาปัจจัย 4 และสิ่งอำนวยความสะดวกได้ และคิดว่าจะมีความสุขที่ยั่งยืน การให้ตัวอย่างการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัวตามสื่อต่างๆ มีเห็นแต่ไม่เด่นชัดนักสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมเมือง ดังนั้น ตัวแบบที่มีให้เห็นในปัจจุบัน จึงยังอาจมีพลัง

ไม่มากพอสำหรับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีของคนเมือง ในระดับของการสร้างให้เห็นคุณค่าไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

6. ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ประกอบด้วย อายุ ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว ผลการศึกษา พบว่า อายุ ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยทำนายได้ร้อยละ 22 และอายุเป็นตัวแปรทำนาย อันดับหนึ่ง รองลงมา สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ ซึ่งสุชา จันทร์ธอม (38) กล่าวว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์มี 2 ประการ คือ 1) ลักษณะนิสัยส่วนตัว 2) สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้น จากการศึกษาอายุเป็นตัวทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคคลที่อายุมากจะมีประสบการณ์การเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าคนอายุน้อย สามารถคิดและไตร่ตรอง หาเหตุผลได้ดีกว่า ผลการศึกษาที่ผ่านมาของ สุมาลี จันทร์ชโล(11) ปราโมทย์ มลคร้ำ (15) และนพพร เมธีอนันต์กุล (31) พบว่า อายุมีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และการศึกษาของนันทน์กัสนุญรัมย์ (13) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อายุ 31 - 40 ปี มีทักษะต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ดังนั้นคนในครอบครัวที่มีอายุมากจะมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้ที่ยังอายุน้อย

จากการศึกษาดัชนีชีวิตครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวและการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กัน (64) ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดีจะมีการพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันแก้ปัญหา และนำมาซึ่งการเลือกการปฏิบัติให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข

ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว สอดคล้องกับแนวทางแก้ไขปัญหานี้สิน โดยการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (63) และรายได้ประจำของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือนในทิศทางบวก (42) ซึ่งศศิพร ปาณิกบุตร (62) พบว่า รายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งรายได้ การออม และภาวะหนี้สินส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจในครอบครัว สามารถกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตได้

พรพิมล วราวุฒิปุทธพงศ์ (57) กล่าวพฤติกรรมจะสอดคล้องกับทัศนคติของบุคคลเสมอ ซึ่งผลการศึกษานี้พบว่าทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้าเป็นปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาสุมาลี จันทรชลอ คมสัน จิระภัทรศิลาปะ อรวรรณ จันทรชลอ (11) พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยพัฒนาสังคมได้ และเห็นด้วยที่ทุกครอบครัวต้องทำงานประมาณค่าใช้จ่าย และเห็นด้วยว่าการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สบายภายหลัง เช่นเดียวกับ นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) พบว่า ทัศนคติของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมาก

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey research) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ และปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาล เอกชน กรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง ระหว่างเดือน มกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการบรรยายคุณลักษณะของตัวแปร และใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลครอบครัว จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวของบุคลากร โรงพยาบาล เอกชน จำนวน 383 ครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (56.9%) รองลงมา ครอบครัวขยาย (24.3%) ส่วนมากมีสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน (46.2%) รองลงมา 5 – 6 คน (28.7%) ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ย 20,001 – 40,000 บาท (28.2%) โดยมีค่าฐานนิยม 50,000 บาท เมื่อประเมินภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้และมีเงินเหลือ (58%) รองลงมา รายได้พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) และรายได้ไม่พอใช้ (7.3%) โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.7 มีภาระหนี้ โดยส่วนมากสามารถปลดหนี้ได้ในระยะเวลา 1 – 2 ปี (41.9%) รองลงมา 5 – 6 ปี (23.5%) และ 7 – 30 ปี (22.3%) ตามลำดับ

ข้อมูลส่วนบุคคล ในการศึกษาที่กำหนดให้บุคลากรในโรงพยาบาล เอกชน กรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนของครอบครัวในการตอบแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว (79.1%) รองลงมา เป็นหัวหน้าครอบครัว (20.1%) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

(79.1%) มีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) รองลงมา มีอายุ 31 – 40 ปี (31.3%) โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (59.3%) รองลงมา มีมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. (17.8%) มีสถานภาพโสดใกล้เคียงกับสมรส คือ ร้อยละ 48.6 และ 45.7 ตามลำดับ

2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ในการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวตนเอง โดยแยกการพิจารณาออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวมีการปฏิบัติ ด้านความพอประมาณ ระดับปานกลาง (62.4 %) น้อย (23.9%) และ มาก (10.7%) ตามลำดับ ด้านความมีเหตุผล ระดับปานกลาง (65.5%) มาก (23.8%) และ น้อย (10.7%) ตามลำดับ และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ระดับปานกลาง (55.6%) น้อย (27.9%) และ มาก (16.4%) ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (51.7%) และ ระดับน้อย (48.3%) ตามลำดับ

3. ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

ปัจจัยนำ ประกอบด้วยข้อมูลระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว และข้อมูลระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลระดับครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้และมีเงินเหลือ เก็บ (58%) รองลงมา พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) อีกส่วนหนึ่งคือ ร้อยละ 7.3 มีรายได้ไม่พอใช้สำหรับสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับมาก (53.3%) รองลงมา ระดับปานกลาง (34.5%) และระดับน้อย (12%) ตามลำดับ

ข้อมูลระดับบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 19 – 65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี เมื่อจำแนกเป็นช่วงอายุพบว่า ส่วนมากมีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) โดยมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลางใกล้เคียงกับระดับน้อย คิดเป็น ร้อยละ 51.4 และ 48.6 ตามลำดับ และครอบครัวส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบวก (98.7%) และเชิงลบ (1.3%) ตามลำดับ

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจในระดับมาก (62.9%) รองลงมา ปานกลาง (32.9%)

ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในระดับมาก (65%) รองลงมาปานกลาง (32.6%)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว ที่สอดคล้องต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.34, 0.33, 0.26 และ 0.19 ตามลำดับ และความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.17

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.09 สำหรับปัจจัยเสริม การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

5. ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยตัวแปรทำนาย 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ที่สอดคล้องต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวได้ร้อยละ 22 โดยอายุเป็นตัวแปรทำนายเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวและที่สอดคล้องต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ โดยมีสมการทำนาย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{การปฏิบัติ} = & 55.41 + 3.41 (\text{ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว}) + 0.26 (\text{สัมพันธภาพในครอบครัว}) \\ & + 0.25(\text{อายุ}) + 0.21(\text{ที่สอดคล้องต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง}) \end{aligned}$$

6. ตัวอย่างการปฏิบัติการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว จำนวน 120 คน พบว่า เป็นตัวอย่างปฏิบัติฯ ด้านความพอประมาณ รองลงมา ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านความมีเหตุผล ตามลำดับ ตัวอย่างการปฏิบัติฯ ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ได้แก่ การใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย รองลงมา การปลูกผักสวนครัว การใช้ของอย่างประหยัด (ซ่อมแซมของใช้แทนการซื้อใหม่) ด้านความมีเหตุผล ส่วนใหญ่ยกตัวอย่างเรื่องการวางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีรายรับ/จ่าย และด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการเก็บออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรและผู้บริหารโรงพยาบาล

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ยังอยู่ในระดับปานกลางและน้อย ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้นำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยเริ่มรณรงค์ในบุคลากรที่อายุน้อยโดยเฉพาะกลุ่มอายุ 21 - 30 ปีซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ในโรงพยาบาล เช่น จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษานำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแสดงหรือเสวนา เป็นต้น
2. จากการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นตัวแปรทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนั้นหน่วยงานควรส่งเสริมให้ครอบครัวของบุคลากรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวให้มีความแน่นแฟ้น โดยให้สมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างของกิจกรรม เช่น จัดอบรมในรูปแบบครอบครัวสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยนำครอบครัวมามีส่วนร่วม เป็นต้น
3. จากการศึกษาพบว่า ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นตัวแปรทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ดังนั้นผู้บริหารในองค์กรควรจัดสวัสดิการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ปลดหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ สร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ ตลอดจนส่งเสริมในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ส่งเสริมการออม ในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานอื่น

จากผลการศึกษาพบว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยควรมีการนำเสนอในแง่มุมของการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทต่าง ๆ อาทิเช่น การนำเสนอตัวอย่าง หรือตัวแบบของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงในสังคมเมือง การนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมานำเสนอผ่านตัวละครเพื่อเป็นการปลูกกระแสพฤติกรรมที่พอเพียงให้ถูกต้อง ชัดเจน เหมาะสม เข้าใจง่ายต่อการนำไปปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงในกลุ่มวัยทำงานในบริบทต่าง ๆ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการศึกษาเชิงคุณภาพในลักษณะสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ลึก เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาโดยการถอดบทเรียน ครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมเมือง โดยเฉพาะกับครอบครัวที่เป็นตัวแทนของครอบครัวทั่วไป
3. ควรมีการศึกษาเชิงทดลอง โดยใช้รูปแบบโปรแกรมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ประกอบด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น
4. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวเพิ่มเติม เช่น การสนับสนุนทางสังคม ระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ ค่านิยม เป็นต้น
5. ควรทำการศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำ หรือหัวหน้าของครอบครัว เพื่อที่จะสามารถประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้ครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น

การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน
กรุงเทพมหานคร

THE PRACTICES ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AMONG
EMPLOYEE'S FAMILIES IN PRIVATE HOSPITALS, BANGKOK METROPOLITAN

ผกาพันธ์ อินจำปา 5237650 PPH/M

วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชานามัยครอบครัว

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : วิวัฒน์ กิตติพิชัย วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์),
พิทยา จารุพูนผล M.D., อ.ว. (ระบาดวิทยา), D.M. (HRM), กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์ ศค.ด.
(สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ทำให้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)” ได้ถูกกล่าวถึงในสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยพระองค์ได้ทรงเน้นย้ำถึงแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงการมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และไม่ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรม เป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต (3) โดยประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปปฏิบัติให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ซึ่งการปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง แต่ปัญหาที่พบคือ ประชาชนจะรู้จักแต่คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” แต่ไม่ทราบในหลักการที่แท้จริงตลอดจน

การนำมาประยุกต์ใช้ (4) นอกจากนี้การนำเสนอของสื่อมักเน้นในวิธีชนบทเป็นสำคัญ สำหรับในวิถีสังคมเมืองยังมีการนำเสนออยู่น้อยและเป็นในลักษณะขององค์กรแบบพอเพียง นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่สอดคล้องกับสังคมเมือง ด้วยเป็นสังคมที่มีความเป็นบริโภคนิยมสูง ยึดถือวัตถุและการบริโภคเกินพอดี มีระบบตลาดเสรีและทุนนิยมแบบสุดโต่ง

จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70 มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง และเป็นประเด็นของการใช้จ่ายเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลากรมากกว่าร้อยละ 20 ให้ความสนใจต่อการให้สินเชื่อของระบบธนาคาร ด้วยวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ส่งกระทบรอบด้าน ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดมีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบ ทำให้ครอบครัวมีความตึงเครียดเพิ่มสูงขึ้น จึงเป็นประเด็นคำถามที่น่าสนใจว่า ครอบครัวของบุคลากรที่ให้บริการทางด้านสุขภาพในโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานครจะมีการรับรู้ เข้าใจ และมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงไร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า มีการศึกษาของ เสรี พงศ์พิศ (17) ซึ่งทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการตัวแบบและการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของผู้แทนชุมชน ทำให้ได้กรอบ เกณฑ์ตัวชี้วัด ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรปฏิบัติสำหรับคนเมือง จึงเป็นเหตุจูงใจในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวตามการรับรู้ของบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยนำแนวคิดและตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนเมือง (17) เป็นแนวทางในการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และใช้ THE PRECEDE MODEL (12) เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยเห็นว่าหากบุคลากรและครอบครัวได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวแล้ว ก็จะเป็นรากฐานที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมดีงาม และสร้างความสุขให้กับชีวิตครอบครัว และเมื่อชีวิตครอบครัวดีมีความมั่นคง บุคลากรก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด นั่นคือผู้รับบริการก็จะได้รับบริการที่ดีที่สุดและมีคุณภาพ ส่งผลต่อภาพลักษณ์และประสิทธิผลของหน่วยงาน และองค์กร ผลของการศึกษานอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่แนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังจะเป็นข้อมูลสำคัญให้กับโรงพยาบาลเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ เพื่อการกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับครอบครัวของบุคลากร

และครอบครัวอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตตลอดรวมถึงการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) และ 2) ปัจจัยด้านครอบครัว (ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว) กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร
5. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาครอบครัวของบุคลากรที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาในโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลตามการรับรู้ของบุคลากรต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว และเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 18 มกราคม – 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross sectional survey research) กลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวของบุคลากรในโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป เขตกรุงเทพมหานคร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้โรงพยาบาลจำนวน 2 แห่ง

จาก 5 แห่ง (77) โรงพยาบาลแต่ละแห่งใช้การแบ่งแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) คือ ฝ่ายบริการ และฝ่ายสนับสนุนการบริการ กำหนดสัดส่วนการเก็บข้อมูลตามสัดส่วนของบุคลากรที่แบ่งตามชั้นภูมิ (Proportional to size) กำหนดที่ 70 : 30 โดยแต่ละโรงพยาบาลกำหนดให้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่ากัน (Quota sampling) การศึกษานี้กำหนดให้เก็บข้อมูลการวิจัยกับตัวแทนครอบครัวซึ่งเป็นบุคลากรทำงานประจำเต็มเวลาของโรงพยาบาลเอกชนขนาด 400 เตียงขึ้นไป ปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน พักอาศัยกับครอบครัว ซึ่งสามารถทราบและประเมินพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวได้ และยินยอมเข้าร่วมในการศึกษา โดยลงนามในเอกสารยินยอมคนให้ทำวิจัย ขนาดตัวอย่างจากการคำนวณได้ 369 คน ในการเก็บข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้เพิ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 ดังนั้นในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนั้นเก็บรวมทั้งสิ้น 410 ตัวอย่าง โดยได้รับข้อมูลตอบกลับและมีความสมบูรณ์สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้จำนวน 383 ตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเลือกตอบ และคำถามปลายเปิด จำแนกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และข้อมูลครอบครัว ได้แก่ ลักษณะของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ครอบครัว และเศรษฐกิจของครอบครัว มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิดให้เลือกจากตัวเลือกที่กำหนด ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ประกอบด้วย 1) สัมพันธภาพในครอบครัว 2) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) การมีแบบอย่างของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว มีข้อคำถามปลายเปิดให้ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ใช้ อยู่ แบบสอบถามการวิจัยทั้งหมดผ่านเกณฑ์คุณภาพเครื่องมือ คือ มีความตรงเชิงเนื้อหา และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.79 – 0.84

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ในการหาปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลครอบครัว จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวของบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 383 ครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (56.9%) รองลงมา ครอบครัวขยาย (24.3%) ส่วนมากมีสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน (46.2%) รองลงมา 5 – 6 คน (28.7%) ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ย 20,001 – 40,000 บาท (28.2%) โดยมีค่างานนิคม 50,000 บาท เมื่อประเมินภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้และมีเงินเหลือ (58%) รองลงมา รายได้พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) และรายได้ไม่พอใช้ (7.3%) โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.7 มีภาระหนี้ โดยส่วนมากสามารถปลดหนี้ได้ในระยะเวลา 1 – 2 ปี (41.9%) รองลงมา 5 – 6 ปี (23.5%) และ 7 – 30 ปี (22.3%) ตามลำดับ

ข้อมูลส่วนบุคคล ในการศึกษาที่กำหนดให้บุคลากรในโรงพยาบาลเอกชนกรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนของครอบครัวในการตอบแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว (79.1%) รองลงมา เป็นหัวหน้าครอบครัว (20.1%) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (79.1%) มีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) รองลงมา มีอายุ 31 – 40 ปี (31.3%) โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (59.3%) รองลงมา มีมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. (17.8%) มีสถานภาพโสดใกล้เคียงกับสมรส คือ ร้อยละ 48.6 และ 45.7 ตามลำดับ

2. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ในการประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวตนเอง โดยแยกการพิจารณาออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวมีการปฏิบัติฯ ด้านความพอประมาณ ระดับปานกลาง (62.4 %) น้อย (23.9%) และ มาก (10.7%) ตามลำดับ ด้านความมีเหตุผล ระดับปานกลาง (65.5%) มาก (23.8%) และ น้อย (10.7%) ตามลำดับ และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ระดับปานกลาง (55.6%) น้อย (27.9%) และ มาก (16.4%) ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (51.7%) และ ระดับน้อย (48.3%) ตามลำดับ

3. ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

ปัจจัยนำ ประกอบด้วยข้อมูลระดับครอบครัว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว และข้อมูลระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลระดับครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้พอใช้และมีเงินเหลือเก็บ (58%) รองลงมา พอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ (32.4%) อีกส่วนหนึ่งคือ ร้อยละ 7.3 มีรายได้ไม่พอใช้สำหรับสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับมาก (53.3%) รองลงมา ระดับปานกลาง (34.5%) และระดับน้อย (12%) ตามลำดับ

ข้อมูลระดับบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 19 – 65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี เมื่อจำแนกเป็นช่วงอายุพบว่า ส่วนมากมีอายุ 21 – 30 ปี (46.2%) โดยมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลางใกล้เคียงกับระดับน้อย คิดเป็น ร้อยละ 51.4 และ 48.6 ตามลำดับ และครอบครัวส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบวก (98.7%) และเชิงลบ (1.3%) ตามลำดับ

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก (62.9%) รองลงมา ปานกลาง (32.9%)

ปัจจัยเสริม ได้แก่ การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในระดับมาก (65%) รองลงมา ปานกลาง (32.6%)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.34, 0.33, 0.25 และ 0.19 ตามลำดับ และความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.17

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับ 0.09 สำหรับปัจจัยเสริม การมีแบบอย่างการ

ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่าไมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

5. ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยตัวแปรทำนาย 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยสามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวได้ร้อยละ 22 โดยอายุเป็นตัวแปรทำนายเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวและทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ โดยมีสมการทำนาย ดังนี้

$$\text{การปฏิบัติ} = 55.41 + 3.41 (\text{ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว}) + 0.26 (\text{สัมพันธภาพในครอบครัว}) + 0.25(\text{อายุ}) + 0.21(\text{ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง})$$

6. ตัวอย่างการปฏิบัติการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว จำนวน 120 คน พบว่า เป็นตัวอย่างปฏิบัติฯ ด้านความพอประมาณ รองลงมา ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านความมีเหตุผล ตามลำดับ ตัวอย่างการปฏิบัติฯ ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ได้แก่ การใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย รองลงมา การปลูกผักสวนครัว การใช้ของอย่างประหยัด (ซ่อมแซมของใช้แทนการซื้อใหม่) ด้านความมีเหตุผล ส่วนใหญ่ยกตัวอย่างเรื่องการวางแผนการใช้จ่าย ทำบัญชีรายรับ/จ่าย และด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการเก็บออมเงินไว้ใช้ยามจำเป็น

ตารางที่ 20 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	p-value	ผลการทดสอบ
สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยนำระดับบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ		
- อายุ	< 0.001	ยอมรับ
- ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	< 0.01	ยอมรับ
- ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	< 0.001	ยอมรับ
ปัจจัยนำระดับครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ		
- ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว	< 0.001	ยอมรับ
- สัมพันธภาพในครอบครัว	< 0.001	ยอมรับ
สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยเอื้อ (การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ	< 0.05	ยอมรับ
สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยเสริม (การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ	> 0.05	ไม่ยอมรับ
สมมติฐานข้อที่ 4 ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวฯ		
- ปัจจัยนำ ได้แก่ อายุ สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ทศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	< 0.001	ร่วมทำนาย
- ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	> 0.05	ไม่ร่วมทำนาย
- ปัจจัยเอื้อ และ ปัจจัยเสริม	> 0.05	ไม่ร่วมทำนาย

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวมในระดับปานกลาง ใกล้เคียงกับการศึกษาของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (4) การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชน ในภาคบริการ พบในระดับปานกลาง แต่ผลการศึกษาแตกต่างจากการศึกษาของ ปราโมทย์ มลคล้า (15) และกานดา เต๊ะขันหมาก (16) ที่ศึกษาในครอบครัวในเขตเมืองในต่างจังหวัด ซึ่งมีวิถีกึ่งเมืองและชนบท ซึ่งพบว่าการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งมีบริบทที่ศึกษาแตกต่างกัน โดยจะศึกษาในบริบทสังคมชนบท ในการวิจัยนี้ ศึกษาที่ครอบครัวของบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมเมือง มีภาระหน้าที่การงานที่แข่งกับเวลา หนี้อยู่กับการทำงานในแต่ละวัน ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ อาจมีการรับรู้ที่คลาดเคลื่อน ด้วยสื่อมักนำเสนอเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพของสังคมชนบท การพึ่งตนเองตามวิถีธรรมชาติ ซึ่งอาจไม่ใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ทำให้ความเข้าใจและการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีการปฏิบัติฯ ด้านความมีเหตุผล มากที่สุด รองลงมา ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ตามลำดับ ซึ่งต่างจากการศึกษาของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (4) ที่ศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคบริการ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีด้านการมีภูมิคุ้มกันมากที่สุด และด้านความมีเหตุผล มีน้อยที่สุด สำหรับการศึกษานี้ ด้านความมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างได้ให้คำตอบที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนเมืองและกลุ่มอาชีพที่ต้องทำงานด้วยความระมัดระวังในการให้บริการทางสุขภาพ และมีการวางแผนการใช้จ่ายให้เพียงพอ โดยจะปฏิบัติในประเด็นเหล่านี้มาก อาทิเช่น “การเดินทางแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการเดินทาง” “ทำงานด้วยความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น” “มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอตลอดเดือน” จากกรยกตัวอย่างการปฏิบัติฯของครอบครัวส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการวางแผนการใช้จ่าย การทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย เพื่อให้เพียงพอกับรายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ (11) ที่ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีการปฏิบัติฯ ด้านการมีเหตุผลในการใช้จ่ายเงินมากกว่าความพอใจ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติฯ น้อยในประเด็นของ “สนใจหาความรู้เพื่อทำของไว้ใช้เองแทนการซื้อ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ยาแก้นุง” “ดูรายการเกมโชว์ ละครทีวี รายการบันเทิง มากกว่ารายการมีสาระและความรู้” “ใช้โทรศัพท์คุยเล่น

มากกว่าคุยในเรื่องที่สำคัญจำเป็น” ในวิถีของการทำงานในสังคมเมือง การทำของใช้เองอาจไม่ค่อยสะดวกนัก แต่ที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงสินค้าเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันได้สะดวกและง่าย และมีรูปแบบของสินค้าที่หลากหลายมากกว่า โดยเวลาที่เหลือจากการทำงานก็จะมุ่งไปทำในกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน และเพื่อผ่อนคลายจากหน้าที่การงาน

การปฏิบัติฯ ด้านพอประมาณ กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือการแสดงออกของค่านิยมที่ดี เคารพต่อกฎกติกาของสังคม เช่น “การแสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายายเมื่อมีโอกาส” “การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เช่น เสียภาษี เคารพกฎจราจร” ขณะที่การใช้จ่ายเกินตัว และการปฏิบัติงานไม่ซื่อสัตย์ พบในระดับรองลงมาคือ “มีบัตรเครดิตหลายใบสำหรับหมุนเมื่อไม่มีเงิน” “การมาทำงานสาย” ด้วยการปลูกฝังวัฒนธรรมที่ดีของครอบครัว อันเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทย แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและการให้บริการด้านบัตรเครดิตที่สามารถทำได้ง่ายทำให้เกิดการใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวัง จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติฯ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้ของจนคุ้มค่า และลดรายจ่าย โดยการปลูกพืชสวนครัว เลี้ยงปลาไว้เพื่อการบริโภค

ส่วนการปฏิบัติฯ ด้านภูมิคุ้มกันที่กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ปฏิบัติ คือ “ของในบ้านจัดวางอย่างเป็นระเบียบ” “ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้ในยามจำเป็น” “ทำแต่งงานจนไม่มีเวลา ดูแลตนเองและครอบครัว” และมีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ “ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่ได้เหงื่ออย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์” “หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานและสังคม เช่น พัฒนาชุมชน อาสาสมัครช่วยงานต่างๆ เป็นต้น” “มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบอร์โทรศัพท์ที่สำคัญ ตู้ยาสามัญประจำบ้าน” แสดงถึงการการจัดระบบชีวิตสร้างภูมิคุ้มกันกับตนเองและครอบครัวไม่มากเท่าที่ควร ด้วยสภาพของสังคมเมืองและการทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพสูง เน้นการมีรายได้ให้มาก จนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายที่อาจรู้สึกว่าจะต้องเสียเวลา และจากการทำงานก็เหนื่อยล้ามาแล้ว จากการยกตัวอย่างการปฏิบัติฯ ส่วนใหญ่การเก็บเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น

อายุ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.19$ $p < 0.001$) ซึ่งอธิบายได้ว่า ผู้ตอบซึ่งเป็นบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน เป็นกลุ่มของวัยทำงาน มีทั้งวุฒิภาวะและได้มีการสั่งสมประสบการณ์เรียนรู้ในชีวิต ทำให้สามารถเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ชีวิตมีความสมดุล มีเหตุผลในการใช้จ่าย สุขุมรอบคอบกับการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา ของสุมาลี จันทรชลอและคณะ(11) ปราโมทย์ มลคล้า (15) และนพพร เมธิอนันต์กุล (31) ที่พบว่า อายุมีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิต และการศึกษาของนันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อายุ 31 - 40 ปี มีทัศนคติการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่าอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการ ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.17$ $p < 0.01$) โดยกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลางใกล้เคียงกับระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 51.4 และ 48.6 ตามลำดับ สอดคล้องกับระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวในภาพรวม ที่อยู่ในปานกลาง (51.7%) และ น้อย (48.3%) เช่นกัน ผลการศึกษาจึงสอดคล้องกับการศึกษาผ่านมา ของทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ (4) และสีลวัต ศรีสวัสดิ์ (51) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างในทุกอาชีพ มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนน้อย และการศึกษาของ สุมาลี จันทร์ชลอ และคณะ (11) จิรายุ พ่วงศรี (43) และ สุรางค์พิมล สายโรจน์ (50) พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์มีความสัมพันธ์ระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีความเข้าใจมาก จะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่มีความเข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่าความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.33$ $p < 0.001$) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อสิ่งนั้นเสมอ (32) คณะกรรมการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง (20) กล่าวว่า การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและมีหลักการที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น จึงจะทำให้สามารถตระหนักถึงประโยชน์ และความสุขที่ได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป แต่จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปานกลางถึงน้อย จึงอาจทำให้การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ ทรงชัย ดิยานนท์ (60) พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรต่อการสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ของครอบครัวเห็นด้วยมาก แต่ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย และเป็นไปตามการศึกษาที่ผ่านมาของ สุมาลี จันทรชลอ และคณะ (11) นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) ไพฑูรย์ พัชรอาภา (52) และ ทศมน พร พุทธจันทร์ (61) ที่พบว่า ทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่าทักษะคิดต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.25$ $p < 0.001$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพร ปาณิกบุตร (62) ที่พบว่ารายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และการศึกษาของ จิราณดี สุวรรณธรรมา และคณะ (63) พบว่าแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินทำได้ โดยการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาเรื่องสภาวะครอบครัวไทย พบว่า เศรษฐกิจครอบครัว เป็นตัวชี้วัดความมั่นคงโดยการนำแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นองค์ประกอบหนึ่ง (87) และจากการสำรวจสภาพครอบครัวเข้มแข็ง พบว่า การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น จะทำให้มีสัมพันธภาพดีขึ้น และเข้าใจเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (64) จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่าภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.34$ $p < 0.001$) สอดคล้องกับวัชชัย ไพไพล และคณะ (69) ที่พบว่า การที่เกษตรกรพออยู่ พอกิน ด้วยสมาชิกในครอบครัวอยู่กันอย่างพร้อมเพรียง ไม่อพยพไปทำงานในเขตชุมชนเมือง ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน เกิดความอบอุ่นในครอบครัว และทำกิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่นเดียวกับการศึกษาเชิงคุณภาพของ นฤมล นิราทร และ คณะ (14) พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการมีครอบครัวที่อบอุ่นรักใคร่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำให้ชีวิตมีความสุข นอกเหนือจากการทำให้ชีวิตมีความมั่นคง อันเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังได้สะท้อนวิถีคิดแบบมีเหตุผลว่า ต้องมีความสมดุลในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ คือมีความสมดุลระหว่างการทุ่มเทให้การทำงานและความสุขของครอบครัวในเวลาเดียวกัน และจากการสำรวจสภาพครอบครัวเข้มแข็ง พบว่า การที่สัมพันธภาพในครอบครัวดีขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย (64) จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่า

สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.09$ $p < 0.05$) โดยกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารฯ ในระดับมาก (62.9%) ปานกลาง (32.9%) และน้อย (4.2%) ตามลำดับ การเข้าถึงข้อมูลฯ ส่วนใหญ่ผ่านทางโทรทัศน์ รองลงมา หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ตามลำดับ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารฯ ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวได้ง่าย สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของ นพพร เมธอนันต์กุล (31) นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (13) ศิววัต ศรีสวัสดิ์ (51) และปวัน มินรัญญ์เรือนเดช (74) ที่พบว่า ประเภทของช่องทางการรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับเป็นประจำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ แคลปเปอร์ (Klapper) (71) ที่กล่าวว่า บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ตามความสนใจและต้องการเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตน จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่าการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

การมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) อาจกล่าวได้ว่าด้วยลักษณะของครอบครัวตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน โดยมีเทคโนโลยีทันสมัยเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลหรือใกล้ชิดลูก ทำให้สัมพันธในครอบครัวลดลง ทำให้ขาดการเป็นแบบอย่างที่ดี ครอบครัวส่วนหนึ่งรู้สึกว่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองหลวง การปรกานาเสนอของสื่อเกี่ยวกับแบบอย่างครอบครัวพอเพียงในสังคมเมืองมีไม่มากนัก ดังนั้นการเป็นแบบอย่างฯ จึงอาจยังมีพลังไม่มากพอในระดับของการสร้างให้เห็นคุณค่าไปสู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีของคนเมือง ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาเชิงคุณภาพ ของ นฤมล นิราทร และคณะ (14) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้แบบอย่างการมีชีวิตพอเพียงจากพ่อแม่ และเพื่อนบ้าน เช่นเดียวกับ ดารุณี ทันใจ (76) และธวัชชัย ไพไหล และคณะ (69) พบว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากตัวแบบของผู้เ้า ส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่อยู่อย่างพอเพียง ทำให้นําไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่าการมีแบบอย่างการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวไม่มีผลกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า อายุทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยทำนายได้ร้อยละ 22 อายุเป็นตัวแปรทำนาย อันดับหนึ่ง รองลงมา สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว และทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ ซึ่งสุชา จันท์ธอม (37) กล่าวว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์มี 2 ประการ คือ 1) ลักษณะนิสัยส่วนตัว 2) สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้น จากการศึกษาอายุเป็นตัวทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว บุคคลที่อายุมากจะมีประสบการณ์การเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าคนอายุน้อย สามารถคิดและไตร่ตรอง หาเหตุผลได้ดีกว่า ผลการศึกษาที่ผ่านมาของ สุมาลี จันท์ชลอ (11) ปราโมทย์ มลคร้ำ (15) และนพพร เมธอนันต์กุล (31) พบว่า อายุมีผลต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และการศึกษาของนันทน์ภัศ บุญเยี่ยม (13) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุ 31 - 40 ปี มีทัศนคติต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ดังนั้นคนในครอบครัวที่มีอายุมากจะมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้ที่อายุน้อย จากการศึกษาดัชนีชีวิตครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวและการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กัน (64) ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดีจะมี การพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันแก้ปัญหา และนำมาซึ่งการเลือกการปฏิบัติให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว สอดคล้องกับแนวทางแก้ไขปัญหานี้สิน โดยการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (63) และรายได้ประจำของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมภาคครัวเรือนในทิศทางบวก (42) ซึ่งศศิพร ปาณิกบุตร (62) พบว่า รายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งรายได้ การออม และภาวะหนี้สินส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจในครอบครัว สามารถกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตได้ พรพิมล วราวุฒิปุททพงศ์ (57) กล่าวว่าพฤติกรรมจะสอดคล้องกับทัศนคติของบุคคลเสมอ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้าเป็นปัจจัยทำนายการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาสุมาลี จันท์ชลอ คมสัน จิระภัทรศิลป์ อรวรรณ จันท์ชลอ (11) พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนมากมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยพัฒนาสังคมได้ และเห็นด้วยที่ทุกครอบครัวต้องทำงบประมาณค่าใช้จ่าย และเห็นด้วยว่าการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจ

พอเพียงจะทําใหสบายภายหลัง เช่นเดียวกับ นันท์นภัส บุญเยี่ยม (13) พบวาทศนคติของประชาชนต่อการนําแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวันอยูในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการนําผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรและผู้บริหารโรงพยาบาล

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้นำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว โดยให้สมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ผู้บริหารในองค์กรควรจัดสวัสดิการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ปลอดภัยทั้งในระบบและนอกระบบ จัดการออม ในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่งเสริมให้ศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ควรมีการนำเสนอในแง่มุมของการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทต่าง ให้เข้าใจง่ายต่อการนำไปปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการศึกษาเชิงคุณภาพในลักษณะสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ลึก เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาโดยการถอดบทเรียน ครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมเมือง
3. ควรมีการศึกษาถึงทดลอง โดยใช้รูปแบบโปรแกรมการมีส่วนร่วมของครอบครัว ในการนําแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้
4. ศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว เช่น การสนับสนุนทางสังคม ระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ ค่านิยม เป็นต้น
5. ทำการศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำ หรือหัวหน้าของครอบครัว เพื่อที่จะสามารถประเมินการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว ได้ครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น

THE PRACTICE OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AMONG EMPLOYEE FAMILIES IN PRIVATE HOSPITALS, BANGKOK METROPOLITAN

PAKAPHAN INJUMPA 5237650 PPH/M

M.Sc. (PUBLIC HEALTH) MAJOR IN FAMILY HEALTH

THESIS ADVISORY COMMITTEE: WIRIN KITTIPICHAI, Ph.D. (APPLIED BEHAVIORAL SCIENCE RESERCH), PHITAYA CHARUPOONPHOL, M.D., Dip. THAI BOARD OF EPIDEMIOLOGY, KANITTHA CHAMROONSAWASDI, Ph.D. (MEDICAL SOCIAL SCIENCE AND PUBLIC HEALTH)

EXTENDED SUMMARY

Background and Rationale of the Research

The global economic crisis has affected all parts of the world, including inevitably Thailand. The sufficiency economy philosophy has been accordingly mentioned in Thailand. In fact, the sufficiency economy philosophy was been the way of living and practicing advised by His Majesty the King to the Thai people since 1974. This philosophy emphasizes development based on sufficiency, moderation, reasonability, self-immunity and carefulness. The development should be stepwise and correctly conducted in accord with the academic principles and ethics as a framework of practicing and living (3). People at all levels, from the family to the community, and nation - should practice the middle way implied by the sufficiency economy philosophy with knowledge and understanding. However, although most people know the word “Sufficiency Economy”, they do not know its principles and implications (4). In addition, the emphasis of the sufficiency economy philosophy presented by the media has been focused on rural areas. The practice of the sufficiency economy philosophy in the metropolitan areas has been presented less often. People still have some misunderstanding about the sufficiency economy philosophy; most of them, for

example, think that the sufficiency economy philosophy cannot be applied to the urban society, which has been strongly influenced by consumerism, materialism unrestrained, free markets and extreme capitalism.

According to the pilot study of the employees in private hospital in the Bangkok Metropolitan, it was found that 70% of the sample had an understanding of the sufficiency economy philosophy at a moderate level, in particular, concerning expenses. Furthermore, 20% of the sample reported they paid interest on a bank loan. The current economic crisis has affected all parts of the society. Family, the smallest social unit, tends to have been severely affected, leading to higher stress. So, it was very interesting to question how the employee families working in the private hospitals in the Bangkok Metropolitan area perceive, understand and practice of the sufficiency economy philosophy.

According to the literature review, Seree Phongphit (17) has conducted action research and a workshop among community leaders that resulted in the development of a framework, criteria and indicators for the sufficiency economy philosophy for urban residents, which inspired this research. The researcher, as the employee working in the private hospital, was very interested in studying the factors having a relationship with the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals. The concepts and indicators for urban residents (17) were used as the guideline to evaluate the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families, whereas THE PRECEDE MODEL (12) was applied as the conceptual framework to explain the correlations among the variables. When the employees and their families apply the sufficiency economy philosophy to their live, they will achieve proper living behavior and stability. Having a good family life, the employees can then certainly work more efficiently and effectively, whereas the clients can get better qualified health care service. The other benefit from the sufficiency economy philosophy is that the image of the organization will be improved accordingly. The study results can be applied not only in the promotion of sufficiency economy philosophy but also as the elementary data for other private hospitals and other relevant organizations to enhance the awareness and good sense among employee families as well as other families for practicing of the sufficiency economy philosophy.

Research Objectives

1. To study the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals, Bangkok metropolitan.
2. To study the correlations between the predisposing factors, namely, 1) Personal factors (i.e. age, knowledge of the sufficiency economy philosophy, attitude toward the sufficiency economy philosophy) and 2) family factors (i.e. family economic status and family relationship) and the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals, Bangkok metropolitan.
3. To study the correlation between the enabling factor in term of the accessibility to information related to the sufficiency economy philosophy, and the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals, Bangkok metropolitan.
4. To study the correlation between the reinforcing factor in term of the role models on the practice of the sufficiency economy philosophy and the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals, Bangkok metropolitan.
5. To study the factors predicting the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals, Bangkok metropolitan.

Scope of the Research

This research was conducted with the families of employees, who worked as the full-time employees in private hospitals with over 400 beds in the Bangkok metropolitan area. The data were collected based on the perception of employees toward the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families from 18 January to 7 February 2011.

Research Methodology

This study was a cross-sectional research. The sample for this research consisted of employee families in private hospitals with over 400 beds in the Bangkok metropolitan area. The sample was randomly selected using simple random sampling to obtain two samples from five private hospitals (77). The sample from each hospital

was divided by stratified random sampling into those from the service department and those from the service support department. The proportional size of the ratio was 70:30 and quota sampling was then applied in this research. The data were collected from family representatives, who were the full-time employees of the private hospitals. These employees had to have worked at the private hospitals for at least six months and lived with their family so that they could evaluate the behavior of their recommended members properly. All participants should voluntarily join the study and sign in the consent form. The sample size from the calculations was 369, the researcher added on 10% additional families. Thus, the questionnaires in the data collection were given to 410 families. Finally, 383 questionnaires were returned.

The research instrument used in this research was a questionnaire with multiple choice and open-ended questions. The questionnaire was divided into three parts. Part 1 covered the general data in terms of age, educational level and family data, namely, family characteristics, number of family members, family income and family economic status. Part 2 were questions concerned with the factors related to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in terms of 1) family relationship, 2) knowledge of the sufficiency economy philosophy, 3) attitudes toward the sufficiency economy philosophy, 4) accessibility to the information related to the sufficiency economy philosophy, and 5) role models on the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families. Part 3 was involved with the practice of the sufficiency economy philosophy among these families. The questions of this part were related to the examples of practice of the sufficiency economy philosophy among families. The questionnaire was verified for its validity and had reliability coefficients between 0.79 and 0.84.

The statistics used in the data analysis included descriptive statistics and inferential statistics such as Pearson's Product Moment Correlations, and Stepwise Multiple Regression, applied in finding the factors predicting the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Conclusion

1. General Data

Family Data: The data was collected from 383 employee families showed that most of them were nuclear families (56.9%) or extended families (24.3%). Most families comprised 3 – 4 members (46.2%) or 5 – 6 members (28.7%), and earned a median income of 20,000 – 40,000 Baht (28.2%) with the median of 50,000 Baht. Evaluating family economic status, most families obtained sufficient income with some savings (58%), obtained sufficient income with no savings (32.4%) or obtained insufficient income (7.3%), respectively. In addition, 46.7% of the sample had debts; the debts could be completely repaid within 1-2 years (41.9%), within 5-6 years (23.5%) or within 7-30 years (22.3%), respectively.

Personal data: The employees were the family representatives responding to the questionnaire. The major informants were family members (79.1%) and family leaders (20.1%). Most of the informants were female (79.1%), aged 21-30 years old (46.2%) or 31-40 years old (31.3%) with an average age of 33.61 years old. Most of them obtained a bachelor's degree (59.3%) or high school education or vocational education (17.8%). Besides, 48.6% reported they were single and 45.7% were married.

2. Practice of the Sufficiency Economy Philosophy among Employee Families

The evaluation of the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families was considered in three aspects: moderation, reasonability and self-immunity. The research found that the practice of the moderation dimension among employee families was at a moderate level (62.4 %), a low level (23.9%) or a high level (10.7%), respectively. The practice of the reasonability dimension was at a moderate level (65.5%), a high level (23.8%) or a low level (10.7%), respectively while the practice of the self-immunity dimension was at a moderate level (55.6%), a low level (27.9%) or a high level (16.4%), respectively. Therefore, overall the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families was at a moderate level (51.7%) or a low level (48.3%).

3. Data Related to the Predisposing, Enabling and Reinforcing Factors

Predisposing factors consisted of family data, namely, family economic status and family relationship, and personal data such as age, knowledge of the

sufficiency economy philosophy and attitude toward the sufficiency economy philosophy.

Family data: It was found that most families obtained sufficient income with some savings (58%), obtained sufficient income with no savings (32.4%) or obtained insufficient income (7.3%). In relating to the family relationship, most families had a family relationship in a high level (53.3%), a moderate level (34.5%) or a low level (12%).

Personal data: The research indicated that most informants were 19-65 years old with the average age of 33.61 years old; most samples were 21-30 years old (46.2%). Most of them had knowledge of the sufficiency economy philosophy quite equivalently at a moderate or a low level in 51.4% and 48.6%, respectively. Most families had the attitude toward the sufficiency economy philosophy positively (98.7%) or negatively (1.3%).

Enabling factor: In term of the accessibility to the information related to the sufficiency economy philosophy, the present found that the accessibility to the information related to the practice of sufficiency economy philosophy of the sample was at a high level (62.9%) or a moderate level (32.9%).

Reinforcing factor: In term of the role models on the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families, the research found that most families had the role models in a high level (65%) or a moderate level (32.6%).

4. Correlation between Predisposing factors, Enabling factor, Reinforcing factor and the Practice of the Sufficiency Economy Philosophy among Employee families

The correlation between the predisposing factors and the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families revealed that the family relationship, attitude toward the sufficiency economy philosophy, family economic status and age were positively correlated to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families at statistical significance level ($p < 0.001$). The Pearson's Product Moment Correlation Coefficients were 0.34, 0.33, 0.25 and 0.19, respectively. Besides, knowledge of the sufficiency economy philosophy was positively correlated to the practice of the sufficiency economy philosophy among

employee families at statistical significance level ($p < 0.01$) whereas the Pearson's Product Moment Correlation Coefficient was 0.17.

The enabling factor, the accessibility to the information related to the sufficiency economy philosophy, was positively correlated to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families at statistical significance level ($p < 0.001$) provided in Pearson's Product Moment Correlation value of 0.09. Additionally, concerning the reinforcing factor, the role models on the practice of the sufficiency economy philosophy, was not correlated to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families at statistical significance level ($p > 0.05$).

5. Factors Predicting the Practice of the Sufficiency Economy Philosophy among Employee Families

The factors predicting the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families in private hospitals in the Bangkok Metropolitan area consisted of the four variables, namely, age, attitude toward the sufficiency economy philosophy, family economic status and family relationship. These factors jointly predicted 22% the variance of the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families as age was the most influential predictor, followed by family relationship, family economic status and attitude toward the sufficiency economy philosophy, respectively. This relationship might be shown in an equation as:

$$\begin{aligned} \text{The Practice of the sufficiency economy philosophy among employee} \\ \text{families in private hospitals in the Bangkok Metropolitan area} = 55.41 + \\ 3.41 (\text{family economic status}) + 0.26 (\text{family relationship}) + 0.25(\text{age}) + \\ 0.21(\text{attitude toward the sufficiency economy philosophy}) \end{aligned}$$

6. Examples of the Practice of the Sufficient Economy Philosophy among Employee Families

From 120 examples of practices of the sufficiency economy philosophy among employee families, most examples were related to the moderation, self-immunity or reasonability dimensions, respectively. The examples of the practice of the moderation included the proper expenditures, doing a family garden, economizing

(e.g. repairing broken things instead of buying the new ones); the examples of the practice of the reasonability were making a list of expenses and daily accounts while the example of the practices of the self-immunity included the money saving.

Table 20: Results of Hypothesis Testing

Hypothesis	p-value	Result
Hypothesis 1: The personal predisposing factors are positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families:		
- Age	< 0.001	Accepted
- Knowledge of the sufficiency economy philosophy	< 0.01	Accepted
- Attitude toward the sufficiency economy philosophy	< 0.001	Accepted
The family predisposing factors are positively correlated to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families:		
- Family economic status	< 0.001	Accepted
- Family relationship	< 0.001	Accepted
Hypothesis 2: The enabling factor, the accessibility to the information related to the sufficiency economy philosophy, is positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.	< 0.05	Accepted
Hypothesis 3: The reinforcing factor, the role model on the practice of the sufficiency economy philosophy, is positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.	> 0.05	Rejected
Hypothesis 4: The predisposing, enabling and reinforcing factors can jointly predict the variance of the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.		
- Predisposing Factors: Age, family relationship, family economic status, attitude toward the sufficiency economy philosophy;	< 0.001	Predicted
- Predisposing Factor: Knowledge of the sufficiency economy philosophy;	> 0.05	Not Predicted
- Enabling and Reinforcing Factors	> 0.05	Not Predicted

Discussion

According to this research, the sample had the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families at a moderate level. This finding is similar to the study by Songsak Sriboonjit (4). The practice of the sufficiency economy philosophy among people in the service sector was at a moderate level. However, this finding is different from the research of Pramote Monklam (15) and Kanda Tehkhanmark (16) who studied urban families in provinces where urban and rural living was mixed. The research by these authors revealed that overall the practice of the sufficiency economy philosophy was at a high level; the study context was different because the latter research was conducted in rural areas. This research was conducted in the Bangkok metropolitan area, due to the higher rushing in work and competitive environment. Besides, urban residents might have some misunderstanding on the sufficiency economy philosophy due to an inaccurate presentation through the media. For instance, the media usually presents the sufficiency economy philosophy among the rural people. Thus, some urban residents might think that the sufficiency economy philosophy cannot be applied to their urban living.

With the specific considerations, it was found that most of sample the practice of the sufficiency economy philosophy in terms of reasonability, moderation, and self-immunity. The finding is different from the results of Songsak Sriboonjit (4), studying the practice of the sufficiency economy philosophy among people in the service sector, as his research found that his sample had the practice of the self-immunity at a high level and the reasonability at a low level. For the present, the sample had the practice of the reasonability at a high level, perhaps because of their urban living and the job characteristics of health care service. For example, the sample had to make financial plans whereas some sample mentioned that they had to make a travel plan from home to the hospital; they had to work with the awareness and knowledge to prevent any possible risk; or they had to plan for the finance. So, it can be noted that the reasonability of the employees was connected with planning. This finding is in accord with the results of Sumalee Chanchalor et al. (11), who also studied people living in the Bangkok metropolitan area and the sufficiency economy philosophy. From the latter study, urban residents paid money with reasonability more than for satisfaction. However, they hardly operated to acquire knowledge in order to

do things instead of buying e.g. dish wash, mosquito repellent, and so on. They preferred game shows, dramas and entertainment programs rather than knowledge programs. Besides, they used mobile phone for fun not for necessary business. Living in the urban area, doing DIY (Do It Yourself) things might not be easy. However, urban residents can access various daily products more easily and more conveniently. It should be noted that urban residents, apart from their work, prefer doing activities for their relaxation and rest.

Related to the practice of moderation dimension, most of the sample had good values with respect to social rules. For instance, they paid respect to the senior such as parents and grandparents anytime they could do, or they followed the social regulations and laws, e.g. they paid taxes and complied with the traffic rules, and so on. However, extravagance and dishonesty can be found among urban residents. For example, they had a lot of credit cards, or they came to work late, and so on. Despite a good family upbringing in Thai culture and tradition, urban residents are affected by the economic crisis and prefer having several credit cards, resulting ultimately in debts and extravagance.

Concerning the practice of self-immunity dimension, most of the sample made all household things in order, or they did not have any savings, or They over worked and did not have time for themselves and family. The sample also exercised or did physical activities at least three days a week, or they participated in activities organized by organizations and society, e.g. community development activity, volunteering tasks, and so on. Moreover, the sample prepared equipment for emergency, e.g. fire extinguishment equipment, phone numbers, first aid kits and medicine. The self-immunity of the sample might not be sufficient because urban residents have to over work to obtain more income in the economic crisis. Sometimes, they do not pay attention to physical exercise. Anyway, most of the sample saved some money for emergency cases.

Age was correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy among the employee families, ($r = 0.19$, $p < 0.001$). This could be explained that the respondents, as the employees in private hospitals, were mature and had sufficient experience. Therefore, they knew how to live in balance and spent money reasonably. This is in accord with the previous study results of Sumalee

Chanchalor et al. (11), Pramote Monklam (15) and Nopporn Metheeanankul (31) finding that age influenced the practice of the sufficiency economy philosophy. In addition, the study of Nannaphas Boonyaem (13) indicated that the 31-40 year old age group had higher attitude toward the practice of the sufficiency economy philosophy than those aged under 30 years old. This current research thus emphasized that age supported the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Knowledge of the sufficiency economy philosophy was positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy ($r = 0.17$, $p < 0.01$). The sample had knowledge of the sufficiency economy philosophy at either a moderate or a low level, namely, 51.4% and 48.6%, respectively. This matched up with overall the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families at a moderate level (51.7%) or a low level (48.3%) as well. The results are consistent with the previous study of Songsak Sriboonjit (4) and Silawat Srisawat (51) who found that most samples within the Bangkok metropolitan area had knowledge and understanding of the sufficiency economy philosophy at a moderate level while only a few samples in all occupational groups had knowledge and understanding of the sufficiency economy philosophy. The studies of Sumalee Chanchalor et al. (11), Jirayu Phoungsri (43) and Surangpimol Sairoj (50) indicated that the application of the sufficiency economy philosophy was correlated with the knowledge and understanding of the sufficiency economy philosophy. The more people that have understanding of the sufficiency economy philosophy, the more they can apply the sufficiency economy philosophy and vice versa. From the current research, it should be mentioned that knowledge of the sufficiency economy philosophy enhanced the practice of the sufficiency economy philosophy.

Attitude toward the sufficiency economy philosophy was positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy ($r = 0.33$, $p < 0.001$). The behaviors of the sample usually complied with emotion, knowledge and understanding, and attitude (32). The Sufficiency Economic Committee (20) mentioned that to apply the sufficiency economy philosophy to daily living successfully, people had to have proper knowledge and understanding of the practical principles. More importantly, people should experience self-learning or learning from others so that

they could realize the benefits and happiness gained from the practice of the sufficiency economy philosophy. However, the sample, from the current research, had knowledge of the sufficiency economy philosophy only at a low or a moderate level. This led then to practice of the sufficiency economy philosophy only at a low or a moderate level. The results are in accord with the study of Songchai Tiyanon (60) revealing that agriculturists had the attitude toward agriculture following the sufficiency economy philosophy in terms of income stability at a high level. However, the practices of these agriculturists were at a low level. The results are also consistent with the previous studies of Sumalee Chan chalur et al. (11), Nannaphas Boonyaem (13), Phaitoon Patchara-apha (52) and Totsamomporn Phutchandra (61) who found that the attitude toward the sufficiency economy philosophy was positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy. This current research also found support that one's attitude toward the sufficiency economy philosophy leads to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Family economic status was positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy ($r = 0.25, p < 0.001$). This is in accord with the research of Sasiporn Panikabut (62) revealing that income was the economic factor having a correlation with the practice of the sufficiency economy philosophy. Again, the study by Jiranut Suwanthamma et al. (63) indicated that debt problems could be solved by the application of sufficiency economy philosophy. The study on Thai families revealed that the household economy of families possessed stability (87). According to the survey of strong Thai families, economic self-sufficiency enhanced the relationship, whereas understanding of the sufficiency economy philosophy resulted in the practice of the sufficiency economy philosophy (64). The present thus confirmed that the household economy of the family was one of the factors related to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Family relationship was positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy ($r = 0.34, p < 0.001$). The finding is in accord with the previous research of Thawatchai Phailai et al. (69) revealing that the agriculturists living with their families and following the sufficiency economy philosophy would have more love and care in the family. The qualitative study of Narumon Nirathorn et al. (14) indicated that the sample paid importance to having a warm family, in

accord with the practice of the sufficiency economy philosophy. Additionally, focus group participants also mentioned that the balance between life and work should be achieved to enhance the family relationship. The survey of strong Thai families revealed that the family relationship could be enhanced as the sample followed the sufficiency economy philosophy (64). As such, this research also found that the family relationship is one of the factors supporting the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Accessibility to information about the sufficiency economy philosophy was positively correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families ($r = 0.09$, $p < 0.05$). The sample accessed the information related to the sufficiency economy philosophy at a high level (62.9%), a moderate level (32.9%) or a low level (4.2%), respectively. The data were accessed via television, newspapers and Internet. By accessibility to the information related to the sufficiency economy philosophy, the sample could learn about the practice of the sufficiency economy philosophy. This is in accord with the studies of Nopporn Metheeanankul (31), Nannaphas Boonyaem (13), Silawat Srisawat (51) and Pawan Meenrakruandej (74) who found that the media channels and characteristics of the media affected the practical application of sufficiency economy philosophy. This is consistent with the concept of Klapper (71), citing that people chose the media and information from the sources based on their interest in order to solve their problems or satisfy their own needs. This research thus implies that accessibility to the information about the sufficiency economy philosophy enhances the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Additionally, the role models on the practice of the sufficiency economy philosophy were not correlated with the practice of the sufficiency economy philosophy ($p > 0.05$). This was partially because most families were nuclear families having only 3-4 members. Technology played a great role in daily living while parents had very little time for their children. As a result, the family relationship was loosened so no one could be a good role model. Besides, most families thought that the sufficiency economy philosophy could not be applied in urban living. The media also presented the sufficiency economy philosophy with the emphasis on rural areas. So, the role models on the practice of the sufficiency economy philosophy, in this

research, were not powerful role models for the urban dwellers. This finding is in contrast to the qualitative study by Naruemon Nirathorn et al. (14), indicating that the sample got good role models of sufficiency living from their parents and neighbors. Like Darunee Thanjai (76) and Thawatchai Phailai et al. (69), participatory learning with role models from leaders, government departments and other government agencies related to the sufficiency economy philosophy can lead to the practice of the sufficiency economy philosophy. Anyway, this research must stress that the role models on the practice of the sufficiency economy philosophy were not correlated to other practice of the sufficiency economy philosophy among employee families.

Age, attitude toward the sufficiency economy philosophy, family economic status, and family relationship could predict 22% of the variance of the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families at statistical significance level ($p < 0.001$). The most significant variables, in order of importance were: age, family relationship, family economic status and attitude toward the sufficiency economy philosophy. Sucha Jan-aim (37) mentioned that human behaviors were determined by two aspects, namely, 1) personal habits, and 2) behavioral exposition and exposition intensity. According to this study, age is a significant predictor of the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families. The older people were, the more learning experience of living they had when compared with the younger, since the older could think more reasonably.

The previous studies of Sumalee Chanchalor (11), Pramote Monklam (15) and Nopporn Methceanankul (31) also found that age affected the practice of the sufficiency economy philosophy. Besides, the study of Nannaphas Boonyaem (13) indicated that the 31-40 year old age group had a higher attitude toward the practice of the sufficiency economy philosophy than the sample aged less than 30 years old. In other words, the older family members had more understanding of living than the younger ones. According to the study of family life index, family relationship was correlated with economic self-sufficiency (64); namely, the families with good relationships would discuss and solve problems together, resulting in more happiness. The family economy status also predicted the variance of practice of the sufficiency economy philosophy among employee families. This is consistent with the problem-solving of debts using the sufficiency economy philosophy (63). In addition, it should

be noted that permanent household income was positively correlated with the savings (42). Sasiporn Panikabut (62) found that income, as an economic factor, was correlated with the sufficiency economy philosophy; for example, income, savings and indebtedness all affected the household economy of the family. Pornpimol Warawutphutthiphing (57) stated that behaviors were also consistent with personal attitudes. This research found that the attitude toward the sufficiency economy philosophy could predict the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families. This finding is in accord with the previous researches of Sumalee Chanchalor, Khomsan Jirapattarasilapa and Orawan Chanchalor (11) who found that most people had the opinion that the sufficiency economy philosophy could improve society and also agreed that all families should prepare this expense budget. Additionally, the practice of the sufficiency economy philosophy would result in the happiness of living. Nannaphas Boonyaem (13) also found that the attitude of the sample toward the application of the sufficiency economy philosophy in daily living was at a high level.

Recommendations

Recommendations for Organizations and Hospital Administrator

1. The administrator should promote and provide knowledge and understanding including the attitude toward the sufficiency economy philosophy so that this philosophy can be concretely practiced.
2. The activities enhancing the family relationship should be organized by relevant organizations so that the family members can participate in the living in accord with the practice of the sufficiency economy philosophy.
3. The administrator should provide the welfare to reduce the burden of expenses including the legitimate and illegitimate debts of the employees. Besides, the cooperative saving should be promoted for the employees.

Recommendations for Other Organizations

The media, especially like television, newspapers, and Internet should present the perspectives of practice of the sufficiency economy philosophy in various contexts, which are effortless for further practice.

Recommendations for Further Researches

1. The quantitative research should be conducted in association with the qualitative study through the focus group, in-depth review, and so on.
2. The lessons learned of families having success in the practice of the sufficiency economy philosophy in the urban area should be studied.
3. The quasi-experimental study should be conducted using the family participation program on the practical applications of the sufficiency economy philosophy.
4. Other factors related to the practice of the sufficiency economy philosophy among employee families, e.g. social supports, educational levels, occupation, personnel values, and so on, should be studied.
5. The practice of the sufficiency economy philosophy should be studied with the data collection from the family leaders so that the data can be evaluated more explicitly and inclusively.

รายการอ้างอิง

1. นภัสชด ทองสมจิต, รณัฐพงศ์ วรณรัตน์, ทิชา บุญประดับ, วรพต สัมฤทธิ์เดชขจร. บริบทการเงินใหม่: ทิศทางการปรับตัวและความท้าทายของภาคการเงินภายหลังวิกฤติ Sub-Prime: New Financial Framework: Trends and Challenges after the Sub-Prime Crisis. ใน: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, บรรณาธิการ. สัมมนาประจำปี 2552 โดย สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค; วิกฤติการเงินโลกกับการเปลี่ยนแปลงภาคการเงินไทย; วันจันทร์ที่ 21 กันยายน 2552; โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2552. หน้า 1-49.
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, บรรณาธิการ. ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. การประชุมประจำปี 2553; 6 สิงหาคม 2553; ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์การแสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็คเมืองทองธานี นนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2553.
3. ตฤตณีย์ นพคุณ. สัมภาษณ์พิเศษ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. วารสารเศรษฐกิจและสังคม 2548; 42 (6) : 41-47.
4. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์, ศศิเพ็ญ พวงสายใจ, วชิร พฤทธิกานนท์, พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์, สุขุม พันธุ์ณรงค์, พิมพ์พรรณ บุญยะเสนา. โครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ; 2551.
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนประจำปี 2552. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/socio_Exec52.pdf. [วันที่สืบค้นข้อมูล 22 พฤษภาคม 2553].
6. มุลนิธิเพื่อผู้บริโภค. วิกฤติ. ชมรมคนเป็นหนี้. [ออนไลน์]. แหล่งที่ http://www.consumerthai.org/old/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=359&Itemid=73. [วันที่สืบค้นข้อมูล 28 พฤษภาคม 2553].
7. ไพบระ เลิศวิราม บรรณาธิการ. Sufficiency economy; เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ไทยคดีดอทคอม; 2550.
8. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ

- สังคมแห่งชาติ. ประมวลคำในพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2550.
9. อุมารพร ตรังคสมบัติ. จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว; 2544.
10. ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย.แนวคิดครอบครัวกับความพอเพียง[ออนไลน์].แหล่งที่มา: http://www.agkmstou.com/efamily/howto_view.php?id=3 [วันที่สืบค้นข้อมูล 19 พฤษภาคม 2553].
11. สุมาลี จันทร์ชลอ, คมสัน จิระภัทรศิลป์, อรวรรณ จันทร์ชลอ. รายงานการวิจัยการศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ; 2551.
12. Green, L.W. ,Kreuter, M.W. Health Promotion Planning An Educational and Environmental Approach. 3rd edition. California: Mayfield Publishing; 1999.
13. นันทน์ภัส บุญเยี่ยม. ทักษะของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษาประชาชนในตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. [ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม)]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2550.
14. นฤมล นิราทร, อรศรี งามวิทยาพงศ์, ชไมพร รุ่งฤกษ์ฤทธิ. เศรษฐกิจนอกภาคทางการในเขตเมืองเพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.); 2550.
15. ปราโมทย์ มลกล้า, นवलวิ ประเสริฐสุข, สมทรัพย์ สุขอนันต์, กมล โพธิเย็น. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. พฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา 2552; 1:89 – 103.
16. กานดา เตชะขันหมาก. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน: ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี. [วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2552.
17. เสรี พงศ์พิศ. เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ ถ้าใจปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา; 2550
18. พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย; 2549.

19. ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงกับประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี; 2544.
20. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2550.
21. สุเมธ ตันติเวชกุล. เศรษฐกิจพอเพียง(Sufficiency Economy). วารสารศึกษาศาสตร์ 2551;19(3): 1-6.
22. มิชิตา จำปาเทศ. อยู่เย็นเป็นสุขกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.cstc.ac.th/files/1.doc> [วันที่สืบค้นข้อมูล 19 พฤษภาคม 2553].
23. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เส้นทางสู่ความพอเพียง. ปาฐกถาพิเศษโดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย องคมนตรี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2551.
24. ณีฎฐพงศ์ ทองภักดี. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความเป็นมาและความหมาย. ใน: ณา จันท์รัมย์, บรรณาธิการ. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2551.
25. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น; 2546.
26. จิตตินันท์ เฉชะคุปต์. ในเอกสารการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ชุดวิชา จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา หน่วยที่ 1 – 4 นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช; 2547.
27. วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์. จิตวิทยาการปรับตัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ; 2545.
28. จิราพร ชมพิกุล, ปราณี สุทธิสุคนธ์, เกรียงศักดิ์ ชื้อล้อม, คุษณี คำมี. รายงานการวิจัย (ฉบับสมบูรณ์) สัมพันธภาพในครอบครัว. นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล; 2552.
29. พิทยา จารุพูนผล. สถานการณ์ครอบครัวไทย. ในเอกสารการประชุมวิชาการอนามัยครอบครัว ครั้งที่ 5 ครอบครัวมีสุข ชุมชนเข้มแข็ง เมืองไทยแข็งแรง; 25-26 พฤษภาคม 2549; ณ ห้องราชเทวี โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: วิทยุการปก; 2549. หน้า 12-17.
30. กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติการ

- ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง[ออนไลน์].แหล่งที่มา: <http://www.sufficiencyeconomy.org/old/show.php?Id=56>. [วันที่สืบค้นข้อมูล 15มิถุนายน 2553].
31. นพพร เมธอนันต์กุล. การนำปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต: กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2549
 32. ชูดา จิตพิทักษ์. พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สारมวลดชน; 2525.
 33. สุรพล พยอมแย้ม. ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สหายพัฒนาการพิมพ์; 2545.
 34. Bandura Albert. Social learning theory. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall; 1977.
 35. ปราณี รามสุด. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี; 2542.
 36. ปรียาพร วงษ์บุตรโรจน์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีลาดกระบัง; 2521.
 37. Bloom Benjamin S, Hastings John Thomas, Madaus George F. Handbook on formative and summative evaluation of student learning. New York : McGraw-Hill; 1971.
 38. สุชา จันทร์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช; 2544.
 39. ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. จิตวิทยาการเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2519.
 40. ประสาน ดั่งสิกบุตร. ผู้บริโภคกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช; 2527.
 41. พัฒน์ สุจันงค์. สุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์; 2522.
 42. รดา อุดลย์วัฒนกุล. ปัจจัยกำหนดการออกอากาศครัวเรือนและพฤติกรรมการออกอากาศครัวเรือนในประเทศ. [สารนิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจััดการ]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2549.
 43. จิรายุ พ่วงศรี. ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของคนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. RMUTT Global Business and Economics Review. 2009; 4 (2):79-96.
 44. วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ความรู้> [วันที่สืบค้นข้อมูล 7 ตุลาคม 2553].
 45. วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์; 2525.
 46. อุทุมพร ทองอุไทย. การพัฒนาและการฝึกอบรมบุคคล. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2533.

47. บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. นครปฐม:ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล; 2547.
48. ไพศาล หวังพานิช. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช; 2526.
49. จำนง พรายเข้มแข. เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กับการซ่อมเสริม: ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช; 2533.
50. สุรางค์พิมล สายโรจน์. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนสหชุมชนโครงการ 1 เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรังสิต; 2551.
51. ศीलวัต ศรีสวัสดิ์. ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2552.
52. ไพฑูรย์ พัชอรอาภา. ความมั่นคงทางรายได้ของแรงงานภาคเกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู.[วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2547.
53. พลชัย กอบกุลชนชัย. ทักษะคิดของประชาชนต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในหมู่บ้านหุบกระพง ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2550.
54. สุชา จันทร์อม, สุรางค์ จันทร์อม. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช; 2542.
55. ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา: Sociology. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช; 2527.
56. สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:โอเดียนสโตร์; 2550.
57. พรพิมล วราวุฒิปุทธพงศ์. ทักษะคิดและการเปลี่ยนทัศนคติ ในพิธีสมัชชาวิบูลย์สวัสดิ์,วิศิษฐ์ศักดิ์ไทยทอง, พรพิมล วราวุฒิปุทธพงศ์, แสงสุรีย์ สำอางค์กุล, บรรณาธิการ. จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. เชียงใหม่: โครงการตำรามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่; 2528. หน้า 81-114.
58. เชิดศักดิ์ โฉมาสินธุ์. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:โอเดียนสโตร์; 2527.
59. สุชา จันทร์อม. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช; 2527.

60. ทรงชัย ดิยานนท์. การศึกษาทักษะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. [วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ;2542.
61. ทสมนพร พุทธจันทร์.ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาข้าราชการจังหวัดราชบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์;2547.
62. ศศิพร ปาณิกบุตร. ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2544.
63. จิราณีดี สุวรรณธรรมมา สิทธิ ชีรสรณ์ และอนงค์ อนันตริยเวช. ภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สินของครอบครัวกรณีศึกษาครอบครัว ตำบลพุดเตา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์; 2551.
64. บังอร เทพเทียน, ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์, ปรีดา ตาสี. รายงานการวิจัยโครงการสำรวจสภาพครอบครัวตามตัวชี้วัดสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล; 2550.
65. นิตยา ฅชภักดี. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัด “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” รายงานการศึกษาขั้นสุดท้าย. นครปฐม: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัย มหิดล; 2545.
66. พูนสุข ช่วยทอง. ครอบครัวและคุณภาพเด็ก. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอนามัยครอบครัวคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล; 2548.
67. Richard. C Crandall. Gerontology: A Behavioral Science Approach. Massachusetts: Addison-Wesley; 1980.
68. Stinnett Nick, Walter Jame, Kaye Evelyn. Relationships in marriage and the family. 2nd ed. New York: Collier Macmillan Publishers; 1984.
69. ชวิชัย ไพไธล, นันทพร นิลจินดา, ประสิทธิ์ คะเลรัมย์, รัฐพล ฤทธิธรรม, วิชาญ ฤทธิธรรม, อำนาจ สุนาพรหม, และคนอื่นๆ. การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกร ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา หมู่บ้านรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ; 2552.
70. Charles K. Atkin, Ronald E. Rice. Editors. Public communication campaigns. 3rd ed. Thousand

Oaks, California: Sage; 2001.

71. Klapper Joseph. The Effect of Mass Communication. New York: Free Press; 1967.
72. สนั่น ปัทมะทิน. ศัพท์านุกรมสื่อสารมวลชน (อังกฤษ-ไทย). กรุงเทพมหานคร: แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2520.
73. Lazarsfeld, P.F., Menzel, H. Mass media and personal influence. The Science of Human Communication. New York: The Basic Book; 1968.
74. ปวัน มีนรัักษ์เรืองเดช. การประยุกต์แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.[วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม].กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2549.
75. Bandura Albert. Social foundations of thought and action : a social cognitive theory. New Jersey: Prentice-Hall; 1986.
76. ดารุณี พันใจ. กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสู่การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาเกษตรกรลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์(ธ.ก.ส) บ้านช่างเค็งบน ตำบลช่างเค็ง อำเภอมะเเฒ่ จังหวัดเชียงใหม่. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน]. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยแม่ใจ; 2551. ฉบับสมบูรณ์ทรวงศ
77. สำนักงานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. สถิติรายชื่อสถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยค้างคืน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://mrd-hss.moph.go.th/ac/stat.asp> [วันที่สืบค้นข้อมูล 13ตุลาคม 2553].
78. Daniel W.W. Biostatistics: A Foundation for Analysis in the Health Sciences. Fifth edition. New York: John Wiley & Sons, Inc; 2005: 189-190.
79. Spector, P.E. Summated Rating Scale Construction. in Basic Measurement. Lewis-Beck, M.S. Editor. New York: SAGE Publisher; 1994.
80. Weisberg, S. Applied Linear Regression. New Jersey: John Wiley & Sons; 2005.
81. พิทยา จารุพูนผล และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาแบบจำลองประเมินสถานการณ์ครอบครัวไทย. (เอกสารอัดสำเนา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2552.
82. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547 – 2556.

83. กฤติยา โสร้จจทานนท์. คุณภาพชีวิตสมรสของบุคลากรที่ทำงานในสถานีนอนามัย จังหวัดสมุทรปราการ. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล; 2554.
84. นกัษชล รอดเทียง. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรที่สังกัดศูนย์อนามัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล; 2550.
85. สุจิตกุล แสนคำ. การปฏิบัติงานตามบทบาทวิชาชีพของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารสาธารณสุข]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล; 2551.
86. เกล็ดแก้ว พรหมมา. ความเครียดและการทำละเมิดของพยาบาลวิชาชีพต่อผู้ป่วย โรงพยาบาลตติยภูมิ. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข]. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล; 2551.
87. จรววยพร สุภาพ. ครอบครัวไทย ความสุข ความเข้มแข็ง. ใน: ภาควิชาอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. การประชุมวิชาการอนามัยครอบครัว ครั้งที่ 6: วันที่ 15-16 ตุลาคม 2552; โรงแรมรอยัลริเวอร์ บางพลัด กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีโมชั่น อาร์ต; 2552.19-30.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. รองศาสตราจารย์พูนสุข ช่วยทอง	นักวิชาการอิสระ
ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ กุสุมาวดี	คณะพัฒนาศาสตร์มนุษยศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
3. อาจารย์ปรีชาติ ทาโน	คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร
4. นางอรุณี ชำรงวิศวะ	รองผู้อำนวยการบริหารสายงานการพยาบาล
โรงพยาบาลธนบุรี

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในงานวิจัย

คุณภาพเครื่องมือวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ส.ป.ส. สหสัมพันธ) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อที่	ข้อคำถาม	ส.ป.ส. สหสัมพันธ
1	1 เดือนที่ผ่านมา ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ท่องเที่ยว อ่านหนังสือ รับประทานอาหาร เล่นกีฬา ไปซื้อของด้วยกัน เป็นต้น	0.4853
2	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวจะประนีประนอม และตกลงกันได้ด้วยดี	0.7328
3	ในครอบครัวไม่ค่อยสนใจซึ่งกันและกัน	0.5532
4	สมาชิกในครอบครัวมักจะพูดคุยหรือปรึกษากับคนอื่นมากกว่าสมาชิกในครอบครัว	0.4438
5	สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจต่อกัน	0.7846
6	สมาชิกในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ต่อกันทั้งในยามปกติ เจ็บป่วย และเมื่อมีปัญหา	0.8065
7	สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ขาดการเอาใจใส่กัน	0.5792
8	สมาชิกในครอบครัวรับผิดชอบงานในบ้านที่ตนรับผิดชอบ เป็นอย่างดี	0.6746
9	เมื่อสมาชิกเจ็บป่วย จะมีสมาชิกคนอื่นทำงานในบ้านแทนโดยไม่ต้องไหว้วาน	0.6726
10	สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และเอื้ออาทรต่อกันด้วยการปฏิบัติ เช่น ไหว้ผู้ใหญ่ ลูบหัวลูก กอด หอม และสัมผัสอย่างอ่อนโยน	0.6955

ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน = 0.892

คุณภาพเครื่องมือวัดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ส.ป.ส. สหสัมพันธ์) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อ ที่	ข้อคำถาม	ส.ป.ส. สหสัมพันธ์
1	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึง แนวทางและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ	0.1238
2	บุคคลที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอดออมไม่ใช้จ่าย	0.1584
3	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างรากฐานด้านเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น	0.5050
4	แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยากต่อการนำไปปฏิบัติ	0.6377
5	การเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.3056
6	การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง	0.4470
7	การช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อบุคคลและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.5270
8	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปฏิบัติบนทางสายกลาง	0.6345
9	การกินผักปลอดสารพิษหรือไร้สาร เป็นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	0.5732
10	แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการมีสติปัญญา ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง	0.5944

ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน = 0.7844

คุณภาพเครื่องมือวัดทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางภาคผนวกที่ 3 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ส.ป.ส. สหสัมพันธ์) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อที่	ข้อคำถาม	ส.ป.ส. สหสัมพันธ์
1	หากทุกคนนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะทำให้มีชีวิตดีขึ้น	0.5379
2	การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ครอบครัวมีความสุข	0.5585
3	ครอบครัวที่มีธรรมาภิบาล เป็นครอบครัวที่เห็นแก่ตัว	0.6619
4	คนรวยเท่านั้นที่สามารถกินผักปลอดสารพิษได้ เนื่องจากมีราคาแพง	0.6864
5	การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้ความรู้ด้านวิชาการ จึงเหมาะสำหรับคนเรียนสูงเท่านั้น	0.7421
6	หากตั้งใจจริง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่ใช่เรื่องยาก	0.5529
7	คนที่มีความรู้น้อยปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ยาก	0.6256
8	การใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมาะกับชีวิตสังคมเมือง	0.4555
9	การหารายได้ให้มากเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่า การไปเที่ยวพักผ่อนกับครอบครัว	0.4485
10	การสนใจหาความรู้ต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	0.3773

ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน = 0.8554

คุณภาพเครื่องมือวัดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ส.ป.ส. สหสัมพันธ์) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ข้อ ที่	ข้อคำถาม	ส.ป.ส. สหสัมพันธ์
1	มาทำงานสาย	0.3234
2	เปิดไฟทิ้งไว้แม้ไม่ได้ใช้ประโยชน์	0.3351
3	ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ป้องกันสิ่งแวดล้อม ใช้สารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี	0.3245
4	บริจาคเงินสิ่งของในโอกาสต่างๆ เมื่อมีโอกาส เช่น น้ำท่วม	0.3589
5	ปฏิบัติตามตามกฎระเบียบของสังคม เช่น เสียภาษี เคารพกฎจราจร	0.4621
6	ซื้อห่วย ลือตเตอร์	0.2515
7	แสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เมื่อมีโอกาส	0.1398
8	รับประทานอาหารที่อร่อยมากกว่าประโยชน์	0.2292
9	ทำงานทุกวัน ไม่หยุดพักผ่อน คิดแต่เรื่องหาเงิน	-0.0381
10	มีบัตรเครดิตหลายใบ สำหรับใช้หมุนเมื่อไม่มีเงิน	0.3361
11	ซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุดจนกว่าจะซ่อมไม่ได้ จึงจะซื้อของใหม่	0.4622
12	ซื้อของโดยคำนึงถึงความจำเป็นมากกว่าตามกระแสโฆษณา	0.4739
13	เลือกซื้ออาหาร ผัก ผลไม้ ที่มีในท้องถิ่นและหาง่าย ตามฤดูกาล	0.4027
14	ใช้โทรศัพท์คุยเล่นมากกว่าคุยในเรื่องที่สำคัญจำเป็น	0.2514
15	ติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกับความจริงมากกว่าการรับข้อมูลจากสื่อชนิดเดียว	0.5481
16	ดูรายการเกมโชว์ ละครทีวี รายการบันเทิง มากกว่า รายการมีสาระและความรู้	0.3124
17	ถ้ามีโอกาสจะหลบเลี่ยงการเข้าอบรมต่าง ๆ เพราะน่าเบื่อ	0.3192
18	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอตลอดเดือน	0.6144

คุณภาพเครื่องมือวัดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ส.ป.ส. สหสัมพันธ์) และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อคำถาม	ส.ป.ส. สหสัมพันธ์
19	ในการเดินทางแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการเดินทางไว้ก่อน	0.6686
20	วางแผนลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าห่วย ของฟุ่มเฟือย เป็นต้น	0.5412
21	ทำงานด้วยความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น	0.6117
22	สนใจหาความรู้เพื่อทำของไว้ใช้เองแทนการซื้อ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ยากันยุง	0.1743
23	ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่ได้เหงื่ออย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์	0.3592
24	นอนหลับสนิท 6 - 8 ชั่วโมงต่อวัน	0.5088
25	ใช้ช้อนกลางเมื่อรับประทานอาหารร่วมกัน	0.3023
26	ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น	0.0873
27	ของในบ้านจัดวางอย่างเป็นระเบียบ	0.4980
28	ทำแต่งงานจนไม่มีเวลา ดูแลตนเองและครอบครัว	0.2665
29	มีประกันชีวิต ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุ สำหรับสมาชิกใน ครอบครัว	0.4469
30	มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบอร์ โทรศัพท์ที่สำคัญ ตู้ยาสามัญประจำบ้าน	0.5625
31	หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานและสังคม เช่น พัฒนาชุมชน อาสาสมัครช่วยงานต่างๆ เป็นต้น	0.2994
32	พบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ หรือมีสังคมนอกที่ทำงาน	0.1367

ค่าความเชื่อมั่นความสอดคล้องภายใน = 0.8497

ภาคผนวก ค

**เอกสารรับรองโครงการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**

**เอกสารรับรองโครงการวิจัย
โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**

เอกสารรับรองเลขที่ MU^{PH} 2011-008

ชื่อโครงการ : การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากรโรงพยาบาล
เอกชน กรุงเทพมหานคร

รหัสโครงการ : 189/2553

ชื่อหัวหน้าโครงการ : นางผกาพันธ์ อินจำปา

หน่วยงานที่สังกัด : หลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์)
สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วันที่รับรอง : 13 มกราคม 2554

วันที่หมดอายุ : 12 มกราคม 2555

ขอรับรองว่าโครงการดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับคำประกาศเจตจำนง
จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ลงนาม
(รองศาสตราจารย์สุณีย์ ละกำป็น)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ลงนาม
(รองศาสตราจารย์พิทยา จารุพูนผล)
คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์

ภาคผนวก
เครื่องมือสำหรับการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร
โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และพัฒนาองค์กรต่อไป

1. กรุณาอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละส่วนให้เข้าใจก่อนตอบ

2. ผู้ตอบแบบสอบถามจะรับการพิทักษ์สิทธิ์ในการให้ข้อมูล โดยให้ข้อมูลตามความสมัครใจและท่านไม่ต้องระบุชื่อลงในแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถออกจากกรวิจัยโดยไม่บอกเหตุผลใดๆ และข้อมูลของท่านจะถือเป็นความลับ ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวมไม่นำข้อมูลของท่านมาเปิดเผยหรือเสนอผลการวิจัยเป็นรายบุคคล ข้อมูลจะนำมาใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของท่าน จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อ และตอบตรงตามความเป็นจริงเพราะข้อมูลแต่ละข้อมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้

3. แบบสอบถามชุดนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1	ข้อมูลส่วนบุคคลและครอบครัว	จำนวน 20 ข้อ
ส่วนที่ 2	ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน 38 ข้อ
ส่วนที่ 3	การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว	จำนวน 33 ข้อ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นาง ผกาพันธ์ อินจำปา
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชานามัยครอบครัว
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวบุคลากร
โรงพยาบาลเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

- ส่วนที่ 1** ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- โปรดกรอกแบบสอบถามและใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว
1. สถานภาพของท่านในครอบครัว
 - () 1. หัวหน้าครอบครัว
 - () 2. สมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว.....
 2. อายุ ปี
 3. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
 4. ระดับการศึกษาสูงสุด

() 1. ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6)	() 2. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3)
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)/ ปวช	() 4. อนุปริญญา/ปวส.
() 5. ปริญญาตรี	() 6. สูงกว่าปริญญาตรี
 5. สถานภาพสมรสของท่าน

() 1. โสด	() 2. สมรส
() 3. หย่าหรือแยกทางกัน	() 4. หม้าย (คู่ที่เคยอยู่ด้วยกันเสียชีวิต)
 6. ครอบครัวของท่านมีลักษณะเป็นแบบใด
 - () 1. ครอบครัวเดี่ยว (ประกอบด้วย สามีภรรยา หรือพ่อแม่ลูก)
 - () 2. ครอบครัวขยาย (ประกอบด้วย ปู่ย่าตายาย ลูกป้าหน้าอาและพ่อแม่ลูก)
 - () 3. ครอบครัวแบบอื่น ๆ
 7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว คน
 8. รายได้รวมเฉลี่ยของครอบครัวประมาณ บาท/เดือน
 9. เศรษฐกิจของครอบครัว (พิจารณาจาก รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน ในภาพรวม)

() 1. พอใช้และมีเหลือเก็บ	() 2. พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ	() 3. ไม่พอใช้
----------------------------	-----------------------------	-----------------
 10. กรณีที่มีหนี้สิน ครอบครัวของท่านจะสามารถปลดหนี้สินได้ภายในระยะเวลา ปี

ข้อคำถามในส่วนนี้ ถามเกี่ยวกับกิจกรรมและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด	2 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงมาก
3 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงปานกลาง	4 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงน้อย
5 หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงน้อยที่สุด	

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
		1	2	3	4	5
1	1 เดือนที่ผ่านมา ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ท่องเที่ยว อ่านหนังสือ รับประทานอาหาร เล่นกีฬา ไปซื้อของด้วยกัน เป็นต้น					
2	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกในครอบครัวจะประนีประนอม และตกลงกันได้ด้วยดี					
3	สมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยสนใจซึ่งกันและกัน					
4	สมาชิกในครอบครัวมักจะพุดคุยหรือปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับคนอื่นมากกว่าสมาชิกในครอบครัว					
5	สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจต่อกัน					
6	สมาชิกในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ต่อกันทั้งในยามปกติ เจ็บป่วย และเมื่อมีปัญหา					
7	สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ขาดการเอาใจใส่กัน					
8	สมาชิกในครอบครัวรับผิดชอบงานในบ้านที่ตนรับผิดชอบ เป็นอย่างดี					
9	เมื่อสมาชิกเจ็บป่วย จะมีสมาชิกคนอื่นทำงานในบ้านแทน โดยไม่ต้องไหว้วาน					
10	สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และเอื้ออาทรต่อกันด้วยการปฏิบัติ เช่น ไหว้ผู้ใหญ่ ลูบหัวลูก กอด หอม และสัมผัสอย่างอ่อนโยน					

ส่วนที่ 2 ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการรับรู้ท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว
ท่านและครอบครัวของท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางใด

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการรับรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	โทรทัศน์					
2	วิทยุ					
3	หนังสือพิมพ์					
4	นิตยสาร/วารสาร					
5	หนังสือหรือเอกสารทางวิชาการ					
6	อินเทอร์เน็ต					
7	ญาติพี่น้อง					
8	เพื่อน					
9	การอบรม/สัมมนาทางวิชาการ					
10	แผ่นพับ/ ใบปลิว					

บุคคลต่อไปนี้ท่านใดเป็นแบบอย่างความพอเพียงที่ท่านและครอบครัวของท่านรับทราบมา

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการรับรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	พ่อ					
2	แม่					
3	พี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า ฯลฯ					
4	ครู อาจารย์					
5	เพื่อน					
6	หัวหน้า					
7	ศิลปิน เช่น ดารา นักร้อง ฯลฯ					
8	นักการเมือง					
9	นักธุรกิจ					

ข้อคำถามในส่วนนี้ ถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ท่านรับรู้มา

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึง แนวทางและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ			
2	บุคคลที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอดออมไม่ใช้จ่าย			
3	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างรากฐานด้านเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น			
4	แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยากต่อการนำไปปฏิบัติ			
5	การเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
6	การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง			
7	การช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อบุคคลและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
8	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปฏิบัติบนทางสายกลาง			
9	การกินผักปลอดสารพิษหรือไร้สาร เป็นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง			
10	แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการมีสติปัญญา ความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง			

ข้อคำถามในส่วนนี้ถามเกี่ยวกับความรู้สึกและความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 1 หมายถึง เป็นจริงมากที่สุด 2 หมายถึง เป็นจริงมาก 3 หมายถึง เป็นจริงปานกลาง
4 หมายถึง เป็นจริงน้อย 5 หมายถึง เป็นจริงน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
		1	2	3	4	5
1	หากทุกคนนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะทำให้มีชีวิตดีขึ้น					
2	การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ครอบครัวมีความสุข					
3	ครอบครัวที่มีธรรมาภิบาล เป็นครอบครัวที่เห็นแก่ตัว					
4	คนรวยเท่านั้นที่สามารถกินผักปลอดสารพิษได้ เนื่องจากมีราคาแพง					
5	การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องใช้ความรู้ด้านวิชาการ จึงเหมาะสำหรับคนเรียนสูงเท่านั้น					
6	หากตั้งใจจริง การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก					
7	คนที่มีควมรู้น้อยปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ยาก					
8	การใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมาะกับชีวิตสังคมเมือง					
9	การหารายได้ให้มากเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่า การไปเที่ยวพักผ่อนกับครอบครัว					
10	การสนใจหาความรู้ต่างๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยมี 4

ตัวเลือกดังนี้ เป็นประจำ หมายถึง ปฏิบัติ ร้อยละ 70 - 100 ของการปฏิบัติในประเด็นดังกล่าว

บ่อยครั้ง หมายถึง ปฏิบัติ ร้อยละ 30 - 69 ของการปฏิบัติในประเด็นดังกล่าว

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง ปฏิบัติ ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของการปฏิบัติในประเด็นดังกล่าว

ไม่เคยเลย หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติในประเด็นดังกล่าว

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		เป็น ประจำ	บ่อย ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
1	มาทำงานสาย				
2	เปิดไฟทิ้งไว้แม้ไม่ได้ใช้ประโยชน์				
3	ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ป้องกันสิ่งแวดล้อม ใช้สารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี				
4	บริจาคเงินสิ่งของในโอกาสต่างๆ เมื่อมีโอกาส เช่น น้ำท่วม				
5	ปฏิบัติตามตามกฎระเบียบของสังคม เช่น เสียภาษี เคารพกฎจราจร				
6	ซื้อหอย สัตว์เตอริ				
7	แสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เมื่อมีโอกาส				
8	รับประทานอาหารที่อร่อยมากกว่าประโยชน์				
9	ทำงานทุกวัน ไม่หยุดพักผ่อน คิดแต่เรื่องหาเงิน				
10	มีบัตรเครดิตหลายใบ สำหรับใช้หมุนเมื่อไม่มีเงิน				
11	ซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุดจนกว่าจะซ่อมไม่ได้ จึงจะซื้อของใหม่				
12	ซื้อของโดยคำนึงถึงความจำเป็นมากกว่าตามกระแสโฆษณา				
13	เลือกซื้ออาหาร ผัก ผลไม้ ที่มีในท้องถิ่นและหาง่าย ตามฤดูกาล				
14	ใช้โทรศัพท์คุยเล่นมากกว่าคุยในเรื่องที่สำคัญจำเป็น				

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		เป็น ประจำ	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
15	ติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆ เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกับความจริงมากกว่าการรับข้อมูลจากสื่อชนิดเดียว				
16	ดูรายการเกมโชว์ ละครทีวี รายการบันเทิง มากกว่า รายการมีสาระและความรู้				
17	ถ้ามีโอกาสจะหลีกเลี่ยงการเข้าอบรมต่าง ๆ เพราะน่าเบื่อ				
18	มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เพียงพอตลอดเดือน				
19	ในการเดินทางแต่ละครั้งจะมีการวางแผนการเดินทางไว้ก่อน				
20	วางแผนลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าห่วย ของฟุ่มเฟือย เป็นต้น				
21	ทำงานด้วยความรู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น				
22	สนใจหาความรู้เพื่อทำของไว้ใช้เองแทนการซื้อ เช่น ทำน้ำยาล้างจาน ยากันยุง				
23	ออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่ได้เหงื่ออย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์				
24	นอนหลับสนิท 6 - 8 ชั่วโมงต่อวัน				
25	ใช้ช้อนกลางเมื่อรับประทานอาหารร่วมกัน				
26	ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้ยามจำเป็น				
27	ของในบ้านจัดวางอย่างเป็นระเบียบ				
28	ทำแต่งงานจนไม่มีเวลา ดูแลตนเองและครอบครัว				
29	มีประกันชีวิต ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุ สำหรับสมาชิกในครอบครัว				
30	มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบอร์โทรศัพท์ที่สำคัญ ตู้ยาสามัญประจำบ้าน				
31	หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานและสังคม เช่น พัฒนาชุมชน อาสาสมัครช่วยงานต่างๆ เป็นต้น				
32	พบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ หรือมีสังคมนอกที่ทำงาน				

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางผกาพันธ์ อินจำปา
วัน เดือน ปีเกิด	18 มกราคม พ.ศ. 2514
สถานที่เกิด	จังหวัด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ พ.ศ. 2533 – 2536 พยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2554 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว
ที่อยู่ปัจจุบัน	4/58 หมู่ 8 ซอย ทวีวัฒนา 25 แยก 7-1 ถนนทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. 10171 โทรศัพท์ 089-8119403 E-mail : oab_paka@ hotmail.com
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	พยาบาลประจำการแผนกสูติรีเวช
สถานที่ทำงาน	โรงพยาบาลธนบุรี 1 34/1 ซอยอิสรภาพ 44 แขวง บ้านช่างหล่อ เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700 โทรศัพท์ 02-4120020 ต่อ 7970-1